

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Ecclesiastică.

A

SÂNTULUI SINOD AL S-TEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE
ROMÂNE.

ANUL AL XXI-lea, No. 6.

SEPTEMBRIE.

TABELA MATERIILOR

	Pag.
1 Predica și activitatea Apostolilor înainte de convertirea lui Paul	481
2 Causele urei creștinilor ortodoxi asupra Ar- menilor și a credințelor religioase ale acestora.	495
3 Iesus Christos descris de evangeliști.	513
4 O catedrală în Bucuresci.	523
5 Conciliul de la Florența.	529
6 Elocința religioasă din punctul de vedere literar	543
7 Istoria Bisericească a lui Teodoret.	550
8 Învățămîntul religios în școala primară.	578
9 Discurs la înmormîntarea episcopului Che- sarie al Buzeului	585
10 Cuvînt	588
11 Bibliografie	593
12 Donațiunî.	594

BUCUREȘTI

TIPO-LITOGRAFIA CARȚILOR BISERICEȘTI

1897

Predica și activitatea Apostolilor înainte de convertirea lui Paul.

(Vezi „Biserica Ortodoxă Română“, No. 4, pag. 419).

Iudeii nu s’au mulțumit numai cu uciderea archidiaconului Stefan. Curagiul și tăria credinței Apostolilor și a credincioșilor, dar mai ales înmulțirea neașteptată, a celor ce se converteau la credința în Iisus Christos, le inspira îngrijire și mari temeri. Acesta i-a făcut să pornescă persecuțiune înfricoșată în contra creștinilor, pentru a’i extermina, căci ei, într’un timp așa de scurt, coperinsese tot Ierusalimul ¹⁾.

Credincioșii și Apostolii, pentru a’și scapa viața, s’au refugiat în totă Iudeea și în Samaria; dar pretutindeni erau urmăriți. Saul, cel ce luase parte la uciderea cu pietre a archidiaconului Stefan, era unul dintre cei mai aprigi prigonitori. El cutreera drumurile și casele și ori unde găsea

---

¹⁾ De la înălțarea Domnului la ceruri și până la uciderea cu pietre a archidiaconului Stefan, după calculele cele mai exacte, nu trecuse de cât trei ani și câte-va luni, căci de ordinar mórtea acestui prim martir al Bisericii lui Christos se pune între anii 36—37 ai erei vulgare

creștini, bărbați sau femei, îi lua și îi ducea la mări marii Iudeilor, de unde erau duși și aruncați în închisore ¹⁾.

În aceste timpuri de restriște pentru Biserica lui Christos, despre Filip apostolul se scie, că s'a dus în Samaria și s'a stabilit în capitala acestei provincii și aci predica tuturor cu îndrăsnelă în public pre Christos. Poporul Samarinean asculta cu multă pietate cuvintele Apostolului și toți erau cu mintea și cugetul pironiți, la cele ce el spunea și la minunile pe cari le săvârșia. Faptele Apostolilor ne spun, că vindeca pe demoniaci, scoțând din ei spiritele necurate, vindeca pe paralizici, pre șchiopi și orbi și săvârșia multe minuni. Pentru aceste mari bine-faceri ale Cerului, revărsate asupra Samarinenilor, era mare bucurie în popor ²⁾.

Aci apostolul Filip a găsit și pre un ôre carele Simon, care se afla de mai mult timp în mijlocul Samarinenilor, amăgind poporul, spuind că el are putere extraordinară dată de la Dumneșeu. Mulți chiar credea în el și *îl socoteau ca puterea cea mare a lui Dumneșeu* ³⁾.

Când însê aș aușit cuvintele și predica lui Filip și aș vășut minunile, pe cari el săvârșia, toți aș creșut în Iisus Christos și s'aș botezat. Chiar și acel Simon a creșut în Evangelia împărășiei Cerurilor, predicată de Filip și botezându-se, locuia cu Apostolul, căci se mira și el de minunile și semnele, ce acesta săvârșia ⁴⁾.

Apostolii, cari rămăsese în Ierusalim, aușind că Samarinenii priimise cuvântul lui Dumneșeu, aș trimis la ei pre Petru și pre Ioan, cari venind aci s'aș rugat lui Dumneșeu pentru ei, ca să primescă Spirit Sfânt. Și puindu'și mâinele preste ei, primiaș Spirit Sfânt. Cu alte cuvinte, Petru și Ión aș constituit Sacerdoșul în Samaria și aș organizat Biserica lui Iisus Christos d'aci.

1) Comp. Faptele Apost. VIII, 3—4.

2) Faptele Ap. VIII, 5—8.

3) Faptele Ap. VIII, 10.

4) Comp. Faptele Apost. VIII, 12—14.

Simon, vădând că prin punerea mâinilor apostolilor se da credincioșilor darurile Duhului Sfânt, a venit și el la Apostoli și le a oferit bani, pentru a'și pune mâinele lor și asupra lui și a îi da și lui puterea Duhului celui Sfânt. Mai mult chiar, el oferind bani Apostolilor, le ȳice: «*Da-
«țîmî și mie acéstă putere, ca ori pre carele voiî
«pune mâinele, să priméscă Spirit Sfînt»* ¹⁾. Atunci, pentru că el nu cređuse cu adevărat și din inimă în Domnul și voia cu cuget viclean și pentru speculă să Jevie întocmai cu Apostoli și să se facă mai mare în Biserica creștină din Samaria, Petru l'a îndepărtat și l'a respins, prin următóarele memorabile cuvinte: «Argintul tēu să fie cu
«tine întru perđare, căci ai socotit, că darul lui Dumneđeú
«cu bani se agonisesc. Nu este ție parte, nici sórta întru
«cuvîntul acesta, pentru că inima ta nu este dréptă înaintea
«lui Dumneđeú. Pocăesc-te drept aceea de réutatea ta a-
«césta și te rógă lui Dumneđeú, dórá țî s'ar erta ție cu-
«getul inimei tale; pentru că întru amărăciune a fierei și
«întru legătură a nedreptă(ței te vėd că ești» ²⁾.

Din Samaria Petru, Filip și Ión s'aú întors iarășî la Ierusalim, după ce aú predicat cuvîntul Domnului în multe sate și orașe ale Samariei ³⁾.

Dupě cele întâmplăte în Samaria, pe apostolul Filip îi găsîm; trimis de îngerul Domnului în părțile despre miază ȳi, pe calea ce duce de la Ierusalim la Gaza, către locurile

1) Faptele Apost. VIII, 19.

2) Fapt. Apost. VIII, 20—23. Acésta este întîmplarea, de la care a rēmas în biserica creștină până în ȳiua de astă-ȳi numele de *simonie*, prin care se întelege *dobândirea unui grad ierarhic saú demnitate bisericescă prin bani*. Fiind că Simon acela voia să i-se dea darul Sf. Spirit prin bani, apoi ori cine dă bani, pentru a se face diacon, preot, arhierēu, episcop, mitropolit, patriarh, saú pentru a dobândi vre-o demnitate bisericescă, se numesc *simoniac*, și, conform sf. canóne, se afurisece și se excomunică din demnitatea sa și de la biserică, ca și acel Simon.

3) Comp. Fapt. Apost. VIII, 25.

cele deșerte ale Iudeei. Aci el întîmpină pe un eunuch al reginei Etiopienilor, pe care îl convertesce la credința în Iisus Christos și îl și botéază. D'aci a mers la Azot, și a străbătut multe sate și orașe predicând, până ce a ajuns la Cesareea ¹⁾).

Intr'acestea, Faptele Apostolilor ne spun, că a avut loc convertire la credința în Christos, a prigonitorului Saul, devenit apostolul Paul, vasul alegerii și marele apostol al neamurilor.

Iată cum descrie autorul faptelor acéastă miraculósă convertire: «Iar Saul, încă suflând cu îngrozire și cu ucidere «improtiva discipolilor Domnului, a mers la arhiereu și a «cerut de la el cărți în Damasc la Sinagoguri, ca de ar «afla pre vre unii cari să fie din calea acésta și bărbați »și mueri, legați să 'i ducă în Ierusalim. Și mergênd a fost, «când s'a apropiat el de Damasc, fără de veste a strălu- «cit preste el lumină din cer. Și cădênd pre pămînt, a «auđit glas đicênd lui: Saul, Saul, ce mă gonesci? Și a «đis: cine ești Dómne? Iar Domnul a đis lui. Eú sunt Ii- «sus, pre carele tu gonesci, că greú 'ți este ție a lovi cu «piciorul improtiva boldurilor. Și tremurând și spăimîntat «fiind a đis: Dómne, ce voesci să fac? Și Domnul (a đis) «căt're el: Scólă-te și intră în cetate și se va spune ție, «ce trebue să faci. Iară bărbații, cari mergeau pre cale cu «el stăteaú încremeniți, auđind glasul și pre nimenea vê- «dênd. Și s'a sculat Saul de la pămînt și deschidêndu-și «ochii sêi pre nimenea nu vedea. Și ducêndu-l de mâini, «l'aú băgat în Damasc. Și nu a vêđut trei đile și nici a «mâncat, nici a băut.

«Și era un discipol în Damasc, anume Anania; și a đis «căt're el Domnul în vedenie: Anania! Iar el a đis: Iată eú «Dómne. Iar Domnul căt're el (a đis): Sculându-te, mergi

¹⁾ Comp. Fapt. Apost. VIII, 26—40.

«pe drumul, ce se chiamă drept, și caută în casa lui Iuda
 «pre Saul din Tars, că iată se rîgă. Și a vădut în vede-
 «nie pre un bărbat anume Anania, intrând și puindu-și
 «pre el mâna, ca iarăși să vadă. Și a răspuns Anania: Dómnne,
 «auđit-am de mulți pentru bărbatul acesta, câte rele a fă-
 «cut sfinților tîi în Ierusalim. Incă și aicea are putere de
 «la Arhierel, să lege pre toți, cari chiamă numele tîu. Și
 «a đis către el Domnul: Mergl, că vas al alegerii îmi este
 «mie acesta, ca să pórte numele meú înaintea neamurilor
 și a împăraților si a fiilor lui Israil. Că eú voiú arăta lui,
 «câte i-se cade să pătimescă el pentru numele meú. Și a
 «mers Anania și a intrat în casă; și punêndu-și pre el
 «măinile, a đis: Saule trate, Domnul Iisus, carele s'a ară-
 «tat ție pre calea, pre care veneai, m'a trimis, ca să veđi
 «și să te umpli de Duh sfint. Și îndată a căđut de pre
 «ochii lui, ca nisce solzi și a vădut îndată; și sculându-se
 «s'a botezat și luând mîncare s'a întărit».

«Și a fost Saul cu discipoli, cari erau în Damasc câte-va
 «đile și îndată în Sinagoguri a propoveduit pre Christos,
 că acesta este fiul lui Dumneđu. Și se mirau toți, cei ce
 «auđiau și điceau: Aú nu este acesta, cel ce a prădat în
 «Ierusalim, pre cei ce chemau numele acesta ; Și aicea pen-
 «tru aceea a venit, ca legați pre ei să 'l ducă la arhierel.
 «Iar Saul mai vîrtos se întăria și turbura pre Iudei, cei
 «ce locuiaú în Damasc, dovedind că acesta este Christos.
 «Și dacă s'aú împlinit đile multe, s'aú sfătuit Iudei să 'l
 «omóre pre dînsul. Și s'a făcut lui Saul cunoscut viclesu-
 «gul lor. Și păziaú porțile điuva și nóptea, ca să 'l omóre
 «pre el. Și luându-l pre dînsul discipoli nóptea, l'aú slo-
 «bođit preste zid, lăsându-l într'o coșniță».

«Și mergênd Saul în Ierusalim se ispatea, să se lipiască
 «de discipoli. Și toți se temeau de el necređênd, că este dis-
 «cipol. Iar Varnava luându-l pre el, la adus la apostoli și
 «le-a spus lor, în ce chip pre cale a vădut pre Domnul și

«cum că 'l-a grăit lui, și în ce chip în Damasc, cu îndrăsnélă a grăit întru numele lui Iisus. Și era cu ei întrând și ieșind în Ierusalim, și cu îndrăsnélă vorbind întru numele Domnului Iisus. Și grăia și se întreba cu Elini. Iară ei căutaă să 'l omóre pre el. Și dacă aă înțeles frații, laă dus pre el în Cesareea, și l'aă trimis în Tars ¹⁾».

Ast-tel fu convertirea la credința în Christos, a celui mai aprig persecutător al ei. Saul, cel ce nu se putea liniști în cugetul său la răsbunare contra apostolilor și a credincioșilor, devine vasul alegerii și apostol întocmai cu apostoli, predicând și vestind, ca și aceștia, tutulor mântuirea prin credința în Iisus Christos, fiind gata a suferi totul și chiar mórtea pentru propagarea credinței. Dar în acelaș timp, cei-l-alți apostoli, lucrase fórte mult și lucraă neconțin, pentru răspândirea cuvântului și întărirea bisericii.

Creștinismul prinsese rădăcini în tótă Iudeea, Galileea și Samaria. Bisericile creștine din aceste locuri erau în pace, credincioșii umblaă în frica Domnului și mângâerea Spiritului Sfint și se înmulțeaă continuă.

Ei erau sub directa priveghere și conducere a Apostolilor, cari îi visitaă mereu, întărindu-i în credința prin cuvintele lor, și ajutându-i în tóte nevoile și întristările vieții lor prin cuvinte și săvîrșirea minunilor.

Autorul Faptelor ne spune, că Apostolul Petru trecând prin tóte locurile unde erau credincioși, a venit și la sfinții ²⁾, cari locuiaă în Lida. Aci a aflat pre un om, cu numele Enea, slăbănog și paralic, care zăcea de opt ani în pat; și apropiindu-se de el, 'i a đis: Enea, vindecă-te pre tine Iisus Christos; scólă-te și 'ți așterne ție. Și îndalá s'a.

¹⁾ Faptele apost. IX, 1 30.

²⁾ Acésta este una din numirile cele mai predilecte ale creștinilor din timpurile Apostolice. Creștinii se numiaă *sfinți*, pentru viața lor cea curată și sfintă.

sculat și l'aă văduț toți, cei ce locuiaă în Lida și Saron și mulți aă creduț în Domnul ¹⁾.

D'acolo ducându-se în Jope a învial pre Tavitha.

Iată cum descrie Faptele Apostolilor acéstă minune: «Iar «în Jope era o discipolă anume Tavitha, care tilcuindu-se, «se dice căprióră. Acéstă era plină de fapte bune și de mi-«lostenii ce făcea. Și bolnăvindu-se în țilele acelea, a mu-«rit și scăldându-o, a pus'o în foisor. Și aprópe fiind Lida «de Ioppe, discipoliă auđind că Petru este într'insa, aă tri-«mis pre doui bărbați la dînsul rugându-l, să nu pregete «a veni până la ei. Și sculându-se Petru a mers cu dîn-«șil; pre carele, dacă aă venit, l'aă dus în foisor. Și aă «stătuț inaintea lui tóte văduvele plângênd, și arătând vest-«mintele și îmbrăcămintele, câte făcea Căprióra, fiind cu «dînsele. Și scoțênd Petru pre toți afară, ingenunchind, s'a «rugat și întorcêndu-se către trup a đis: < *Tavitha scólă* ». «Iar deschidêndu-și ochii săi și vădund pre Petru a șeđuț. «Și dându-l ei mâna o a ridicat pre ea. Și chemând pre «sfinți și pre veduve, o a dat pre ea vie. Și s'a auđit a-«césta prin tótă Iope și mulți aă creduț în Domnul » ²⁾.

De la acéstă epocă activitatea apostolică începe a se îndrepta și asupra neamurilor. De sigur, că la acéstă a contribuț atitudinea apostolului Paul, care pe lângă Iudei chema la mântuire și pre păgâni.

Insuși apostolul Petru, apostol al celor circumcizi, adică al creștinilor, carl mai 'nainte fusese Iudei, el cel întâiă dă exemplu și, de-și la început esită, cu tóte acestea, prevestit prin o visiune extraordinară, merge la sutașul Cornilie, în Cesareea și face început, chemând la mântuire pre păgâni.

Autorul Faptelor Apostolilor, dă deosebită importanță acestuî lucru, căci prin el evangeliul ia adevărata sa menire,

¹⁾ Comp. Fapt. Apost. IX, 31—35.

²⁾ Faptele Apost. IX, 36—43.

vestindu-se ast-fel tuturor ómenilor, fără deosebire de neam și religione, și îl descrie în tóte amănuntele sale.

El ȃdice: «In Cesareea era un bárbat anume Cornilie, su-
 «taș, din céta ce se chema italianéscă, cucernic și temétor
 «de Dumneȃeș, cu tótă casa lui și făcénd milosteniil multe
 «poporului și rugându-se lui Dumneȃeș d'a pururea. Acela
 «a vėȃut în vedenie lámurit, ca la al noulea ceas din ȃi,
 «pre íngerul lui Dumneȃeș, intránd către el și ȃicénd lui:
 «Cornelie! Iar el căutánd spre dínsul și ínfričovându-se a
 «ȃis: Ce este Dómne? Și ia ȃis lui: Rugăciunile tale și
 «milosteniile tale, s'aú suit íntu pomenire ínaintea lui Dum-
 «neȃeș. Și acum trimite în Iope bárbatıl și chiamă pre
 «óre carele Simon, ce se numesce Petru. Acesta găzduesce
 «la óre carele Simon curelarul, a căruia casă este lângă
 «mare. Acesta va spune ȃie, ce trebuie să faci. Și dacă s'a
 «dus íngerul, carele grăia cu Cornelie, chemánd pre doi din
 «serviil sėi, și pre un ostaș cucernic, din cei ce ȃi slujia
 «lui și povestindu-le ȃor tóte i-a trimis în Iope. Iar a
 «doua ȃi mergénd ei pre cale și de cetate apropiindu-se,
 «s'a suit Petru în casa de sus, să se róge în ceasul al
 «șeselea. Și flámândind fórté voia să guste. Și gătind a-
 «ceea, căȃut'a preste dínsul uimire. Și a vėȃut cerul des-
 «chis și pogorându-se preste el un vas, ca o masă de
 «pánză mare, în patru colȃuril legat și slobodíndu-se pre
 «pămínt. Íntu care erau tóte cele cu căte patru picióre ale
 «pămíntului, și fiarele și cele ce se tírăsc și paserile ce-
 «rului. Și s'a făcut glas către el: «Petre! Scólă-te, junghie
 «și mánăncă». Iar Petru a ȃis: «Nici de cum Dómne, că
 «nici o dată nu am mánecat, tot ce este spurcat saú ne-
 «curat . Și glasul iarăși a doua óră către el: «Cele ce
 «Dumneȃeș a curățit, tu nu le spurca». Și acesta s'a făcut
 «de trei óri; și iarăși s'a ridicat vasul la cer».

«Și dacă a venit íntu sine, se mira Petru, ce ar putea
 «să fie vedenia care a vėȃut'o. Și iatá bárbatıl cei trimișil

«de la Corneliu, întrebând de casa lui Simon, aș stătut
«înaintea porței și strigând, întrebaș de găzduesce aicea
«Simon, cel ce se numesce Petru. Iar Petru gândind pen-
«tru vedenie, i-a ȃis lui Duhul. Iatã trei bărbați te cautã
«pre tine. Ci sculându-te te pogorã și mergi împreună cu
«ei, nimic îndoindu-te, pentru că eu 'i-am trimis pre ei.

«Și pogorându-se Petru către bărbații, cei trimiși de Cor-
«niliu cãtrã el, a ȃis: «Iatã eu sunt pre carele căutați, ce
«este pricina pentru care ați venit? Iar ei aș ȃis: Cor-
«neliu sutașul, bărbat drept și temător de Dumneȃeu și
«mãrturisit de tot neamul Iudeilor, respuns a luat de la
«inger sfânt, sã te cheme pre tine la casa lui și sã vadã
«graiuri de la tine. Decã el chemându-i înãuntru i-a os-
«pãtat. Iar a doua ȃi Petru a eșit cu ei, și uniș din frațiș
«cei din Iope aș mers cu ȃinsul și în cea-l-altã ȃi aș
«intrat în Cesareea».

«Iar Corneliu îi aștepta, chemându'și împreună rudeniile
«și prietenii sãi cei iubiți. Și a fost când era sã intre Petru,
«l'a întâmpinat Corneliu și cãȃend la piciorele lui i-s'a
«închinat. Iar Petru l'a ridicat pre el, ȃicend: «Scolã,
«și eu însumi om sunt». Și vorbind cu el a intrat și a
«aflat pre mulți, cariș sã adunase și a ȃis cãtrã ei: «Voș
«sciți, cã nu se cuvine bărbatului Iudeu, sã se lipiascã saș
«sã se apropie cãtre cel de alt neam. Și mie Dumneȃeu
«mi-a arãtat, ca pre nici un om sã nu ȃic spurcat saș
«necurat. Drept aceea și fãrã îndoire am venit chemat. Decã
«vã întreb, pentru ce pricinã m'ați chemat? Si Corneliu a
«ȃis: «Din ȃiua a patra, pînã în cãsul acesta eram pos-
«tindu-mã și întru al noulea ceas, rugându-mã în casa mea,
«și iatã un bărbat a stãtut înaintea mea în vestmînt lu-
«minat. Și a ȃis: Corneliu, auȃitu-s'a rugãciunea ta, și
«milosteniile tale s'aș pomenit înaintea lui Dumneȃeu. Tri-
«mite dar în Iope și chiamã pre Simon, ce se numesce
«Petru. Acãsta găzduesce în casa lui Simon curelarul lângã

«mare, carele dacă va veni, va spune ție. Deci numai de-
«cât am trimis la tine și tu bine ai făcut, căci ai venit.
«Acum dar noi toți înaintea lui Dumnezeu stăm, să ascu-
«tăm toate câte sunt poruncite ție de la Dumnezeu» ¹⁾.

Aușind Petru aceste cuvinte ale sutașului, pios și plin
de credință, nu s'a mai îndoit întru nimic, ci deschidên-
du-și gura sa, le a vestit ast-fel pre Christos: «Cu adevărat
«cunosc, că Dumnezeu nu este fățarnic (nu este căutător
«la față), ci în tot neamul, cela ce se teme de el și face drep-
«tate, primit este la dînsul. Cuvîntul, care l'a trimis fiilor
«lui Israil, bine vestind pace prin Iisus Christos. Acesta
«este al tuturor Domn. Voi știți cuvîntul, ce s'a făcut prin
«tota Iudeea, începînd din Galileea după botezul, care l'a
«propovăduit Ioan. Pre Iisus cel din Nazaret, cum l'a uns
«pre el Dumn deș, cu Duhul Sfint și cu putere. Carele a
«umblat, bine făcînd și vindecînd pre toți cei împresurați
«de diavolul. Si noi suntem mărturiți tuturor, care a făcut
«și în ținutul Iudeilor și în Ierusalim. Pre carele l'a u omo-
«rit spânzurându'l pre lemn. Pre acesta Dumnezeu l'a înviat
«a treia zi și l'a dat să se facă arătat, nu la tot poporul,
«ci nouă, mărturiilor celor mai nainte rînduite de la Dum-
«neșeu. Cari am mîncat și am băt împreună cu el, după
ce a înviat din morți. Și a ordonat nouă să predicăm po-
«porului și să mărturisim, că el este cel rînduit de la Dum-
«neșeu, judecător viilor și morților. De acesta toți profetiți
«mărturisesc, că ertare păcatelor va lua prin numele lui,
«tot cel ce va crede întru dînsul» ²⁾.

Încă vorbind Petru aceste cuvinte, autorul Faptelor ne-
spune, că a cășut spiritul sfînt preste toți, cei ce aușiau
cuvîntul, prediceș sale, și s'a u uimit credincioșii din cir-

---

¹⁾ Faptele Apost. X, 1—33.

²⁾ Faptele Apost. X, 34—43.

cumcisiune, cei ce veniseră cu Petru, *că și preste neamuri s'a vărsat darul sfântului spirit* ¹⁾.

Faptul acesta se vede, că impresionase așa de mult pe cei veniți cu Petru, mai ales când au văzut pe cei de alt neam grăind în diferite limbi și prea mărand pe Dumnezeu, prin harul ce li se comunicase, în cât Petru a trebuit să îi liniștescă, ținându-le «*Au dóră póte cine-va «opri apa, ca să nuse boteze aceștia, cari au primit Spiritul Sfânt ca și noi?*» Si a ordonat Petru, ca toți să se boteze în numele Domnului Iisus Christos. Iar Cornelie și cu toți ai săi au rugat pe Petru, să petrecă cu dânșii câte-va zile, ceea ce el a și făcut ²⁾

Ast-fel descrie Faptele Apostolilor, că s'a făcut începutul convertirii păgânilor sau al neamurilor (după cuvântul scripturii), la credința în Iisus Christos prin apostolul Petru.

Pe de altă parte Apostolul Paul, care după cum am văzut, intrase deja în numărul Apostolilor și devenise unul dintre cei mai zeloși propoveditori, predica evangeliul mântuirii fără distincțiunea Iudeilor și neamurilor. Deosebirea ce făcea, consta numai în faptul, că el orî unde mergea, se adresa, mai întâi către oile cele pierdute ale casei lui Israil și apoi către Elini și cele-l-alte neamuri ³⁾.

Acastă nouă atitudine a apostolului Petru a împuternicit și mai mult pe Paul, în activitatea sa mesianică în mijlocul neamurilor. Creștinismul, de la această epocă, mai ales (convertirea sutașului Cornelie prin Petru) a început a face mari progrese între păgâni și neamuri. Dar lucrul acesta, care părea a lovi în privilegiile poporului ales al lui Israil, care și în creștinism, credea că mântuirea este menită numai pentru el, a provocat murmur și nemulțumire între credincioșii dintre Iudei și chiar între Apostoli.

¹⁾ Comp. Faptele Apost. X, 44—45.

²⁾ Comp. Faptele Apost. X, 46—48.

³⁾ Comp. Fapt, Apost. XIII, 4, 14, 42, 48; XVII. 2, 4 etc,

Autorul Faptelor ne spune că: «Apostoli și frații, care erau în Iudeea, auzind că și neamurile au primit cuvântul lui Dumnezeu, când s'a suit Petru în Ierusalim, să priceau cu el, cei din tăerea împrejur (creștinii dintre Iudei) dicând: *Tu ai intrat la bărbați netăceți împrejur și ai mâncat cu ei*» ¹⁾.

Petru însuși a fost nevoit a se justifica înaintea lor și a le istorisi pe rând, toate cele ce se întâmplaseră: Vedenia sa, vedenia lui Corneliu, trimiterea servilor lui Corneliu către el la Jope, mergerea sa la Corneliu în Cesaria și credința, care a aflat acolo. Cum vorbindu-le el cuvântul mântuirii, Spiritul sfânt s'a pogorât preste toți, cei ce ascultau cuvintele sale și s'au botezat, creștând în Iisus Christos ²⁾. Și numai în urma acestei explicări a lui Petru s'au liniștit cu toții și prea măriaș pre Dumnezeu, că a dat și neamurilor pocăință spre viață ³⁾.

În același timp și cei-l-alți apostoli și credincioși predicaș și vesteau tuturor mântuirea, adusă prin Iisus Christos. Persecuțiunea pornită în contra lor, când a avut loc uciderea cu pietre a lui Stefan, 'i-a făcut să se împrăștie în toate părțile. Autorul faptelor ne spune, că au trecut în Fenicia, Cipru, Antiochia, Cîrinea și alte locuri. Pretutindenii predicaș pre Iisus Domnul și mâna lui Dumnezeu era cu ei, așa că numărul celor ce credea în Iisus Christos, dintre ebrei și eliniști era mare, mai ales în Antiochia, unde pentru întâia oară credincioșii următori ai noii creștine, s'au numit cu numele de *creștini* (χριστιανοί) ⁴⁾.

De la această epocă, din Eaptele Apostolilor, nu mai scim nimic despre activitatea apostolilor, afară numai de trimiterea lui Varnava la Antiochia de către Apostoli, spre a

¹⁾ Fapt. Apost. XI, 1—3.

²⁾ Comp. Fapt. Apost. XI, 4—17.

³⁾ Fapt. Apost. XI, 18.

⁴⁾ Comp. Fapt, Apost. XI, 19—26.

intări pre credincioși. Cum acesta a mers la Tars, spre a afla pre Paul, pe care 'l a adus la Antiohia; ¹⁾ cum profeții din Ierusalim se pogoraă la Antiohia, dintre cari Agab a preșis fometea cea mare din timpurile lui Claudiu Cesarul ²⁾; cum din ordinul regelui Irod, Iacob fratele lui Ioan a fost decapitat ³⁾ și Petru aruncat la închisó.e, de unde cugeta a 'l ucide după trecerea sêrbătorilor Pascelui, dar el a fost liberat de îngerul Domnului și scâpat de mórte ⁴⁾.

Faptele Apostolilor, de la acéstă epocă nu se ocupă de cât de activitatea și faptele sêvîrșite de Apostolul Paul, despre care descrie tot ce a făcut, pînă la a doua sa închisóre la Roma (anul 64—66 d. Christ.

Despre cei-l-alți apostoli nu mai amintesc, de cât de întrunirea lor la Ierusalim în Sinod, spre a decide asupra atitudinii predicatorilor Cuvîntului față de păgâni, cari vor crede în Christos, unde s'a și luat hotărîrea, ca aceștia să nu fie supuși circumcisiunii, ci numai să se abțină de pângăriturile idolilor, de desfrinare, de animale sugrumate și de sânge și credênd în Iisus Christos, să se boteze și să fie prîimiți în numêrul credincioșilor.

Acestea sunt faptele și cuvintele, pe cari ni le raportă Faptele Apostolilor despre activitatea apostolilor Domnului, de la înălțarea sa la ceruri și pînă la convertirea Apostolului Paul, în ordinea lor, pe cât posibil, hronologică și după asemănarea coprinsului. Că apostolii însă aũ mai sêvîrșit și alte multe fapte și minuni și că aũ rostit și alte multe cuvinte și predicii nu mai rêmâne nici o îndoială; dar cum autorul scrierii Faptelor Apostolilor, prin scrierea sa nu avea alt scop, de cât să arate lui Teofil mersul saũ

---

¹⁾ Comp. Fapt. Ap. locul citat.

²⁾ Fapt. Ap. VI, 27—28.

³⁾ Fapt. Apost. XII, 1—2

⁴⁾ Fapt. Apost. XII, 3—25.

șirul istoric al faptelor întimplate cu Biserica lui Iisus Christos, de la nascerea Mântuitorului și consolidarea ei prin predica Apostolilor, până în timpul său, se înțelege de la sine, că el a omis multe din cele ce a făcut apostoliș cu cuvântul și cu fapta, pentru propagarea, întemeerea și consolidarea Bisericii creștine.

Terminând ast-fel prima parte a studiului nostru, enumerarea faptelor și cuvintelor apostolilor, până la convertirea apostolului Paul, așa cum le raportă Faptele Apostolilor, vom examina acum ideile coprinse în aceste cuvinte, spre a vedea modul cum apostoliș presintă și propoveduesc mântuirea și pre Iisus Christos, la care chiamă nu numai pre Iudei, ci și neamurile.

(Va urma)

D.

CAUSELE UREI CREȘTINILOR ORTODOXI ASUPRA ARMENILOR ȘI A CREDINTELOR RELIGIOASE ALE ACESTORA.

(Veđi Biserica Ortodoxă Română No. 4).

Ast-fel a fost privirea Bisericii Orthodoxe la cea armenescă și ast-fel aŭ fost relațiunile ei cu aceea până la a doua jumătate a vécului al X-lea. Privirea acésta în esență nu s'a schimbat și după aceea; dar în relațiuni s'a produs o însemnată schimbare. Ele devin mult mai reci, mai dușmănoșe, se numără mai multe diferenți, cari servesc de pedică reunirei, însemnătatea lor se exageréză, pretențiile pentru înlăturarea lor devin mai stăruitoare și mai acute, și în fine se ivesce o nouă rînduială pentru primirea Armenilor în sinul Bisericii Orthodoxe.

Schimbarea acésta s'a produs intru cât-va sub influența ne reușitei tratativelor și a relațiunilor precedente în cesiunea pentru reunire, dar mai cu sémă sub influența schimbării împrejurărilor politice.

Neisbutirea tratativelor și relațiilor menționate, a trebuit negreșit să fie însoțită de simțul amărăciunii și al iritațiunii, mai ales pentru partea ce se înșelase în aspirațiunile sale, iar schimbarea împrejurărilor politice a trebuit să în puternicéscă într'un mare grad acest simț, și negreșit a trebuit să împingă pe o biserică la pretențiunii, iar pe alta la supărare.

Schimbarea împrejurărilor politice constă intru aceea, că până la acest timp Armenia și Bisantia avusese un vrăjmaș comun în persóna califatului de Bagdad. În câtă vreme acest vrăjmaș fusese puternic și insufla témă fie-căreia dintre rivale, ele prețuiaă relațiunile de bune vecine și se sileau duple putință a uita ciferențele bisericesci ce existau între dînsele. Bisericile se arătau în casul acesta numai fidele arătătoare a trebuințelor și dispozițiunilor amândoror țerilor. Dar pe la jumătatea vécului X-lea vrăjmașul lor comun intru atâta slăbise, că nu mai insufla temeri mari nici unea dintre ele. Ele se treziră amândouă față în față fără vre un mijlocitor, fie măcar și dușman, care să abată privirile lor una de la alta, și vechile socotele au eșit la ivélă. Se începe un șir de invațiuni în Armenia din partea vecinilor strategî grecesci din Chaldeea și Mesopotamia, negreșit cu știrea și invoirea guvernului central bizantin, și de expedițiuni regulate sub personala conducere a însași împăraților, cu scop de a supune lor Armenia ¹⁾. Aceste

¹⁾ Aceste escursiuni și expedițiuni s'au început de la domnia lui Roman Secapin (919—945) Campoducele lui Roman Ioan Curera, biruind de istov pre Arabi, a luat de la ei Armenia, dar frica care atunci încă tot insuflau Arabii, nu a permis imperiului de a o trata ca pe o țară cucerită. Principii armenesci, precum și cei gruzini, se apărau cu amenințarea, că „se vor lepăda de supunerea împăratului și vor trece la Saracini“. Intr'o atârnare directă de imperiu, Armenia și nu totă, ci numai unele părți, a ajuns sub Vasilie al II-lea Bulgaroctonul (976—1026). În ast-fel de atârnare ea a stat până la anul 1069, când a căzut sub stăpânirea Turcilor Selgiuci. Insa și după acesta împărații bi-

incursiuni dușmănesci întimpină o respingere mai mult sau mai puțin energică din partea poporațiunii țării. În fine imperiul a reușit să zdrobescă împotrivirea Armenilor și să 'i pună în relațiuni vasale către dînsul. Dar această reușită s'a dobândit cu prețul unei înfricoșate urî internaționale, care în fine a ajuns la ast-fel de proporțiuni, că grecii și armenii a început a se exprima unul despre altul cu cel mai mare dispreț.

Cruciații apusenî, cari s'a uivit în Răsărit la finele vécului XI-lea, s'a u pus între Grecii și Armenii, și întru cât-va a u înviat și pentru unii și pentru alții califatul de Bagdad; dar acesta nu 'i-a putut împăca. Ei ajunseser foarte departe în ura lor reciprocă. Chiar nici jugul turcesc nu 'i-a putut împăca.

Bisericele și acum s'a u arătat fidele exprimătore a dispozițiunilor națiunilor lor, iar sciințele teologice esacte ecoruri ale Bisericilor sale.

Însă tratativele pentru reunire continuă și mai departe și încă la ivelă în același spirit împăciuitoar, ca și mai 'nainte, dar fiind-că ura reciprocă între națiuni treptat creștea, șansele unui rezultat favorabil, fie-care dată s'a u constat tot mai puține; în fine încă cu mult înainte de căderea imperiului bizantin cu totul s'a precurmat. Chiar și la Sinodul de Florența reprezentanții amândoror Bisericilor n'a u găsit cu cale a se arăta împreună, ci și unii și alții a u încheeat în deosebii diferite uniri cu Roma.

În intervalul timpului de la jumătatea vécului X-lea până la jumătatea celui al XV-lea a u fost șapte casuri de relațiuni între amândouă bisericile pentru reunire, sau cel puțin despre aceste șapte casuri, ni s'a u păstrat noțiuni. Cel

---

zantinii din familia Comninelor (1081—1185). a u isbutit nu odată a restabili autoritatea 'lor cel puțin asupra ôre-căror provinciî și orașe ale Armeniei. (Veđii Nikită Coniat, în trad. rus. pag. 24, 34, 43, 49, 175 și m. d).

întâiū cas de felul acesta a fost sub împărații bizantini Vasilie și Constantin și sub patriarhul de Constantinopole Polieuct (956—970), și sub catolicosul armenesc Vachanik (965—970); al doilea sub împăratul Constantin al VIII-lea Duca, sub patriarhul Constantin al III-lea Lichud (1059—1064) și sub Catolicosul Kacik (1058—1064), în anul 1060; al treilea—sub împăratul Alexie I-iū comninel (1090—1118), sub patriarhul Cosma I-iū (1075—1081) și sub catolicosul Grigorie al II-lea (1065—1081) în anul 1080; al patrulea—sub împăratul Manuil Comninel (1143—1180) sub patriarhul Michail al III-lea Achialiul (1169—1177) și sub Theodosiu I-iū (1178—1185) și sub catolicoșii Nerses închăruitul (graciosul Tirorogamniū) (1165—1173) și Grigorie al VI-lea Dega (1173—1193); al cincilea și al șaselea—sub Împăratul Ión Duca Vatați (1221—1255), sub patriarhii German al II-lea (1226—1240) și Manuil al II-lea (1241—1255) și sub catolicosul Constantin I-iū (1220—1267), dintru'ntâiū în anul 1240, iar apoi în anul 1248; al șaptelea sub împăratul Andronic paleologul cel bătrân (1282—1328) sub patriarhul Isaia (1323—1337) și sub catolicosul Constantin al II-lea, anul nu se cunósce.

Aceste relațiuni, pre cât putem judeca duple scirile ajunse la noi, se deosebiaū de cele precedente numai prin aceea, că inițiativa la ele provinea nu din partea bisericii grecesci, ci acelei armenesci. Catolicoșii ei, duple coînțelegera cu regii provocaū direct relațiunii și negociațiunii, uneori oficiale, alte ori confidențiale cu patriarhii grecesci, pentru reunire, la cari ocațiuni obicînuit trimeteaū confesiunii de credință, pe cari în Constantinopole saū în Niceea le primiaū, dar le găsiaū nu deplin satisfăcătoare, li se trimetea din partea Grecilor vre un theolog renumit, care personal să cêră explicațiuni asupra locurilor cu nedomiriri, saū cerea să vină la Constantinopole ori la Niceea pentru acêsta vre un theolog armên, și, apoi schimbând unii cu

alții câte-va epistole, confesiuni de credință și de explicațiuni verbale, tăcea până când din nou se înfățișa ocaziune de a repeți aceeași istorie cu aceleași rezultate.

Iată în scurt istoricul tuturor relațiilor și tratativelor între amândouă Bisericile pentru reunire în timpul menționat.

Dar fiind-că privirea Bisericii Orthodoxe la cea armenescă și adevăratele relațiuni ale aceleia către acesta se exprima nu în însăși relațiunile și politețele, ce reprezentanții bisericii grecesci arătau reprezentanților armenesci, relațiuni și politețe obicnuit comandate de sus, de la guvern, ci în pretențiunile ce cei d'întâi făceau celor d'al doilea, pe care ei le declaraū ca *conditio sine qua non* pentru reunire; de aceea noi, lăsând la o parte laturea istorică a enunțatelor relațiuni, ne întorcem direct la aceste pretențiuni.

Pretenția principală, pe care fără abatere o au repetit reprezentanții Bisericii răsăritene în toate enumeratele de noi cazuri de relațiuni cu cea armenescă, ca *conditio sine qua non* a reunirei, a fost aceeași, care se manifestase și în periodul precedent, anume păstorii orthodoxi cereau de la biserica armenescă *recunoscerea Sinodului de Chalchidon cu epistolia canonică a Papei Leon I-iū, și primirea doctrinei despre doimea firilor, a voințelor și a lucrărilor în Christos.*

Pe lângă această cerere în timpul relațiilor între biserică pentru reunire sub împăratul Manuil Comninul, relațiuni cari au avut un caracter mai serios și da mai multe temeinice speranțe de un succes favorabil, sau adaos încă câte-va cereri de înlăturare óre-căror diferite tradițiuni ale bisericii armenesci și înlocuirea lor cu cele orthodoxe.

Amândouă aceste categorii de cereri au fost expuse în următoarele 9 puncturi.

1. Armenii trebuie să anatematizeze pre Eutichie, pre

Dioscor, pe Sever și pre Timotheiū Elur, și pre toți cei de o cugetare cu dinșii, cari ȳic, că Iisus Christos este o estime (fire).

2. Trebuie să mărturisescă pre Domnul nostru Iisus Christos, un fiū, un Domn, o persoană, un ipostas din două firī perfecte, unite într'un ipostas nedesunit, nedespărțit, neschimbat, necontopit, nu așa ca cum unul ar fi fiul lui Dumnezeu și altul fiul omului, ci așa că sunt două estimi dar un Dumnezeu om: și în două firī a mărturisi pre unul și acelaș Christos, avēnd două voinți firești Dumnezeescă și omenescă, care nu contra-lucreză una altea, ci din contră voința omenescă urmānd voinței dumnezeesci.

3. Trebuie a pronunța Trisagiul fără cuvintele: *cel ce te-ai rēstignit pentru noi*, și fără conjuncția *și*.

4. Trebuie să serbeze sērbătorile odată cu Romeii (Grecii), anume Bună vestirea Domnului (Ευαγγελισμὸν τοῦ Κυρίου) la 25 Martie, Nascerea la 25 Decembrie, Tăierea împrejur în ȳiua a 8-a dupē nascerea lui Christos, adică la 1 Ianuarie. Botezul la 6 Ianuarie, Intimpinarea la 2 Februarie, și în genere tōte prasnicele domnesci și ale Prea sfintei Nāscētore de Dumnezeu, ale înainte mergētorului și ale S-ților Apostoli.

5. Dumnezeesca împărtășire (Κοινωνία) trebuie a se sēvirși cu pāne dospitā, precum și cu vin cu apă.

6. Sfintul Mir trebuie a-l face cu unt de māsline.

7. Toți creștiniī trebuie să stea în lăuntru bisericii, când se sēvirșesce Dumnezeesca Liturgie, afară de aceea, cari sunt opriți de Dumnezeescile Canóne, precum și la alte servicii bisericesci.

8. Trebuie să recunoscă cele 7 Sinóde ecumenice.

9. Trebuie să primescă pre catolicosul desemnat de împēratul Romeilor.

Când catolicosul a întrebat pre Theorian, carele îi înmānase aceste cereri în numele împēratului și al patriarhului:

aceste cereri sunt definitive, saŭ împăratul grec și serica Constantinopolitană vor găsi posibil a concede unele din ele, Theorian a dat acest răspuns: «In voia bisericii și a împăratului este de a înlătura ori-care din aceste cereri și când catolicosul cu stăruință l'a rugat ca să se pronunțe mai vădit, el a ȃis în formă de presupunere a sa personală: Cererea privitoare la alegerea catolicosului s'a făcut pentru onórea însuși ierarhului bisericii armenie, pentru că cu modul acesta scaunul lui dobândește în împăratul un apărător. Pentru aceea eŭ socot, că nu vė vor sili să primiți acéstă condițiune. De asemenea se póte a vi se lăsa sėvirșirea Eucharistiei cu azime, numai, dacă vă veți conglăsuți cu Biserica Orthodoxă în cele-l-alte puncte».

In aceste cereri s'a ivit destul de lămurit privirea bisericii grecesci la cea armenescă; dar încă mai vădit, mai deschis și mai precis s'a exprimat ea în practica ce s'a format în acest timp despre modul cum trebuie a se primi în sinul Bisericii Orthodoxe membrii bisericii armenesci, cari doriaŭ a se uni cu dinsa; Acéstă practică consta întru aceea, că armenii se primiaŭ la orthoġoxie prin ungerea cu S-tul mir, și prin anatematizarea tuturor eresurilor, de care ei erau presupuși, dupre o anume «rînduială» înadins compusă pentru acest scop,—*Ἰάχμις γινομένη ἐπί τοῖς ἐξ Ἀρμενίων ἐπιτρέπουσιν*. Timpul compunerii acestei rînduiele nu ne este cunoscut cu precisiune, socotim însă, că în forma cum se presintă ea în manuscriptele cele mai vechi ce aŭ ajuns până la noi, ea s'a ivit nu mai timpuriŭ de vécul al XI-lea, fiind-că aici se enumeraŭ deja tóte acele puncte deosebitóre, cari în monumentele ajunse la noi din literatura polemică cu armenii, se ivesc numai la finele vécului al X-lea. Intre manuscriptele bibliotecii Sinodale din Mosqua, unde noi am căutat răspuns la acéstă întrebare, cel mai vechiŭ, în carele se găsește acéstă rînduială se reportă la vécul al XII-lea. Spre părere de rău sfir-

șitul Manuscriptului lipsesce și cu dînsul și sfîrșitul acesteî rînduele, de și se vede că fôrte pușin din el lipsesce. Noî vom reproduce aici acest text în o traducție posibil esactă.

«Eû cutare venind de la armenî la neprihănita și orthodoxa biserică creștină, anatematizez pre toîl ceî ce nu cugetă așa precum învață s-ta catolică și apostolică biserică, cariî nu primesc și nu sărută cele șapte sfinte și ecumenice Sinóde».

«Anatematizez pre Arie cel fără de minte și pre ceî de o cugetare cu dînsul, cariî aû îndrăsnit a dogmatiza pre Fiul lui Dumneđeû făptură».

«Anatematizez pre Nestorie, carele cugeta ca jidoviî și dărdăia, că Christos s'ar fi arătat spre mântuirea lumîl din neprihănita Stăpăna noastră și Născătórea de Dumneđeû, ca un om simplu».

«Anatematizez pre Eutichie, pre Dioscor, pre Sever, cariî aû îndrăsnit a virî *amestecare* (σύγχυσις) în Biserică, și trupul pre carele l'a luat de la noî Fiul lui Dumneđeû al recunósce nestricăcios și nu aseminea nouă pătimaș (δμοιωπασιῆ), pe când Emanuil a avut în trupul seû tóte pasiunile firesci și neprihănite ale omeniriî».

«Anatematizez pre ceî ce renégă pre cinstitul și sfintul Sinod ecumenic al patrulea, ce aû fost în Chalchidon, și nu đic, că Christos este—două firî necontopite și nedes-părțite».

«Anatematizez pre ceî ce introduc o estime și o voință firéscă a Domnulul Mântuitorului nostru».

«Anatematizez pre ceî ce nu se închină cinstitelor și sfintelor icóne, nici însuși chipului viû-făcătórei Crucî înainte de ce nu le sfîntesc prin botez, precum đic ei».

«Anatematizez pre ceî ce recunosc că Dumneđeirea a pătimît (πασιτην) pre cruce și nu mărturisesc, că unul și același Christos după luarea trupului a fost pătimîtor și nepătimîtor duple Dumneđeire».

«Anatematizez pre cei ce introduc în imnul tristînt huloțrea adăogire a lui Petru Knafeul. și carii ȕic: *sfinite-tără de mórte, carele te-ai rēstignit pentru noi*».

«Resping și anatematizez pre cei ce întrebuițeză azime la ierurgia sfintelor Taine, socotind, că acest obiceiū este jidovesc».

«Resping de asemenea și τὴν τῶν μαθᾶλιῶν ¹⁾ ποιήσιν sciind că și acēsta se raportă la vechile tradiționi evreesci».

«Anatematizez pre cei ce îndrăsnesc a introduce alte posturi, afară de cele recunoscute în Biserica catolică, și pre cei ce nu postesc Sâmbetele și Duminicele sfintelor posturi, ci mănăncă brănză și lapte».

«Anatematizez pre cei ce nu se înfrinēză de carne în sēptēmăna brânzei, precum este îndatinat în biserică și în genere de ori ce alta ce place Bisericii Orthodoxe, și carii rēstörnă sinceritatea. Făgăduesc înaintea adevēratului Dumeņeū și Mântuitorului nostru Iisus Christos pe unii ca aceștia nici ai saluta, nici a mănca împreună cu dînșii hrană. Și mă connumēr la tōte obiceiurile Bisericii Orthodoxilor».

«Cinstesc și sārut Sinodul de Chalchidon și tōte dogmele întărite la el .

«De asemenea și cele-l-alte Sinóde ecumenice, cari aū urmat după dînsul»,

Făgăduesc cu respect a mē închina sfintelor icōne și viu-făcētorului chip al crucii, precum il închipuesc orthodoxii».

«Și în genere declar, că voiū urma Bisericii Orthodoxe a creștinilor, precum în dogme, așa și în obiceiuri».

Din acēstă rînduēlă se vede că de și biserica răsăritenă nu recunoscea biserica armenescă vinovată în tōte aceste erezuri și abateri de la tradiționea primitivă a bisericii ecu-

¹⁾ Autorul spune într'o însemnare sublinimă, că cuvîntul μαθᾶλιῶν a rēmas nedescurcat de dînsul. (p. 243).

menice, precum o învinovăția vorba omenescă, totuși în tot cazul o privia ca eretică. Acastă privire de la biserica grecască a trecut și la cele-lalte Biserici Orthodoxe, și anume la cele slave. Așa în Biserica rusască privirea acesta dușmănosă contra armenilor a trecut cu toate documentele bisericesci și literare, pe care ea se întemeea, și pe lângă acesta a trecut foarte de timpuriu, curînd după înființarea bisericii ruscă. Dar privirea acesta în Rusia, contorm cu starea de cultură a păstorilor și conducătorilor de atunci a conștiinței bisericesci, ea dintr'întâiu s'a manifestat într'o formă mai mult concretă de cât strict științifică; și această formă s'a păstrat îndelung. Primii reprezentanți ai acestei priviri se ivesc monachii Monastirei Kievo-pecersca. În patericul pecerscăi, și anume în legenda despre cuviosul Agapit doftorul fără plată, se spune între altele că o-dinióră a venit la cuviosul un doftor armén, carele se bucura atunci în Kiev de un mare renume, și carele din zavistie asupra doftorului celui fără plată, se încercase, cu câte-va țile mai 'nainte a 'l otrăvi, dar n'a reușit, și a găsit pre cuviosul ședînd la săraca masă călugărescă. Cuviosul într'un spirit ospitalier la pofțit pre acela să participe la masa lui. Oaspele a refusat, ȓicînd: «noi părinte în această lună postim patru țile și acum noi avem post». Mirat de acest răspuns Agapit l'a întrebat: «Dar cine ești tu și de ce credință?» Oaspele a răspuns: Dar ore tu n'ai auzit despre mine, că sunt armén?» După acesta cuviosul a exclamat: «Dar cum ai îndrăsnit tu să intri²⁷ și să'mi spurci chilia mea și să te atingi de păcătosa mea mână? Ești de la mine eterodoxule, și necucernicule». În acelaș pateric și anume în viața cuviosului Theodosie, se spune că acest cuvios avea obiceiū foarte adesea ori a umbla pre ulița cea locuită de armenī, se certa cu ei despre credința cea în Christos, îi ocăra și îi înfrunta, îi numia lepădați și nelegiuți, dorind a suferi de la ei mórtea pentru măr-

turisirea numelui lui Christos. Același cuvios în epistolia sa către Knézul Iziaslav, laudând credința orthodoxă, ca unica adevărată și mântuitoare, țice despre reprezentanții celor-l-alte credinți între care numără și pre ai credinței armenesci: «iar cel ce este de altă credință, fie latinescă ori armenescă, ori saracină, nu va vedea viața cea vecinică, nici va avea parte cu sfinții».

Privirea oficială a vechei biserici rusesci la cea armenescă o a exprimat Mitropolitul Kiprian (1376—1406) în răspunsurile sale canonice egumenului Athanasie. Iată ce cetim aici: «iar eresul armenesc este mai scârbos de cât toate eresurile; pentru aceea creștinul orthodox nu trebuie să aibă nici o comunicațiune cu dînșii, nici în ȃilele de sêrbătoare, sau a'i admite la sine în ȃilele de post, de asemenea nici în Biserică, nici să aibă cu dînșii vre o prietenie, nici dragoste să nu întrețină cu dînșii; căci în canone se scrie: dacă episcopul, sau presviterul, sau diacnul sau ori cine din cei numerați la sfințitul cler se va ruga în lăuntrul Bisericii sau afară de biserică cu ereticul ca cu un necredincios, să se caterisescă, iar de este om mirén să se escomunicе, pentru aceea nu se cuvine nici unui creștin a avea comunicațiune cu ereticul. Căci ce comunicare are lumina cu întunericul, sau necredinciosul cu cei credincioși, ci se cuvine a se feri de dînșii. Ca rușinându-se să se depărteze de la conviețuirea orthodoxilor, sau iarăși cunoscându-și înșelăciunea și amăgirea, să vină cu mărturisire la adevărata biserică orthodoxă a lui Christos, la turma lui cea alésă».

Nu vom urmări mai departe desvoltarea și exprimarea acestei priviri la păstorii și teologii ruși a) pentru că această privire nu s'a format de sine în Biserica rusescă, ci a fost împrumutată de dînsa de la muma sa biserică grecescă, și b) pentru că schimbările, căroră ea s'a supus la păstorii și teologii următori se atingeau nu de esența

ei, ci numai de forma exprimării, așa că cuvintele citate de noi ale Mitropolitului Kiprian pot fi primite instar omnium (ca pe ale tuturor); vom observa numai, că privirea acésta s'a menținut în literatura theologică rusescă până în vécul present, și între altele fu exprimată în cunoscutul «supliment la dovedirea vechimii combinării celor trei degete la semnul crucii», anul 1839, ceea ce fórte adinc a supărat pre catolicosul de atunci Ioanes.

Sciința și literatura theologică orthodoxă s'a arătat și acésta dată echoū fidel al ierarhiei orthodoxe.

Trecerea de la o privire și ton moderate la o privire acută până la extremitate, de la puținele puncte esențiale ale discordiei, la multe neesențiale, de la cele reale la cele fictive, de la fapte la basne presintă compunerea. «Despre credința cea fără Dumneđeū a armenilor», însușită cuviosului Nikon Căitoriu († 998).

De aparține ea saū nu cuviosului Nikon, nu luăm asupra-ne de a decide, dar este fără îndoială, că ea s'a ivit în a doua jumătate a vécului al X-lea și chiar mai aprópe de finele vécului, de cât de mijlocul lui, și anume la timpul, când vrăjmășia între greci și armeni ajunsese la cea mai mare încordare. Ea, dacă ne putem ast-fel exprima, s'a turnat întrégă din simțul iritat al poporului, care în furia sa perde puterea asupra sa însuși.

La acésta compunere se alipesc nemijlocit δύο λόγοι ζηλιθευτικοί (două cuvinte înfruntătóre) însușite ne esistându-lui Catolicos Isaac.

Aceste două compunerī constituiesc quintesența a tot ce s'a đis și s'a scris în polemnica și în literatura orthodoxă contra bisericii armenesci, fórte otrăvitor și atăcător pentru armeni. Tóte ultimele pamflete—și grecesci și rusesci, se reduc la aceste producțiuni, ca la isvórele și prototipurile primitive, de unde ele împrumută nu numai cuprinderea dar și maniera expunerii. Multe din ele literal tran-

scriu de aici întregi tirade, alții 'și permit întru cât va a varia temele dezvoltate aici, cei de al treilea în fine se ridică până la autorismul liber, menținând numai tărâmul comun al născocirii cu modelele sale.

Colecția acestor pamflete este destul de bogată și variată; dar noi nu o vom urmări. Noi privim la ea ca la o reprezentantă nu a privirii bisericesci, ci a celei poporane, care a împrumutat de la biserică numai punctele de purcedere.

Noi tratăm numai despre operele serioase theologice. Spre părere de rău și aceste opere, în timpul de carele vorbim, erau pătrunse de acelaș duh, ca și pamfletele. Multe din ele nu pregetă a adopta în paginile sale chiar basnele și născocirile pe care cu atâta dragoste le exploatează pamfletele. Și nu e greu de priceput acésta. Autorii lor erau copiii timpului lor și în producțiunile lor nevrând îi plătiaū contribuție.

Noi vom ignora de asemenea și acéstă lature din operele lor, împreună cu pamfletele, la care ele nemijlocit se alipesc și vom urmări numai acea lature a lor, în care ei fac încercări serioase de a 'și da socotélă de relațiunile Bisericii armene către monofisitism pe de o parte și către orthodoxie pe de alta, lăsând la o parte tradițiunile naționale.

Aceste încercări noi le aflăm cu deosebire în trei opere ale theologilor bizantini din vécurile de mijloc.—In panoplia lui Euthimie Zigaben, în doué $\Delta\iota\alpha\lambda\acute{\epsilon}\xi\epsilon\iota\varsigma$ (dispute) ale lui Theorian și în $\Theta\eta\sigma\alpha\upsilon\rho\acute{o}\varsigma$ της $\delta\rho\omicron\delta\delta\omicron\zeta\omicron\upsilon$ πίστειωσ a lui Nekita Choniat.

Cu dinsele ne vom și ocupa.

Primul dintre teologii amintiți pune în legătură cu istoria și cu dogmatica monofisitismului, nu numai doctrina, ci și practica Bisericii armenesci mai în tóte punctele ce constituiesc deosebirea specifică a bisericii armenesci de cea orthodoxă.

Euthimie consacră armenilor titlul 23 din cartea sa și direct îl începe cu espunerea privirii sale asupra bisericii armenesci: «După al patrulea Sinod din Chachidon desbinându-se de Biserica catolică prin óre-carele Echanie, numit și Mantacuni și prin necurații ȳerei ce erau cu dinsul și primind réua cucernicie a lui Eutichie și a lui Dioscor și a altor monofisiți, armenii o au sporit prin adăogirea altor necucernice dogme și i a dat o lucire deosebită». In aceste puține cuvinte privirea autorului la Biserica armenescă este exprimată fórte lámurit, în cât nu este trebuință de vre-un comentariu.

Autorul rămâne credincios privirii sale și îndetaiurii. Așa el învinovășese pre armenii în monofisitism, pentru că a) ei nu recunosc «trupul lui Christos de o ființă cu noi», ci îl recunosc nesticăcios și nepătimaș și subțire (efiric), și nu făcut, ci ceresc, carele săvirșia tot ce este propriu timpului nu cu însăși fapta, ci dupre fantasie (κατά φαντασίαν); b) Pentru că acest trup, dupre opinia lor, în actul întrupării s'a prefăcut în Dumneđeire și s'a făcut de o ființă cu dinsa, ca o picătură de miere în mare, așa că după acésta n'au mai rémas în Christos δύο φύσεις (doué fir) ἀλλὰ μία καὶ αὐθῆ ἑλί Θεόθετος (ci una și aceeași tótă a Dumneđeirei). Autorul, de și cunósce protesturile armenilor contra acéstei acusațiunii, dar nu le ține în sémă, sub pretext că armenii s'ar fi apărând fățărnicese.

Trecënd apoi la repunerea acéstei doctrine, autorul trimite pre cititorii săi la titlu în special consacrat expunerii și repunerii doctrinei monofisiților, fiind că acolo la dinsul sînt expuse tóte graiurile dumneđeescilor părinți, graiuri, care sunt aplicabile și la acest eres, și se mărginesce numai la o simplă formulare á doveđilor contra eresului armenesc, doveđi care trebuiesc recunoscute παντελώς ἀναντιρρήτως (cu totul necontrađise).

Mai departe urméză însuși doveđile, dar nu'l urmárim,

ci observăm numai, că aceste dovezi sunt același, care saū format de cugetarea teologică ortodoxă în lupta cu monofisitismul, și care specialmente aū fost dirijate contra acestui eres.

Autorul găsește legătură cu eresurile precedente în genere și în special cu monofisitismul în deosebiriile ceremoniale ale bisericii armenesci.

Luī îi erau cunoscute tóte aceste deosebiri, care se enumeră în mai sus menționatele de noi compunerī ale cuviosului Nicon și ale Catolicosului Isaac și care apoi aū fost obiect de tratare între amāndouē Bisericile în timpul relațiunilor pentru reunire sub împēratul Manuil Comninul, și anume el amintesc: 1) de serbārea buneī-vestiri la 5 Ianuarie, de nascerea și botezul luī Christos la 6 Ianuarie, 2) despre escluderea din textul evangelic a cuvintelor: *și tu sudórea lui ca picătura de sānge ce pică pe pāmīnt* și a., care mărturisesc despre realitatea omeniriī luī Christos, 3) despre adăogirea cuvintelor: *Cel ce te ai restignit pen'ru noi* la imnul trisagiū, 4) despre săvīrșirea taīnei Eucharistiei cu azimă, 5) despre înlăturarea apei din vin la săvīrșirea aceleeași taīne, 6) despre junghierea jidovescă și aducerea mōilor în biserică, 7) despre botezarea crucilor și întārirea lor cu un cuiū de fer în semnul unitățiī firei în Christos, 8) despre unirea a trei diele (cruci) în chipul Sfintei Treimi, 9) despre postul Araciarvork.

Din aceste 9 deosebiri în șese (1, 2, 3, 5, 7 și 8) autorul vede o tendință ereticescă,— și anume: în 1, 2, 3, 5 și 7,—monofisită și din parte pavliciană; în 7 și 8—iconomachă, în douē (4 și 6)—iudaică. iar în 9^a—o dovadă a nepātrunsei gogomāniī armenesci.

Privirea luī Theorian la Biserica armenescă, carea il înșoșesc în amāndouē disputele (διδάξεις) sale cu Nerses Graciosul, precum și in disputa cu reprezentanțiī bisericii Siriane, în esența sa este identică cu privirea luī Euthimie

Zigaben, și se deosebesce de acesta nu mai în formă, adică prin aceea, că conform cu scopul de împăcare, pe carele el îl urmăria, el strict a accentuat această privire-numai la acele deosebiri, care aveau însemnătate dogmatică, iar relativ de toate celelalte o a exprimat întru o formă mai moderată și mai concedetore, ceea ce însă nu l'a împedat la finele disputel a manifesta cererea despre înlăturarea și a acestui fel de deosebiri. Cu modul acesta la urma urmelor și privirea lui Theorian, ca și privirea lui Zigaben reprezintă biserica armenescă legată cu eresurile precedente în genere și în special cu monofisitismul, nu numai prin doctrina sa dar și prin ceremoniile sale.

Privirea la Biserica armenescă a celui al treilea reprezentant al științei teologice ortodoxe, a lui Nichita Choniat, se deosebesce de privirea menționaților teologi numai prin o tratare erudită mai serioasă. Noi nu știm, cum privia Nichita la deosebirile ceremoniale ale bisericii armenesci. În partea edată până acum a operei sale nu se ține nici o vorbă despre ast-fel de deosebiri. Însă caracterul monofisit al doctrinei confesionale al bisericii armenesci pentru dînsul nu este supus la cea mai mică îndoială. Acest caracter viderat se exprimă în acele probleme pe care le apărau Armenii, și pe care le combătea Nichita. Problemele acestea sînt aceleași, pe care le apărau și Monofisiții. Iată aceste probleme:

«O fire și o lucrare în Christos Armenii se încercă ale demonstra în acest mod»:

1) «Dacă, ȳic ei, vom însuși lui Christos două lucrări, apoi negreșit urmază după dînsule și două voinți; iar dacă este așa, apoi neapărat se vor introduce și două persoane».

2) «Dacă noi vom admite în unul Christos două voinți și două lucrări; apoi negreșit ele vor fi protivnice una altea, fiind că cea dumnezească se va lupta contra celei omenesci, și unul și acelaș Christos se va afla în certy cu

sine însuși, său firile se vor arăta cu propriile lor ipostase (ἰδιουπόταθοι), dar acésta a și fost cutezătórea doctrină a lui Nestorie».

3) «Dacă Christos este un individ (ἄτομος), iar la individul este o lucrare și o voință, apoi în ce chip am putea noi dice, că în Christos nu este o lucrare și voință».

4) «Tot ce capătă mișcare de la altul, nu este activ (ἀνεκέργητον); iar dacă este așa, apoi trupul Domnului ca pus în mișcare de Cuvîntul cel unit cu dînsul nu a fost activ .

5) «Precum unirea (συνδρομήν) în Christos acelor două firî voi o numiți ipostas compus, așa trebuie a numi compus și pre una lucrare».

Afară de aceea, dupre mărturia lui Nichita, iacoviții și armenii mărturisesc în Christos două firî până la unire, iar după unire mărturisesc una compusă. *contopind pre amândouă,—dumneđeéscă și omenéscă, și în urmarea aceștia, numesc aceia o fire.* Spre a se apăra înaintea acelor ce cu bună cucernicie recunosc două firî în Christos, dice, că nu este fire fără ipostas saŭ fără persónă; și că cei ce recunosc două firî în Cbristos introduc și două ipostasuri dupre Nestorie și se videréză, că ei recunosc nu trei persóne saŭ ipostasuri în Sfînta Treime, *ci patru*; și pentru acésta ei anatematizéză Sinodul din Calchidon, carele ar fi proclamat două ipostasuri în Christos: *dupre opiniunea lor, a dice—două firî, însémnă tot aceeași ca cum ar dice—două ipostase.* Afară de aceea se *adreséză la Sf. Chiril ca cum acesta ar fi ajutătorul lor*, anume raportându-se la acele locuri din operele lui, unde el întrebuițéză espresiunea μή αν φύσιν τοῦ λόγου σεσρκωμένην (una fire a Cuvîntului întrupat), dar înțeleg acésta espresiune nu în acelaș sens în care el o a întrebuițat, ci în acela, *în care ei înșiși își reprezintă firea în Christos, carea s'a contopit după*

unire, sau mai bine dicând,—s'a prefăcut în Dumneđeire.

A cita întregul nor de marturi a privirei sciinței teologice ortodoxe la biserica armenescă ar fi de prisos. Privirea disvoltată de noi a trei fórte renumiți reprezentanți ai acestei sciinți a fost și privirea tuturor celor-l-alți, așa că ei se pot lua în locul tuturor instar omnium.

Cu modul acesta din cele precedente se discopere, că și biserica ortodoxă de răsărit și sciința teologică ortonodoxă priviaŭ biserica armenescă ca eretică, și în special—ca moltiplicită de monofisitism.

Să vedem acum, cum privia biserica armenescă și teologii ei pre Biserica ortodoxă.

(Va urma).

IISUS CHRISTOS DESCRIS DE EVANGELIȘTI.

Una din cele mai puternice probe ale apologiei creștine din toate timpurile, despre Dumnezeuirea lui Iisus Christos, a fost și este considerată, *descrierea evangeliștilor, despre persoana Mântuitorului.*

În adevăr, ar fi fost cu neputință, ca acești scriitori, oameni fără cultură, din treptele cele mai de jos ale societății, pescari și vameși din Galilea, să concéapă cu puterile lor proprii și să descrie o astfel de imagine, pre care nimeni nici odată, nici nu a putut-o inventa, nici o va inventa. Ar fi fost cu neputință, ca acești oameni, atât de restrinși în cunoștințele și cugetările lor, să descrie și să concéapă un ideal, așa de măreț și majestos, și cari, după puterile lor proprii nu puteau avea, de cât cunoștințe și convingeri comune și ordinare, ba chiar grosiere și josnice.

Cine nu rămâne surprins de faptul, cum Iudeii înculți și ignoranți, să se ridice cu mintea lor de odată, fără nici o pregătire și să concéapă un ideal, pe care nu și 'l au putut închipui nici măcar de departe, cei mai iluștri și profunzi cugetători ai omenirii ca: Socrate, Platon, Aristotel, Ciceron și nici unul din cele mai mari genii, ce omenirea

a putut arăta vre-odată. Dar ceea ce este mai presus de toate, precum foarte bine se exprimă bătrânul profesor al facultății de Teologie din Lipsca, D. Luthard, și care urmărește mintea omenescă, este modul cum Evangeliștii fac descrierea proprie a persoanei lui Iisus Christos.

După părerea ilustrului profesor, o astfel de descriere nimeni nu putea s'o inventeze, dacă prototipul ei real nu ar fi existat, nu s'ar fi sălășluit între oameni, precum țice Evangelistul Ión și nu s'ar fi impus prin mărirea lui, mărire ca a Fiului, unul născut din Tatăl, plin de dar și de adevăr ¹⁾).

Orî cine ar fi putut să țină despre un om, că este bun, drept și temător de Dumnezeu, ba chiar fără păcat și greșală, că este chipul sfințeniei divine; nu ar fi putut însă nici odată, ca în descrierea acelei persoane, să nu introducă urmele păcatelor și neputințelor noastre omenesci, ale spiritului nostru mărginit, și să se emancipeze cu desăvîrșire de natura comună și păcătoasă a oamenilor.

La Evangeliști din contră, avem o imagine vie, cu totul deosebită și independentă, prin caracterul și trăsurile ei de cei-l-alți oameni. Ea se deosebesc în toate mișcările și năzuințele ei interne și externe și se impune tuturilor prin măreție, inocență, curățenie, sfințenie; și acestea toate dominate de o putere supra umană, se arată în el, ca un izvor al bunătății, pentru binele general al omenirii, în care se află și trăesce. Ori-ce tras caracteristic și ori ce nuanță în descrierea acestei imagine, mișcă admirațiunea noastră în așa mod, în cât cu toți suntem nevoiți a o admira și a pleca genuchile înaintea ei, spre a o venera și adora.

Dacă descrierea unei astfel de persoane, nu o puteau concepe și inventa scriitorii sclasici ai popórelor înaintate în

---

¹⁾ Comp. Ión Cap. I.

cultură și civilizațiune, de sigur, scriitorii incuțți ai poporului Ebreu, prin propriile lor puteri, nu puteau a o face; pentru că imaginea, ce ei ne o dă, este cu totul deosebită și diametral opusă de idealul, pe care ei 'l aveau și 'l nutreau în spiritele lor. Ei nu ne arată o realitate, cunoscută lor, sau un ideal, la care ei să se fi ridicat, sau să se fi practicat neamul lor, ci un ideal cu totul strein, în afară de credința și năzuința lor și mai pre sus de puterile lor.

Tot idealul Iudeilor din aceste timpuri, relativ de un învățător, s'ar fi ridicat și s'ar fi mărginit cel mult la un *distins cărturar, sau mare fariseu*. Dar cât este de deosebită imaginea învățătorului Iisus și cât este de departe și diametral opusă, de aceea a cărturarilor și fariseilor, descriși în Evangeliu ¹⁾.

Iisus Christos este tocmai diametralul celor exercitate și profesate de acești învățători și povățuitori ai lui Israil.

Cum se face, că acești discipoli ai lui Iisus, ca și mulțimea poporului ignorant, care se ținea cu fanatism și bigotism de învățăturile și prescrierile legei, așa precum le presintau și le interpretau poporul, cărturarii și fariseii, ei, de odată, să părăsescă aceste tradițiuni, să iasă din ele și să creeze o imagină, cu un ideal în totul diferit și diametral opus de realitatea, pe care o avea înaintea ochilor și în sufletul lor? În scrierile rabinilor, dice cardinalul Wisman, avem foarte multe imagini și persoane de învățători distinși ai ebreilor; se pot cita: Hilel, Gamaliil, rabinul Samuil și alți, dar biografiile lor au rămas literă murtă, chiar pentru cei mai zeloși credincioși adoratori ai lor, pentru că toate aceste descrieri pörtă sigiliul ideilor și năzuințelor proprii ale poporului Iudeu. Toate sunt pline de inchipuiri fantastice și fabuloase și nici una nu iese din cadrul ideilor cunoscute și profesate de Iudei. În toate, cel

¹⁾ Comp. Mat. V. 17 și următ. XXIII, 1 și următ.

mult se p te  ice, că se vede n zuin a către un ideal  i o perfec iune morală. Nic  una din ideile, axiomnele, faptele  i tot ce se raport  la ace tia, nu se pot compara cu cele ce descriu  i atribuesc evangeli t i l i Iisus Christos. To i ace ti  nv  t tori  i rabin  ai Iudeilor sunt iubitor  de discu iuni  i de chestiuni sofistice, din cari omenirea  i toți cei  nseta i de lumină  i adev r, nu pot avea  i trage nici un folos. To i sunt zelo i apărători ai privilegiilor  i drepturilor exclusive ale neamului lor, deconsider nd, ba chiar ur nd  i desprețuind pre cei-l-al i ómeni. To i se arată zelo i  i apărători aprigi, chiar  i celui mai mic iotă din lege, fie că prin discuțiunile  i explicările lor sofistice, se depărtéză cu totul de spiritul  i  n elesul cel adev rat al ei. Ast-fel sunt marii dascăli ai Iudeilor  i tot ast-fel este  i idealul, pe care 'l au avut  i 'l au conceput, cei mai mae tri  i mai ageri scriitor  ai lor. Nic  unul din cei descri i, ca tip  i ideal, nu se deosebesc de c rturar i  i farisei , comb tu i  i desaproba i, cu atâta tărie  i autoritate în Evangeli .

Cum dar scriitor  incult   i nepricepu i au reu it să conc p  un ideal, care din t te punctele de privire, erau opu i tipului, ce 'l aveau  i 'l cunosc u în neamul lor  i pe cari obiceiul, educa iunea, iubirea de patrie, ba chiar religiunea  i  nclina iunile lor naturale, li 'l arată cu totul alt-fel? Fără îndoială, nu putem admite de c t că, evangeli t i au descris  i au copiat imaginea, ce ne o represintă în Evangelie, adică pe Iisus Christos, condu i de puterea inspira iunii dumnezeesc   i a a precum li se presenta  i li se impunea lor Domnul,  nv  t torul  i m ntuitorul lor  i al omenirei întregi.

Iar perfecta armonie  i concordan , care există în descrierile lor, se explică prin faptul, că ei au expus adev rul fără nici un fel de decor, ci numai a a precum 'l-au v d t  i li s'a imprimat lor, fără a adăoga ceva de prisos sau de la ei ¹⁾.

¹⁾ Comp. Wisseman cuv. IV despre divinitatea l i Iisus Christos. Heitinger 6. 624.

Astă-dî ne-ar fi lesne să inventăm și să concepem o descriere, asemenea celor făcute de Evangeliști și rațiunea este foarte simplă, căci avem déjà un model înaintea ochilor noștri, dar chiar în acest cas, precum observă Renan, cât de mult s'ar deosebi descrierea noastră, de adevărata imagine și descriere a evangeliștilor. Cine ar fi acela, care să se desbrace cu desăvîrșire ca ei, dice Renan, de toate credințele și convingerile sale și ale timpului și neamului, în care trăesce, așa cum a făcut Evangeliștii? Cu drept cuvînt, prin aceste cuvinte Renan se condamnă pre sine însuși, căci el voind a ne da o imagine a lui Iisus Christos după evangeliști, scim cu toții, cum ne-a descris persoana Mântuitorului; fie că se pretindea, că are de bază în descrierea sa pe scriitorii Noului Testament. Din descrierea plină de har, măreție și adevăr a Evangeliștilor, cari aș vîdut în Iisus Christos, pe fiul lui Dumnezeu întrupat, pentru a readuce pe om la Dumnezeu, de la care se depărtase, prin neascultare și păcatul sîvîrșit, el vede un simplu agitator și un învățător fanatic, cărui nu se sfiesce a-i atribui, chiar și întrebuițarea de mijloce nepermise și imorale, pentru atingerea scopului său de agitator!

Dar de ce să ne mirăm de acésta. Acésta este imaginea, pe care o pôte inventa mintea omenescă, mărginită și legată de neputințele și patimile naturei omenesti; fie că are chiar înaintea ochilor săi adevăratul model descris de Evangeliști.

Cînd ast-fel staŭ lucrurile și acesta este adevărul, așa în cât nimeni, judecînd clar și fără vre o idee preconcepută; decî fără pîrtinire saŭ patimă, nu 'și pôte închipui, că scriitorii Noului Testament, ómeni fără instrucțiune și cultură aș putut prin propriile lor puteri și fără concursul haric al inspirațiunei, să concèpă și să descrie acea imagine, pe care ei ne o daŭ despre persoana Mântuitorului, descrierea lor acésta constitue una din cele mai puternice probe, despre Dumnezeirea lui Iisus Christos.

Apologia creștină, precum de la început am arătat, a rămas în toate timpurile la această probă; dar în zilele noastre i-s'a dat adevărata valoare și a fost formulată în argumentul invincibil, față de care însuși necredincioșii au trebuit să cedeze și să se declare învinși.

În timpurile primare ale Bisericii, pentru întâia oară întâmpinăm acest argument la Origen, în scrierea sa contra lui Cels, laudând bravurile, vitejiile, mărinimia și talentele eroilor și filosofilor păgâni. Origen îi răspunde contrapunând răbdarea și tăcerea Mântuitorului, în mijlocul celor mai odioase insulte și a celor mai crude suferințe, pe care le rabdă nevinovat fiind ¹⁾.

Dar după pozițiunea acestui loc, în scrierea lui Origen și după scopul, pe care 'l urmărește el, raportându-se la răbdarea și blândețea supra-umană a lui Iisus Christos, se vede clar, că el nu cugetă la o probă sau argument anume formulat, prin care să arate, că Iisus era Christos fiul lui Dumnezeu. El a voit mai mult să dea un răspuns la apoteozele, pe care Cels le făcea eroilor și filosofilor lumii păgâne. Din acesta însă rezultă indirect argumentul, că de orice cele relative la caracterul și natura lui Iisus Ghristos, covârșiau cu totul pretensele virtuți ale eroilor și a celor mai distinși bărbați ai lumii păgâne, el era o ființă extra-ordinară, Fiul lui Dumnezeu.

Tot cam ast-fel este formulată proba acesta și în scrierile celor-l'alți părinți ai bisericii ²⁾.

Apologia timpurilor noastre însă, resumând toate cele raportate de Evangeliști, despre Iisus Christos comparându-le cu ori ce biografie umană, scote din ele proba cea mai tare și cea mai puternică despre divinitatea sa.

Ea constată, că din modul cum persoana lui Iisus Christos este descrisă în Evangeliile, rezultă, că el nu se poate con-

¹⁾ Contra lui Cels VII, 55.

²⁾ Comp. Eusel. prepar. demonstr. evang. II, 25.

funda, cu nici unul din fiil lui Adam, cari au existat, sau cari se vor mai arăta pre pământ, până la finitul lumii, căci tot ce se raporta despre el este mai presus de om și de natura umană.

În extrema umilință a lui Iisus Christos, se vede tot ce poate fi mai înalt și mai covârșitor, căci blândețea și bună-tatea sa sunt mai presus, de ceea ce poate suporta și produce natura umană. Iubirea sa de oameni nu are margini, căci nimeni nici odată nu 'și a închipuit, *că omul trebuie să iubească pre vrăjmașii săi*; iar cu exemplul vieții sale ne învață, că noi trebuie să facem bine, celor ce ne fac rău și să iubim pre cei ce ne urăsc ¹⁾.

Pentru a aduce la îndeplinire scopul intrupării și al venirii sale în lume, mântuirea oamenilor, prin readucerea lor la cunoștința adevăratului Dumnezeu, el în vîrsta tinereților sale suferă insulte de tot felul și cele mai cumplite prigoniri, fără a șovăi, fără a riposta ceva și fără a se da înapoi. Nevinovat fiind, suferă ura și calomnia, tăcînd, bine-cuvîntînd și rugându-se a se erta păcatele, celor ce 'l insulta și tortura. Un singur moment nu 'și a pierdut profunda și extrema sa liniște sufletescă; ci tot d'auna, cu aceeași mulțumire sufletescă, lucra și îndemna la bine și la virtute.

Purtînd adevărată natură umană, avea și era cuprins de toate sentimentele cele nobile, inerente acestei naturi. Simția bucuria și întristarea; bucurîndu-se de fericirea oamenilor și întristîndu-se de faptele lor cele rele. Im prețuia morții sale, 'l vedem rugându-se și în același timp, ca om întristîndu-se; dar fiind cu natura sa divină, mai presus de oameni, învinge melancolia și întristarea sa sufletescă și în mijlocul întristării și al amărăciunii, în mijlocul persecuțiunilor nedrepte și al torturilor, la cari era supus nevinovat fiind, nu scote nici un cuvînt de ură sau de res-bunare.

¹⁾ Comp. Mat. V. 27.

Ducând crucea și pe ea suferind mórtea, la batjocurile, ce 'i se adresa, el nu răspundea de cât cu cuvintele, celei mai mari și mai sfinte iubiri. El nu face alt, de cât se ruga pentru persecutorii și ucigătorii săi. *S'a sfîrșit*, este ultimul său cuvînt, simbolul triumfului său.

Tóte acestea covîrșesc marginile naturei umane, orî cât s'aú distins unii fii ai lui Adam, prin viața și faptele lor. In persóna lui Iisus Christos este singurul fenomen, ce se presintă în istoria omenirei, pe care și însuși atei 'l recunosc ¹⁾.

In tótă viața sa Iisus nu face, de cât voia Părintelui cerelesc. El pre pămînt fiind, lucréză, ca cum ar fi într'o altă sferă, în o sferă cerescă, căci faptele ce el sêvîrșesce și virtuțile, la cari el îndemná pre ómenî, nu sunt pămîntesci, nici comune și cunoscute ómenilor. Nu se luptă, de cât contra nedreptăței, a rêului și a pécaturului și vorbesce tot-d'auna cu putere și autoritate, la care nimeni nu póte, de cât să cedeze și să se supună, căci majestatea care este în el, covîrșesce tótă nobleța și bunătatea cunoscută ómenilor.

El este adevêratul ideal, curat și perfect, la care póte să aspire omul, pentru care se și numesce prin excelență *Fiul omului*. Nu pórtă în sine simbolul vre unul neam său popor, ci este mai presus de orî ce naționalitate, de orî ce localitate, distantă și timp. In cercul activității sale intră și se coprinde tótă omenirea, împărțită în neamuri și popóre, La el nu se află Elin său Roman, Iudeu său Persian, Egiptén său Brahman, ci toți sunt una, pot să 'i urmeze și să se mântuésca prin cuvintele și Evangeliul său. In el dispare culórea de rasă și tóte obiceiurile și năzuințele neamurilor se asimiléză, devenind toți iarăși fii ai lui

---

¹⁾ Comp. Reflexiunile lui Jean. Jaque Rousseau, asupra celor ce vor să compare pre Socrat cu Iisus Christos.

Adam, frați între dinșii și filii ai aceluiași Părinte—Dumnezeu ¹⁾).

Iisus Christos 'și consacră totă viața și activitatea sa, pentru binele omenilor; el suferă pentru ei toate și chiar mărtea cea mai desonorată, mărtea de cruce. El predică tuturor Evangeliul mântuirii și caută să regenereze prin Evangeliul său întreaga omenire, schimbându-le viața, moravurile și ideile religioase, înălțându-și la adevărata religie și cult, plăcut și bine primit de Dumnezeu.

El întreprinde renașcerea morală a omenirii, pe calea păcii și a convingerii rașionale. Departe de el sabia și siluirea. Cel ce voește și crede în mine și în cel ce m'a trimis pre mine, ȃice el, acela se mântuește. Intreprinderea sa, pare celor mari ai lui Israil și puternicilor ȃilei, un scandal și o nebunie, ²⁾ dar el preȃice tuturor cu siguranȃă, că cuvintele sale vor ajunge până la marginile lumii și îndemnă pe discipolii săi, să 'l urmeze mai departe, ȃicându-le: *indrășniți*, aveți încredere și curagiu, căci eu am învins lumea. Iar acestea toate, fie că le spune în starea sa de extremă umilinȃă și înjosire, atunci când se părea, că cu el s'a sfârșit și că nimeni n'ar mai avea nimic de sperat de la el, cu toate acestea cuvintele sale devin devisa, de la care nimic nu pȃte separa pre apostolii săi.

Și cine sunt aceștia, cari vin să 'și asume răsponderea d'a 'l vesti neamurilor până la marginile pământului? Ce pregătire materială, morală sau intelectuală au ei? Simpli Galilei, ca si învășătorul lor, cari ca și el, nu avea unde a 'și pleca capul. Dar ei au credinȃă, că vor învinge și vor supune lumea, spre a crede și a se închina celui crucificat pe Golgota și au și supus'o.

¹⁾ Comp. Visseman. cuv. IV,

²⁾ Comp. I Corint. II, 21.

Ast-fel este, după descrierile Evangeliștilor, persoana lui Iisus Christos, Domnul și Mântuitorul nostru.

Așa dar cum se presintă arătarea sa în lume, cele în-tâmplare și triumful Evangeliului său, se presintă ca un fenomen extra-ordinar, în care se vede degetul lui Dumnezeu, singur care a putut să facă, ca din sămânța cea mică, să crească arbore al creștinismului, sub care toți oamenii se pot umbri și adăposti, găsind alinare în toate nevoile vieții mângâere sufletească, credința și speranța, pentru o viață eternă dincolo de mormânt, al căreia gagiu sunt faptele noastre cele bune, ce vom săvârși aci pe pământ.

Ast-fel reșumă apologia timpurilor noastre proba, despre divinitatea lui Iisus Christos, extrasă din descrierile și istorisirile evangeliștilor, din care în modul cel mai evident reese divinitatea sa.

Și în adevăr, orî-cine cugetă serios, sincer și imparțial la istoria evangelică și cum învățătura lui Iisus, așa cum se presintă în Evangeliu, a putut prin predica apostolilor să supună și să cucerească lumea, revărsând asupra ei bine-facerile și bine-cuvîntarea cerului, nu poate să nu recunoască și să nu mărturisască, ca și sutașul că: *El n'a fost un simplu om, ci cu adevărat Fiul lui Dumnezeu.*

C.

O CATEDRALĂ IN BUCURESCI.

Am arătat în No. 4 din Iuliu a. c. al acestei reviste discuțiunea, care s'a urmat în corpurile legiuitoare în sesiunea din urmă asupra nevoiei clădirii unei catedrale în capitala țării noastre, demnă de religiozitatea poporului românesc și de faptele mărețe, cu care l'a învrednicit Dumnezeu în timpul din urmă. Am terminat însă espunerea mea cu promisiunea de a mai reveni asupra acestei cestiuni, de ore-ce presintă atâta importanță, în cât nu ne putem mărgini numai la o simplă înregistrare.

Se scie din istoria țării și a neamului nostru, că domni și boerii pămîntenii în urma unor evenimente însemnate pentru țară și neam, ei nu făceau alt-ceva de cât să înalțe câte o biserică sau monastire, ca semn de mulțămire și recunoscință față de cel A tot puternic, de la care isvorăsc tot binele și fericirea. Ne spun cronicarii în comun acord și c'o vedită satisfacție, că Stefan cel mare, Domnul Moldovei, în urma fie-căruî războiului încoronat de succes înalța și câte o biserică sau monastire. Tot din recunoscință, însă pentru scăparea sa miraculoasă de la mörte înainte de a ajunge domn a înălțat și Mihaiul Viteazul biserica din București, care-i pörta până ađi numele. Alți domni din contră, ca Mircea, Neagoe Basarab, Mateiul Basarab etc., înălțau la temple numai din religiozitatea și piositatea lor. Töte aceste monumente erau înzestrate de către întemeie-

toriilor lor cu tot ce era necesar pentru existența și splendoarea lor. Pe lângă acesta le mai venia în ajutor și alte persoane, căci era în vederile moșilor și strămoșilor noștri de a lăsa în viață fiind, sau pe patul de moarte și câte o părticică din avutul lor câștigat cu sudoarea frunții și prin grația divină, ca să fie întrebuințat pentru sufletul lor. În chipul acesta se esplică starea mai mult de cât înfloritoare în care se găseau în trecut monumentele religioase; în chipul acesta se esplică existența numeroșelor biserici și monastiri, cari presară țara noastră de la un capăt până la cel-alt. Era deci un frumos obicei, care devenise ca o sfântă datorie, ca tot Românul să-și înalțe mintea și inima și către cele ceresci și să nu le țină ținute numai către cele pămîntesci. Și numai grație unui asemenea obicei s'a păstrat solidaritatea între Români de pretutindinea, numai așa s'a păstrat țara acesta. *Cu credința în Dumnezeu poporul român s'a oțelit în muncă pentru țară și pentru biserică.* Nu e o exagerare de a afirma, ci curatul adevăr, că nimic nu s'a făcut important pentru țara și neamul nostru, de cât prin credința în Dumnezeu și prin inspirarea din sfânta sa voie! Și nu scim ce s'ar fi întâmplat pentru întregul creștinism din Europa, dacă Românii n'ar fi stat la postul de onoare ca o stâncă de granit, de care s'a isbit toate furișele valuri barbare! Prin urmare, prin biserică a trăit neamul și țara românească; bisericii i se datoresce totul în trecut. Toate acestea ni le confirmă istoria noastră, ni le confirmă faptele vechi ale moșilor și strămoșilor noștri!

Înțeleptul și piosul nostru rege Carol, de la prima sa venire a pronunțat sus și tare, că ținta lucrărilor Sale va fi, ca totul să se petreacă în țara acesta cu Dumnezeu și prin Dumnezeu. *Nimic fără Dumnezeu* e principiul formulat ca călăuză a faptelor Sale. Și în adevăr, că și Dumnezeu l'a ajutat în toate. Prin voința lui Dumnezeu, El a

făcut ca țara acésta să mérgă tot înainte, să fie cunoscută de neamuri și să fie considerată, ba chiar și respectată. Prin o asemenea situațiune bine-cuvîntată totul se desvoltă și se petrece în liniște și fie-care pôte lucra pentru binele său intelectual, moral și material și prin acésta și pentru fericirea țării. Dumneđeū, pentru mintea și inima Regelui nostru l'a făcut mare, l'a făcut înțelept. Timpul domniei Sale va fi unul din cele mai gloriose, va fi scris cu litere de aur în istoria țării noastre. Călăuzit de sentimente isvorite din credința sa desăvîrșită și nestrămutată în Dumneđeū, Regele nostru în urma celui mai însemnat act din viața noastră națională modernă și anume în urma războiului fericit din 1877—78 a făcut ca țara acésta să fie *independentă de aci înainte, liberă pe voința și faptele sale*. Ca semn de recunoștință pentru Cel de sus și ca un monument neperitor prin care să se reamintescă urmașilor faptul măreț din glorioasa epocă a Regelui nostru, prin care s'a dat avânt vieței noastre naționale, s'a hotărît acum 10 ani și mai bine de către Corpurile noastre legiuitoare în conglăsuire cu dorința espresă a Regelui nostru ca să se clădescă în Capitala țării o catedrală demnă de poporul român și de religiozitatea lui. În scopul acesta s'a votat un credit de cinci milioane, bine înțeles, fără nici o pretențiune de a se putea desăvîrși o asemenea lucrare. Diferite împrejurări însă au pus acésta importantă și mult dorită lucrare în întârziere, ast-fel că a trecut an după an, fără să se pôtă face măcar un mic început. Nu e în intențiunea mea de a aduce vre-o acuzare, pentru o asemenea întârziere, căci știut este, că de multe ori ómenii sunt sub stăpânirea vremurilor și nici de cum vremurile sub stăpânirea omului. Lucrarea trebuie însă să se începă, căci e în inima fie-cărei român, căci e de demnitatea noastră. Faptul acesta a ieșit de alt-fel la vedere cu ocaziunea discuțiunii din corpurile legiuitoare, după cum am arătat în

No. din Iuliù a. c. al acestei reviste. Atât P. P. S. S. Chi-riarhî, cât și Dl. Ministru, cum și domniî reprezentanți ai poporului român, au afirmat și susținut, că o catedrală în Capitala țării e absolut necesară, că trebuie să se facă. Părerea acésta a găsit resunet și în afară de cercurile oficiale, căci ea a fost susținută și de diare, fără deosebire de colóre politică.

Am informațiunii positive, că actualul Ministru de culte și instrucțiune publică se ocupă serios de a vedea o dată lucrările pregătitoare pentru catedrală pornite din loc. D-nia Sa, conform promisiunii date în corpurile legiuitoare a și întocmit o comisiune, care să pregătéscă lucrările pentru alegerea locului și facerea planului. Am speranța, că acésta Comisiune va grăbi cu lucrările și că în curând va face o plăcută surprindere publicului, căruî 'î stă la inimă acésta cestiune. Cu pricepere și cu bună voință tóte greutățile se biruesc. Orî și cine a trecut granițele țării a putut constata, că clădirea cea mai mărétă în orî și ce oraș, fie el mare sau mic, nu e de cât biserica. Se pare, că omul în părțile acestea cugetă și simte cu totul alt-fel, când e vorba de *Casa Domnului*, ca la noi. El sacrifică tot, pentru ca biserica și prin felul construcțiunii ei și prin măreția ei, să fie demnă de acel căruî 'î e dedicată. Nu e oraș, unde fie-care biserică să nu fie aprópe ca și o catedrală, așa după cum ne o închipuim noi. Când intră omul în o astfel de biserică, totul contribuie ca el să-și înalțe mintea și inima către Dumnezeu. Omul e răpit cu asemenea ocaziune la cele ceresci. Gândul seú nu e posibil ca să nu fie îndreptat către Dumnezeu, și să nu admire A tot puternicia sa. El nu trăesce în timpul acesta de cât cu și prin Dumnezeu. Spațiul cel mare din interiorul bisericii, înălțimea bolților, măreția colonadelor, felul cum se produce lumina, tóte subjugă sufletul omului și'l transformă. Credinciosul reflectă între altele în asemenea momente, că omul a făcut

totul, ca el să se simtă în adevăr într'un loc deosebit de alte locuri, într'un loc unde numai spiritul p $\acute{o}$ te domina. Ast-fel de impresiuni se produc în sufletul or $\acute{i}$ și cui a avut fericirea să asiste la serviciul divin din asemenea temple, sau cel puțin să le vadă și în exterior numai. Cu totul stau însă lucrurile la noi. Nu putem să ne plângem, că ne lipsesc biserici în orașele n $\acute{o}$ stre. Din contră avem destule, căci multe pers $\acute{o}$ ne credincioase au c $\acute{a}$ utat să-și facă datoria religioasă într'un mod mai deosebit și să-și perpetueze memoria prin înalțarea de biserici. Ceea ce lipsește bisericilor însă e, că cele mai multe din ele sunt fără chip și asemănare; nu se deosebesc apr $\acute{o}$ pe întru nimic, de casele $\acute{o}$ menilor; n'au ceea ce p $\acute{o}$ te răpi și transforma sufletul credinciosului. Să luăm de pildă orașul București. Avem peste 100 de biserici, număr f $\acute{o}$ rte mare în comparație cu populația. Câte $\acute{o}$ re din aceste biserici corespund sfintului lor nume și să fie în acelaș timp încăp $\acute{e}$ t $\acute{o}$ re pentru mai mult de 400—500 de credincioși? Nu știu, dac $\acute{a}$ putem numi mai mult de 7—8.

Pentru motivele espuse mai sus reese urgenta necesitate de a avea c $\acute{a}$ t mai cur $\acute{a}$ nd în București, cel puțin o Catedrală, care să facă pod $\acute{o}$ ba acestui oraș, punctul de privire și de atracțiune al întregului popor românesc, cum și orașul dup $\acute{e}$ care se p $\acute{o$ te orienta or $\acute{i}$ și ce str $\acute{e}$ in despre puterea de vi $\acute{e}$ ță a poporului românesc și de înaltele sentimente de care e însufleșit. Avem m $\acute{a}$ ndria de a ne numi propoveditorii civilizațiunii în Orient; de a fi una din națiunile cu mai multă vi $\acute{e}$ ță și cu aptitudin $\acute{i}$ pentru înaintarea pe calea prosperării intelectuale și morale; str $\acute{e}$ ją neadormită pentru ca totul să se petrecă în părțile acestea dup $\acute{e}$ sfinta voie divină. Dac $\acute{a}$ așa este m $\acute{a}$ ndria n $\acute{o}$ stră și convingerea mea intimă este că ac $\acute{e}$ stă m $\acute{a}$ ndrie e cu totul întemeată, atunci nu ne r $\acute{e}$ mâne alt-ceva de c $\acute{a}$ t să facem t $\acute{o}$ te sforțările posibile, t $\acute{o$ te sacrificiile, pentru ca mân-

dria noastră să fie întemeată pe un ce real. Operile mărețe de artă într'o țară ôre-care și mai ales în țările mici sunt semne de viață, sunt mijloce de a impune altora, de a pune în admirație. Am făcut ce e drept progrese din multe puncte de privire. Desvoltarea intelectuală și materială din țară dovedesce acesta. Numai bisericii spre marea noastră durere nu i s'a dat atențiunea ce i se cuvine. A sosit timpul acum, ca să ne îndreptăm privirile și spre ea, căci e cea mai însemnată instituțiune în stat, care pôte lucra și trebuie să lucreze pentru înflorirea lui. Sunt deci și aceste considerente destul de temeinice, ca să înălțăm în Capitala țării o biserică catedrală măreță, în care să se glorifice cum se cuvine numele cel sfânt al lui Dumnezeu.

Pe lângă acestea mai sunt și alte cause, cari impun, ca noua Catedrală să se construescă, cât mai urgent. Orî de câte orî să oficiéză vre-un *Te-Deum* la vre-o serbare națională; orî de câte orî se înălță rugăciuni către cel A Tot puternic în momente mai solemne; în asemenea casuri e o imposibilitate, ca orî și ce credincios să asiste la rugăciune și ca totul să se petrecă în linisce și cu demnitate, după cum se cuvine locului în care ne adunăm.

Avem convingerea, că tôte aceste puternice argumente aũ fost prețuite de către Dl. Ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice și că avându-se în vedere și dorința expresă a Suveranului nostru, a I. P. S. Mitropolit Primat, cum și a întregului popor credincios, în curând vom avea fericirea să asistăm la punerea petrei fundamentale a acestei mult dorite catedrale.

G...

CONCILIUL DE LA FLORENȚA

(Vezi Biserica Ortodoxă Română No. 4).

Hotărîrea luată ca conciliul de unire să fie strămutat de la Ferrara la Florența, se și esecută. Papa împreună cu cea mai mare parte dintre episcopii catolici, părăsi imediat Ferrara, iar episcopii greci împreună cu Patriarhul și imperatorul pleacă mai târziu. Papa sosi în Florența în ziua de 27 Ianuarie, Patriarhul la 13 Februarie, iar Imperatorul la 15 ale acestei luni.

În timpul acesta Florența atinsese punctul cel mai însemnat de dezvoltare atât culturală cât și politică. Renumitul Cosmo de Medici conducea afacerile statului și pentru însemnatele sale merite căpătase titlul de «părinte al patriei».

Ambii, atât Patriarhul cât și Imperatorul bizantin, au fost primiți cu cele mai mari onoruri și salutați cu câte o cuvîntare, ținută în limba greacă de către renumitul învățat Leonardo de Arezzo. Imperatorul a fost întâmpinat de nobili chiar la porța orașului și de acolo adus la palatul ce i se pregătise înadins pe socotela comunei; tot asemenea

și Patriarhul a fost instalat cu toate onorurile în «casa de Ferrantini».

La 26 Februarie 1439 se ținu prima ședință a conciliului în palatul papal, acesta e a șapte-spre-decea ședință generală. De astă-dată imperatorul propuse ca să se lase de o cam dată, la o parte cestiunea care se discutase în timpul din urmă la Ferrara, adică în privința adaosului *filio-que*, dacă cu drept cuvânt s'a făcut în simbol, și să se începă discuțiunea asupra părții dogmatice. Acestă propunere, făcută de imperator cu consimțimintul Papii, era foarte dréptă, căci se văduse de la Ferrara, că cu toate argumentele convingătoare aduse de Marcu Eugenicu, Visarion și Gemistiu Pleto și cu toate că ei combătuseră punct cu punct fie-care din afirmațiunile occidentalilor, totuși aceștia nu voeau să recunoască că dreptatea era pe partea grecilor. Cardinalul Iulian a cărui cuvîntare ultimă fusese răsurnată în totul cu probele pe care le adusese înainte Marcu Eugenicu, avu curagiul de astă-dată să combată pe imperator și să pretindă, că dacă grecii nu s'au convins cumva cu argumentele aduse de dinșii, atunci să continue discuțiunea mai departe și să nu o amâne. Dorința lui însă nu fu împlinită.

La 2 Martie se ținu ședința a opt-spre-decea și cel d'întâi care a luat cuvîntul a fost Ioan de Ragusa, susținând purcederea sf. Spirit și de la Fiul și bazându-se în argumentația sa pe probe aduse din scrierile Sf. Epifaniu. Acestuia îi răspunse Marcu Eugenicu dând adevărata interpretare pasagiilor citate de Ioan de Ragusa din Sf. Epifaniu și luând în sprijinul părerilor sale propriile cuvinte ale Sf. Vasile. Discuțiunea ce s'a născut de aici a fost foarte vie, căci Ión de Ragusa dându-se ca un mai bun interpret al Sf. Vasile, căută să ia cuvintele acestuia în favoarea dogmei occidentale. Marcu Eugenicu însă nu putu să sufere această falșificare, pe care reprezentantul Bisericii occidentale voia

gusa se încercă să interpreteze în favorul său și acest citat însă nu reuși cu totă speculațiunea sofistică ce o întrebuință. Acastă ultimă cestiune s'a discutat în ședința a două-șecea de la 7 Martie. Tot în acastă ședință Ión de Ragusa căutând ca prin cuvîntarea sa meșteșugită să facă să triumfe dogma occidentală, ia în sprijinul său un pasagiū din scrierile Sf. Atanasiū, pe care îl credea favorabil, dar nici de astă dată n'a reușit. În ședința următoare, a două-șeci și una, ținută la 10 Martie, Marcu Eugenicu a reputat un succes splendid asupra antagonistului său, probând până la evidență și convingînd chear pe Latinī, că pasagiul din Sf. Atanasiū numai în sprijinul dogmei lor nu pôte fi. În acastă ședință termină Ión de Ragusa discursul său, enumerând tóte argumentele pe care le adusesese în sprijinul adaosului *filioque* și căutând încă odată să probeze că citatul din sf. Vasile n'a fost interpolat într'adins, după cum susținuse Marcu Eugenicu. Cuvîntarea sa fôrte lungă și care prin coprinsul ei nu prezentase nici un interes deosebit, indispusese în gradul cel mai înalt auditorul, de aceea chiar imperatorul protesteză în plină ședință, cerînd ca să nu se pîrdă în zadar un timp așa de prețios. Din dilemele în care îl pusese de cele mai multe ori Marcu Eugenicu îl mîntuise, pe atît pe cît era posibil, cardinalul Cesarini și Ambrosiu Traversari și de aceea sub nici un cuvînt occidentalii nu pot pretinde că cuvîntarea lui Ión de Ragusa a fost un suces pentru dînșii. În ședința a două-șeci și două luă cu întul Marcu Eugenicu și căută ca din nou să probeze conciliului, că argumentele patristice aduse de Ión de Ragusa nu se pot interpreta în felul cum el voia. Des întrerupt de acesta, de Cardinalul Iulian Cesarini și de alți episcopi occidentali, el, ca un perfect cunoscător al limbii grece, documentă cu prisosință pentru cei ce voiaū a 'l înțelege, falșitatea dogmatică a adaosului *filioque*, și drépta credința a Bisericii orientale.

El continuă cuvîntarea sa și în ședința a două-zeci și treia, probând și de astă dată cu argumente aduse din Sf. Scriptură Ión 15, 26; I, Cor. 2, 12 și cu altele luate din scrierile lui Dionisiu Areopagita, Atanasiu și Leontin din Cesareea, argumente care nu puteau fi răsturnate de occidentalii. Ión de Ragusa neputînd opune nimic față de cele susținute de Marcu Eugenicu, se înapoie iarăși la citatul adus de el din scrierile Sf. Vasile, voind ca într'un mod silit să facă ca acesta să recunoscă interpretarea greșită, pe care el o dase în ședința a două-zecea și să 'l încurce în șirul cuvîntării sale. Capabilul arhiepiscop de Efes însă nu era omul care să se lase a fi prins așa de ușor în cursa ce i se întindea, el trece peste înterupere și continuă mai departe cu argumentațiunea sa strînsă și logică, bazându-se pe hotărîrea conciliului al doilea ecumenic, pe mărturisirea lui Ciril patriarhul Alexandriei, precum și pe aceea a lui Teodoret și scoțînd ast-fel în relief veracitatea dogmei orientale. Cuvîntarea sa a fost ascultată cu mult interes de întregul conciliu. În ședința acésta el a fost eroul zilei și cu tóte că pe față occidentalii n'aũ voit, căci nu voeau din principiu, a recunósce dreptatea cauzei susținute, dar din liniștea cu care fusese ascultat și din impresiunea pe care o lăsase, se putea deduce asupra succesului său.

La sfîrșitul acestei însemnate ședințe Ioan de Ragusa, făcu următoarea mărturisire: *Biserica latină recunósce numai un principiu și numai o cauză a purcederii Sf. Spirit* ¹⁾ și cu acésta se închise ședința.

¹⁾ La Harduin și la Mansi se află reproduse aceste cuvinte zise de Ión de Ragusa, care sunt următoarele: *Spirant Pater et Filius Spiritum una spirativa seu productiva potentia. Acésta însă este originaliter Patris, a quo illam et Filius habet; et hoc sensu dicimus, Patrem et Filium unum esse principium et unam causam spiritus sancti.* Și tot el mai adaogă: „*In divinitate se află numai un principiu, numai o cauză, Tatăl. Acesta etern produce din sine*

Prin această formulă credea Ión de Ragusa că va reuși să atragă pe orientali pe partea Bisericii latine; și în adevăr cursa era bine întinsă, căci el susținând dogma latină, dar expunând'o sub o formă subtilă, se părea că se apropie în totul de credința bisericii orientale, pe când în realitate lucrul nu era ast-fel. Discuțiunile aprinse care aveau loc în ședințele publice ale conciliului, erau numai de formă; acolo nu se lua nici o hotărâre. În ședințele secrete și chiar personale, la care luaă parte numai cei mai intimi ai Papii și ai Imperatorului și de multe ori numai ei amândoi, aici se stabileau punctele de unire și prin cedările continue ale Imperatorului se indulcea amărăciunea pe care o vărsa Marcu Eugenicu față de occidentali.

La ședința a două-zeci și patra, ținută la 21 Martie 1439, Marcu Eugenicu și Archiepiscopul de Eraclea, nu luară parte din cauză că imperatorul, care dorea cu orice preț unirea, nu voea să mai fie împiedicat în planurile sale. Acești doi mari bărbati erau cei mai aprigi apărători ai credinței orientale și erau singurii de cari se temeau oratorii latini; lipsa lor de la discuțiuni asiguraă succesul acelora. În această ședința Ioan de Ragusa căută să lămurască mai de aproape principiul pe care îl exprimase la sfârșitul ședinței a două-zeci și treia și acesta o făcu fără să fie turburat de cine-va.

În ziua de 24 Martie se ținu ședința a două-zeci și cincea și cea din urmă și nici la această ședință nu luară parte cei doi stâlpi puternici ai orthodoxiei. Vădându-se sigur și știind că nu va întâmpina nici o opoziție din partea cui-va Ión de Ragusa, renumitul fabricant de discursuri, începu să vorbească din nou și nu mai sfârși până seara. El se învârti iarăși tot împrejurul acelor pretinse probe, pe care le sus-

---

pe Fiul și pe Spirit. Ast-fel primesce Fiul ambele de la Tatăl, existența și producerea spiritului și el produsit Spiritum non ex se ipso, sed ex illo, a quo et ipse suum esse habet. Hefele Couliengeschichte VIII. pag. 702.

ținuse în ședințele trecute și pe care Marcu Eugenicu le combătuse cu atât succes.

Cu toții erau sătul de atâtea discuțiuni și pe calea acésta se vedea că nu vor ajunge la nici o înțelegere, căci, nici unii, nici cei-l-alți nu voeau să cedeze nimic. Imperatorul se temea foarte mult, că va trebui să se înapoieze fără nici un rezultat și pentru acest motiv făcu cele mai mari presiuni asupra majorității episcopilor orientali, căutând să îi convingă de necesitatea unirii. El nu le punea înainte motive dogmatice, căci pe acestea nu le pricepea în deajuns, ci motive politice. Ast-fel prin stăruințele sale unite cu ale Patriarhului și ale altor episcopi partisanii devotați ai săi, reuși să-și formeze majoritatea de care avea nevoie. Grecii se separară în două partide una pentru și alta contra unirii. Cea d'întâr, care era și cea mai numerosă avea în capul său pe Visarion, Isidor de Kiev și Doroteu de Mitilene. Ei susțineau că deosebiriile dogmatice dintre Biserica orientală și cea occidentală nu sunt așa de mari, după cum se credea la început și că părinții bisericesci orientali aproape nu se deosibesc de cei occidentali. Argumentele aduse de cardinalul Iulian Cesarini și Ión de Ragusa erau pentru dinșii probe veditate, că Biserica orientală ar fi în eróre și nici de cum cea occidentală și de aceea doriau cu orî ce preț unirea. Pentru acei dintre dinșii, cari păreau că nu sunt în deajuns de convinși, căutară să 'i convingă punându-le înainte un pasagiu din o pretinsă epistolă a Sf. Maxim către Marinus (650), în care se dice că se spunea următoarele față de Latini: *«Când ei de asemenea învață că Sf. Spirit purcede și de la Fiul, ei nu pretind prin acésta că Fiul ar fi causa Spiritului, căci ei recunosc numai o causă a Fiului și a Sf. Spirit și anume pe Tatăl»*. Acésta era formula exprimată de Ión de Ragusa și primită cu mare entusiasm de împărat; căci credea că printr'insa va putea eși din impasul

în care se afla. Deci pe de o parte prin presiuni, pe de alta prin argumente, ca cel citat mai sus, și prin descrierea situației nenorocite în care se afla imperiul bizantin, căutați capi ai acestei partide, ca să țină pe partea lor pe acei cinci șovăiași. Cea-l-altă partidă avea în capul său pe Marcu Eugenicu și pe alți câțiva Episcopi însemnați. Membrii acestei partide de la început erau foarte numeroși, dar din cauza presiunilor și amenințărilor imperatorului și a celorlalti partizani ai unirii, numărul lor scăduse cu totul. Acei însă cari mai rămăseseră erau deciziși ca să nu cedeze nimic Latinilor pe terenul dogmatic și să le facă opoziție până în momentul ultim.

Ședințele publice fuseseră suspendate, căci partizanii unirii împreună cu episcopii occidentali se convinseseră, că prin disputațiunii nu vor putea învinge partida adversă. Acum ținta lor era ca să pôtă forma o majoritate, care să admită fără murmur și să subsemneze toate pretențiunile Latinilor. Când imperatorul și Patriarhul au fost siguri că majoritatea dorită și-au putut aduna, atunci, în ziua de 30 Martie-1439, Patriarhul convocă în locuința sa pe episcopii greci pentru ca să discute cu dinșii în privința modului cum s'ar putea efectua unirea. Isidor al Kievului, care până acum păstrase o atitudine rezervată, se declară necondiționat pentru unire; tot asemenea făcu și Visarion, bărbatul acela talentat și capabil, în care Biserica orientală pusese la început cea mai mare nădejde. Capii opoziției, episcopii de Monembasia, Eraclea, Anchial, Trapezunt, trimișii Iberiei și mai cu deosebire cel de Efes, Marcu Eugenicu, se declarară pe față contra unirii și apostrofară în mod foarte aspru pe Isidor și Visarion, spunându-le, că ei mai bine doresc să mōra de cât să devină latini și cu această ocaziune numesce pe latini eretici și fac declarația solemnă că nu vor primi unirea până când Latinii nu vor scōte din simbol adaosul *filioque*. Afară de această întrunire se

mai ținură încă și altele, în care avură loc discuțiunii tot așa de violente și fără să se ajungă la vre-o învoială. Visarion și Isidor de Kiev cerură chiar sfaturile Papei în această privință și răspunsul acestuia a fost foarte evasiv. La întrunirea episcopilor greci ținută la 10 Aprilie episcopul Doroteu de Mitylene declară că el găsește adaosul, *flioque* ca adevărat dogmatic și destul de bine fundat din punctul de vedere patristic. Cum că acest episcop nu vorbea din convingere, aceasta ne o probéză istoricul Frommann, care dovedesce că Doroteu, pentru silințele ce a depus în cauza unirii a fost recompensat de Papă cu suma de 300 fiorinî de aur ¹⁾. La toate aceste întruniri era de față și imperatorul și el căuta să pipăe pulsul a celor a-

¹⁾ In Codex Barberinus XVI, 85 pag. 488 se află următorul document:

Eugenius, etc. Venerabili fratri Dorotheo Archiepiscopo Mitylenensi salutem et Apostolicam benedictionem. Cum nos de tuae circumspectionis industria prudentiaque in rebus sanctam orientalis et occidentalis Ecclesiarum unionem concernentibus comprobata spem conceperimus fiduciamque singulares, quod ea, quae tibi circa haec comittenda duxerimus, feliciter prosequeris, teque ob hoc ad huiusmodi negotii prosecutionem feliciter faciendam elegerimus; Nos attendentes, ac dignum censes, quod in vinea Domini laborantes con ligna debent esse provisione fulciti, tibi ut expensarum onera quae, praemissa occasione subire habes, commodius supportare quietiusque ac ferventius in re tam salutari et orthodoxae fidei gloriam concernenti commissioni tibi factae intendere valeas, summam flor. auri de camera trecentorum pro anno stipendio super fructibus redditibus et proventibus camerae Apostolicae tibi persolvendam auctoritate Apostolica tenore praesentium reservamus, constituimus et assignamus, tibi per te vel procuratorem tuum huiusmodi summam praedictam ab officialibus et gentibus dictae camerae petendi, exigendi, levandi, recipiendi et extrahendi, de receptis quoque quitandi, liberandi et absolvendi hanc serie facultatem concedentes, mandantes officialibus et gentibus praedictis, quatenus absque alio mandato requisiti fuerint de huiusmodi summa, absque contradictione et dilatione respondere et satisfacere debeant et teneantur.

Datum Florentiae, anno Incarnationis Dominicae 1439, III Id. Aug. Pontificatus nostri anno IX.

De aici se vede în mod evident cum Doroteu și-a vîndut Biserica sa pentru 300 fiorinî de aur. Frommann Kritische Beiträge pag. 80.

dunați și să profite atunci când ocasiunea favorabilă i s'ar presenta.

Visarion, ademenit de făgăduințele Papei, care între altele îi pune înaintea și pălăria de cardinal, înduplecat fiind și de rugăciunile Imperatorului se decide să ia cuvîntul în întrunire. În zilele de 13 și 14 Aprilie 1439 ține înaintea episcopilor Greci o cuvîntare foarte lungă, prin care caută să susțină în totul ideile dogmatice ale occidentalilor și să hotărască pe Greci de a primi unirea. E de mirare cum bărbatul acesta, care la început părea așa de integru și înfocat apărător al ortodoxiei, își schimbă treptat treptat atitudinea sa și chiar dacă nu am ține pentru interese personale ¹⁾, dar tot așa de vinovat rămâne că pentru motive politice devine trădător al credinței strămoșilor săi. El, în cuvîntarea sa, arată mai întâi necesitatea unirii și cum această unire poate deveni un fapt împlinit acum când reprezentanții ambelor Biserici sunt cu toții adunați în un conciliu general; arată că părinții bisericesci nu se contradic unii pe alții, și dacă cei orientali spun că Sf Spirit

¹⁾ Tot în codex Barberinus XVI, 85, pag. 489 se găsește un document cu aproape același conținut ca cel citat mai sus din care reiese că Papa a plătit și pe Visarion nu numai cu pălăria de cardinal, dar chiar și bănește pentru lupta pe care a purtat-o contra bisericii orientale. Acest document poartă data de 11 August 1439 și sună astfel: Eugenius Venerabili fratri Visarion Archiepiscopo Niceno etc. *urmăză același conținut ca și în epistola către Doroteu până la cuvintele* *commissioni tibi factae intendere valeas și apoi continuă mai departe:* tibi quamdiu in Constantinopoli, 300, cum vero ad curiam reversus fueris et in eadem moram traxeris, ut statum tuum in xta Pontificalis dignitatis exigentiam honorabilius ducere valeas, 600 flor.,..... *exnunc primo et deinde singulis annis persolvendam,..... reservamus etc., etc. urmăză apoi aceleași cuvinte ca mai sus.* Această epistolă probează în deajuns că motivul pentru care Visarion a depus atâta zel în cestiunea unirii cu Biserica occidentală n'a fost atât convingerea provenită din argumentele aduse de occidentali, și pe care mai târziu chear el însuși le reproduce în această cuvîntare a sa, ci interese de o natură foarte josă. căci, după cum reiese de aici, conștiința sa fusese cumpărată cu bani de Papă.

purcede de la Tatăl, saŭ de la Tatăl prin Fiul, iar cei occidentali de la Tatăl și de la Fiul, aici nu e nici o contradicere și mai în urmă adaogă, că chiar de s'ar contradice trebuie să se caute a fi înlăturate asemenea contradiceri. În urma acestei întroduceri el intră în fondul cestiunii și prin o interpretare meșteșugită voesce să probeze, în mod exegetic, că nu există nici o deosebire între orientali și occidentali și nici chiar între părinții ambelor Biserici. Caută să găsească probe în susținerea afirmațiunilor sale în părinții bisericesci orientali ca Vasile cel mare, Atanasie, Grigorie de Nisa și alții; citéză pe Ciril din Alexandria și pe Epifaniŭ și închee recomandându-le tuturor unirea cu Biserica Occidentală.

După ce Visarion termină cuvîntarea sa, George Scholariu depune pe masa conciliului, tot în ziua de 14 Aprilie trei cuvîntări ale sale. Dacă cine-va socotesce situațiunea în care se afla Grecii în acel timp, după întreruperea discuțiunilor publice și după discursurile ținute unele pentru altele contra unirei, și dacă se ia în considerațiune caracterul conciliant al acestuia se pôte deduce că în ast-fel de împrejurări el nu putea să îndemne de cât la unire pe compatrioții săi. El era sigur, că prin unire numai patria sa va putea fi mântuită de pericolul ce o amenința din partea Turcilor și un alt motiv era, că el credea cum că Biserica orientală va avea un maș mare avantaju unindu-se cu cea occidentală, de cât cu popórele cele inculte și barbare ale Orientului. Odată ce este adunat un conciliu general unirea ar trebui făcută pe baze solide, căci o unire numai în aparență ar da nascere în urmă la lupte mult maș puternice ca cele de până acum. O ast-fel de unire nu s'ar putea realiza de cât stabilindu-se în mod exegetic armonia dintre părinții bisericesci și după ce s'ar efectua o înțelegere comună cu privire la *filioque*. Scholariu merge și mai departe și dice, că compatrioții săi după maș de aprópe cu-

noscință ar putea să introducă în simbol un adevăr ce implicit e conținut acolo și primit cu bună voință de mulți dintre dinșii, pe când din partea Latinilor nu s'ar putea aștepta ca să ștergă ceva din Simbol contra convingerii unanime a tuturor, căci de mult timp a fost recunoscut, fără dificultate, de mulți ómenii sfinți. Cu tóte acestea Scholarius nu se pronunță de o dată cu privire la veritatea dogmei latine, ci cere consimțimintul tuturor părinților bisericesci și pretinde că pentru ca acéstă dogmă să fie recunoscută de toți, să conțină în sine atât învățătura latină cât și cea grécă. Prin urmare el voia ca dogma despre purcederea Sf. Spirit să fie ast-fel formulată în cât să împace ambele părți.

Istoricul Frommann socotesce că aceste cuvântări ale lui Scholarius n'au scăpat de interpolațiunii din partea Latinilor făcute în scop de a veni în sprijinul dogmei lor ¹⁾. Nimeni însă, mărturisesc Frommann, nu se póte îndoi că Scholarius nu a dorit unirea celor două Biserici, dar o unire bazată pe o cunoscință profundă de cauză, care cunoscință el o căpătase prin studiul aprofundat al Sf. Părinți. Numai în sensul acesta fusese el de acord ca să se convóce un conciliu ecumenic, de la a căruí reușită favorabilă el aștepta și mări folóse politice pentru patria sa. Chiar în Florența și póte chiar în acea ședință când el și-a dat votul seú

¹⁾ Frommann pag. 93 citéză în acéstă privință pe Popoff, care se exprimă ast-fel: După tóte cele arătate scrierea *ὅπερ εἰρήνης καὶ βοηθείας τῆ πατριδὶ Παράκλησις πρὸς τὴν ἀνατολικὴν σύνοδον ἐν Φλωρεντία* pusă în cele mai multe edițiuni ale acestor documente înainte a celor 3 cuvântări, este imposibil să provie de la Scholarius, ci trebuie să fie falsificarea vre unui grec latinizat în gradul cel mai înalt, care voind să dea o importanță deosebită celor trei cuvântări, le a înțeles așa de rău, că el spune în *παράκλησις* tocmai contrariu de ceea ce trebuia. Interesul politic devine prea predominant. Dogma latină e prea mult lăudată, ba chiar declară că Latinií ar fi fost mulțumiți numai cu o mărturisire din buze din partea Grecilor. Intregul stil precum și angajarea fanfaronă ca în timp de două ore să probeze armonia dintre părțile bisericeii nu corespunde nici de cum cu Scholarius.

pentru unire el era convins, că cu tótă majoritatea ce se formase printre Greci, unirea făcută în ast-fel de mod va fi mai repede vătămătore de cât spre folos.

Papa începuse să se témă că tóte sforțările ce le depusesese până acum în privința unirii se vor perde în zadar. De și Imperatorul și partisanii principali ai unirii erau convinși, că vor avea la timp majoritatea necesară, însă sciau că pe mulți dintre dinșii nu pot conta cu o siguranță absolută și temerile acestora le împărțășea și Papa. În ziua de 15 Aprilie el trimese la Grecii adunați la locuința Patriarhului pe trei din cardinalii săi: Iulian Cesarini, Albergati și pe cardinalul de sf. Clement cari, aveau însărcinarea ca să pipăe pulsul Grecilor. Cel dintâi care luă cuvântul fu Iulian Cesarini și el căută ca în puține cuvinte să arate scopul convocării Conciliului de unire, precum și hotărîrea luată la Ferrara, ca el cu toții prin disputațiunii să caute să afle adevărul. Trimisul papal aruncă tótă vina asupra episcopilor Greci, căutând să probeze ca din cauza lor aș trecut 14 ani fără să se pótă face ceva și acum îi îndemná ca să începă din nou discuțiunile. El acuză pe Marcu Eugenicu, spunând că el s'ar fi retras de la conciliu numai din cauză că n'ar fi putut să răspundă la tóte argumentațiunile lor. Tóte aceste acușațiunii nu sunt de cât nisce falșificări ale adevărului, căci din espunerea făcută s'a văđut că Marcu Eugenicu s'a retras din conciliu numai în urma ordinilor espresse ale imperatorului și dacă până acum unirea nu se putuse efectua acésta provinea din cauza occidentalilor, cari nu voea nici să fie convinși, nici să cedeze ceva din învățăturile lor.

Propunerea făcută de cardinalul Iulian ca să se începă din nou disputațiunile nu fu admisă de imperator și atunci conveniră împreună ca să se alégă câte 10 reprezentanți de fie-care parte și aceștia să propună un alt mijloc prin care să se pótă ajunge la unire. Papa în urma intervenirii

imperatorului se învoi și el la acésta și trimise doi cardinali, doi mitropoliți, doi superiori, doi învățați și doi preoți. Imperatorul alege singur dintre Greci dece mitropoliți și anume dintre cei mai înfocați apărători ai unirii. Ședințele se începură și se luă mai întâiu în discuțiune epistola sf. Maxim în care se spunea: «*Oare care părinți latini nu consideră pe Fiul ca cauză (αίτια) a Sf. Spirit*». La acest pasagiu din acésta epistolă occidentalii respunseră următoarele: *Nici noi nu considerăm pe Fiul ca cauză primordială (πρωταρχική αιτία) a Spiritului, ba, ce e mai mult, mărturisim că Tatăl este αἴτιον Fiului și a Spiritului, pentru nascerea unuia și purcederea celui-l-alt. Pentru ca să stabilim omogenitatea și identitatea substanței noi dicem, că Sf. Spirit purcede prin Fiul, recunoscem însă că οὐσία ipostaselor divine este neseparată. Fiul este substanțialiter Fiul Tatălui și Sf. Spirit este substanțialiter Spiritul Tatălui și al Fiului. Pentru că substanța nu pôte să fie separată de ipostas, atunci urmază ca Spiritul (pentru că el este din substanța Fiului) este asemenea din ipostasul acestuia. In fine, aceeași părinți latini, la care se referă Maxim, anume: Augustin, Ieronim, Ambrosiu, învață în mod lămurit, că Sf. Spirit purcede de la Tatăl și de la Fiul ¹⁾. Acesta este conținutul disputațiunilor care au avut loc în prima ședință.*

M. P.

¹⁾ Hefele. Conciliengeschichte VII, pag. 710.

ELOCINȚA RELIGIOȘĂ DIN PUNCT DE VEDERE LITERAR.

Dintre toate genurile oratorice, elocința religioasă se deosebește, atât prin scopul, ce 'l îndeplinește, adică răspîndirea și întipărirea prin convingere a doctrinei divine, cât și prin condițiunile, ce trebuie să le întrunescă predicatorii.

Materialul acestui gen oratoric este de două feluri:

1) Explicarea învățăturilor divine.

2) Combaterea viciilor și cultivarea virtuții sau în definitiv a aduce pe cei rătăciți pe calea virtuții, a adevărului și a binelui.—Cum se vede materialul este foarte abstract și pentru acesta acest gen oratoric este foarte greu de executat, cerându-se multă inteligență și dibăcie.

Se deosebește de elocința baroului său judeciară prin aceea că oratorul se poate servi de persoane pentru susținerea cauzei sale, ceea ce 'l ușurează misiunea, pe când predicatorul luptă cu abstracțiunile. Pentru aceea La Bruyère dice: *«Il est plus aisé de prêcher que de plaider; mais il est plus difficile de bien prêcher que de bien plaider¹⁾»*. Acesta însemnează, că în aparență ar

---

¹⁾ La Bruyère „Les caracteres ou Moeurs de ce siècle p. 601“.

fi mai ușor de a predica, de cât a p'eda; iar în realitate este mult mai greu a predica bine, de cât a pleda bine. De asemenea se deosebesce de elocința parlamentară, de elocința adunărilor populare de ori-ce categorie ar fi, prin aceea că aci oratorul este mult mai liber și se poate servi de ori ce fel de expresiuni, fără temere de a fi des plăcut, de orice mulțimea când se adună este entusiasmata și o expresiune chiar ne la locul ei, este aplaudată ca și când ar fi vorba de cine scie ce descoperire sau ideie genială. Cu predicatorul lucrul nu se petrece tot așa, el este ascultat de mulțime fără a i-se da semne de aprobare sau desaprobarie, însă fie-care în interiorul său cumpănesce valoarea cuvintelor și este de ajuns o expresiune ordinară, scăpată din întâmplare sau ne la locul ei, ca să nu i se mai dea nici o atențiune. Singurul avantaj ce îl are predicatorul, asupra celor-l-alți predicatori este că nu se teme de a fi întrerupt și să aibă nevoie de a improvisa.

Cum se vede cele-l-alte genuri oratorice aũ un material mai concret și ca atare mai ușor de executat.

Calitățile ce trebuie să le întrunescă un bun predicator sunt:

1) Să fie virtuos, căci cum va combate viciile, dacă nu va opune propria sa conduită virtuoasă?

2) Să aibă talent, însă un talent cultivat pentru a ști să pună în mișcare sentimentele și pasiunile în mod științific și să fie în stare a îndrepta judecățile eronate.

Predicatorul trebuie să cunoscă perfect toate ascundătoarele inimii omenesci, să le răscolască pre toate scoțând din ele la evidență viciile furișate și apoi să le biciuască fără cruțare ca un moralist foarte aspru. Aceste condițiuni sunt formulate foarte bine în preceptul lui Quintilian: «*Vir bonus, dicendi peritus*» = Un bărbat bun (virtuos etc), care scie să vorbească. Fără aceste calități în zadar s'ar încerca cine-va a face o predică și a-și lua în serios titlul de predicator; el nu va fi de cât un declamator sau un înșirător de frase goale, cu alte cuvinte va predica în pustiũ, nedându-ı nimenea nici o atențiune.

Elocința religioasă chiar la nascerea ei a ajuns apogeul, începând cu fondatorul ei Iisus Christos, continuând cu Apostolii și Sf. Părinți: *Sf. Atanasie*, *sf. Iustin*, *sf. Gre-*

gorie din Nazianz, sf. Basilie cel Mare, sf. Ión gură de Aur, fericitul Augustin etc.; apoi a mers decădând până în secolul XVII, când ajunge iarăși la gradul cel mai înalt în Franța prin: *Bossuet* cel mai celebru reprezentant apoi: *Massillon, Bourdaloue, Fléchier, Fénelon* etc.; după aceea a mers decădând până aji. Acestea șise în trecăt de ore ce nu ne propunem a face istoricul acestui gen literar, dar putem nota în două cuvinte, că nici într'un timp n'a strălucit atit de frumos ca sub sf. Părinți.

Diferite căi pot urma predicatorii pentru a-și ajunge scopul: așa unii cred să se adreseze mai mult ju'lecății reci de cât să misce inima răscolind și trezind sentimentele și pasiunile. Aceștia se pot numi mai mult *logiciani*, de cât predicatori în adevăratul înțeles al cuvîntului.

Din această categorie fac parte predicatorii anglezii cu cei mai de frunte reprezentanți ca Butler când ne descrie caracterul lui *Balaam; Clarke, Tillotson, Barrow, Atterbury* etc. Alții caută să misce inima prin înflăcărare, să combată viciile și pasiunile cu căldură, aceștia sunt în adevăr predicatori în sensul oratoric; din această categorie fac parte francezii cu reprezentanții lor cei mai de frunte: *Bossuet, Massillon; Bordaloue* etc. Acesta este chiar linia de demarcațiune între predicatorii anglezii și cei francezi, dată de către englesul *Blair*, care el însuși a fost un predicator mare, cum și un celebru autor de scrieri literare. H. Blair se exprimă chiar categoric, că sub raportul elocinței religioase anglezii sunt inferiori francezilor; de unde și noi trebuie să considerăm ca condițiune pentru predicatori, că trebuie să aibă mai mult talent oratoric, de cât filosofic.

În o predică trebuie inima mișcată mai mult de cât judecata rece și acesta cu drept cuvînt, de ore-ce în scurtul timp în care se ține, nu este vreme a se face reflexiuni adînci, comparațiuni etc., ci a se determina iute, a părăsi calea rēului și a se decide ferm a apuca calea binelui. Într'o predică nu este vorba de a da omenilor o instrucție nouă, sau a-i convinge despre un adevăr pe care ei nu-l cunosc; dar de a îmbrăca un adevăr despre care ei au cunoscințe și chiar convingere cu culori așa de frumoase

și așa de puternice pentru a produce asupra imaginațiunii și a inimii lor o impresiune profundă. Orî-ce predică trebuie să țintescă la natura intimă a omului punându-î față în față preceptele divine cu conduita lui și apoi a-l lăsa pe el singur să tragă concluziuni. Din timp în timp nu strică, ba din contră contribuie foarte mult citațiunile din sf. Scriptură și din sf. Părinți, însă să fie potrivite subiectului, ce se tratéză. Citațiunile prea dese orî-cât de nemerite ar fi, nu trebuie a fi întrebuintate. căci pro luc monotonie; ele trebuie să fie presărate ici colea, ca și florile pe un arbor.

In regulă generală: *nicî un predicator nu trebuie să urce treptele amvonului, dacă nu este deplin convins de adevărurile, ce are să le anunțe.*

Dăm în resumat condițiunile ce trebuie să le îndeplinescă o predică și un predicator ¹⁾:

1) Cea dintâiu grijă ce trebuie să o aibă, este să observe *unitatea cuvintării*, Nu este permis, ca să se mestice subiecte diferite în același discurs. Acesta se baséză pe regula psihologică, că spiritul omenesc nu pôte coprinde de cât un singur subiect de odată. Dacă mestecăm mai multe, atențiunea se subdiviséză și discursul își perde efectul orî cât de frumos și de bine compus ar fi. Cu tóte acestea este permis ca același subiect să fie împărțit în diferite puncte saũ capitole fără ca atențiunea auditorilor să fie slăbită, de óre-ce este vorba numai de *unul*.

2) O cuvintare este cu atît mai bătătoare la ochi și cu atît mai folositoare cu cât subiectul este *mai precis* și *mai particular*. Acestă regulă nu este de cât o continuare a celei de mai sus, însă este sciut, că atențiunea se fixéză mult mai bine asupra unui subiect particular și interesant, de cât asupra unuia general. Tot odată trebuie de adaogat, că mult mai greu se tratéză un subiect particular, de cât unul general; acestă ne arată, că mai toți predicatorii netaentați saũ începători, aleg subiecte generale, ca fiind mai ușor de tratat.

3) Nu trebuie a spune despre un subiect, tot ceea ce se

¹⁾ H. Blair „Leçons de Rêthorique et de belles-lettres“ Tom. I pag. 438 și urm..

póte spune. Un subiect póte coprinde fórté multe detalii, carí sunt deja cunoscute de audítorí; acelea nu trebuie tratate amănunțit, ci numai atinse în trecát. Regula oratoricá cere, ca *vorbítorul sá nu se piardá nici o datá în detalii de micá importanță, căci se perde trumuseșea discursului.*

4) A se sili sá facá *interesante* pentru audítorí învătăturile, ce le anunță. Acesta este punctul principal și scopul prediceí; dacá isbutesce, dovedesce, că este un adevérat predicator.

5) În ceea ce privesce stilul, calitatea principalá trebuie sá fie *claritatea*. Nici un succes nu póte avea un predicator, dacá cuvíntarea sa nu este înțelesá de tot audítorul și nu i-se vorbesce conform ideilor lui. Predica fiind o compunere oratoricá póte întrebuița stilul figurat și poetic, dar trebuie condus cu máestrie și alcátuit așa fel, ca sá fie înțeles de toți fórté ușor.

Cuvintele puțin întrebuițate (atít neologisme cât și arhaisme) precum și cele umflate și pompóse trebuie cu desávírșire înlăturate. Este de însemnat, că acesta este defectul predicatorilor neexperimentați sau începători, carí cred că o predicá consistá în expresiunii sforáitoare sau cum ȃice Eminescu: «*Ce din códă aú sá sune*» de asemenea trebuie a se avea în vedere vrísta, cultura și condițiunea socialá a persónelor înaintea cărorá are sá se ținá predica. Aceiași predicá nu tot în același mod are sá se ținá înaintea unui public cult, ca și înaintea unui public cu puținá culturá. Din cele precedente urmézá, ca un predicator sá se feréscá de a adopta un stil, care ar fi la modá, cum se ȃice, de óre-ce moda e trecátóre. Bunul simț și adevérul sunt permanente pe când moda și capriciile sunt momentane.

De asemenea la compunerea unei prelice nu trebuie sá imíteze prea servil cutare sau cutare predicator, ci sá fie stápan pre ideile sale, dar póte în același timp consulta cât mái mulți predicatori relativ la același subiect, dar sá nu fie sclavul nici unuia. În ceea ce privesce, dacá predica trebuie sá fie scrisá sau improvisatá, nu se póte prescrie nici o regulá în acéstá privință, rămánénd pre socótelea predicatorului de a urma o cale sau alta, dupé cum

își simte puterile. Totuși ar fi bine, ca începătorii să-și scrie predicile, de frică de a nu perde șirul ideilor și a nu fi fericit la improvisarea unor idei frumoase. Când însă predicatorii au practica cuvântării, pot foarte bine să vorbească liber, dar și atunci ar trebui să aibă înaintea note aranjate sistematic de cărți să se slujescă. A scrie însă o predică, a o învăța pe din afară și în urmă a o recita, ca un copil din școlile primare, iată ceea ce credem noi greșit; căci foarte bine îi poate sări din memorie unele pasaje și a face involuntar o confuziune regretabilă. Ca o predică să-și ajungă scopul, trebuie ca predicatorul să se pună în locul unui auditor atent și reflectător și se presupună că lui se adresează; atunci lesne poate observa cu nepărtinire pasagele bătătoare la ochi, argumentele de sunt tari sau slabe și cărți părți ale discursului produc o mai vie impresiune. Predica trebuie să fie potrivit de lungă acosta după însemnătatea subiectului. În fine predicatorul să nu uite scopul principal pentru care se suie în amvon, adică de a inspira ascultătorilor săi cele mai bune rezoluțiuni de luat, de a-i determina să iubescă pre Dumnezeu și să pășescă tot-d'auna pe căile virtuții și ale onorei, trebuie în fine ca cuvintele să fie în concordanță cu natura sa intimă, conform dicerii latine: «*Verae voces ab imo pectore*».

Seriositatea și căldura trebuie să caracterizeze în deosebi elocința religioasă.

Subiectele serioase cer gravitate, iar importanța lor cer înflăcărare. Aceste două cerințe sunt foarte greu de reunit, căci când gravitatea domnesce, ea produce un fel de solemnitate monotonă, iar când entuziasmul domină și este lipsit de serioșitate, poate foarte lesne să fie tratat ca o declamațiune teatrală.

Dibăcia predicatorului va fi mare, când va ști să compună ast-fel predica în cât să trecă printre *Scila* și *Caribda* și să îndeplinescă ceea ce Francezii numesc cu termenul tehnic „*Onction*” adică o predică compusă așa fel ca să pătrundă în mod dulce inima, să înduioșeze sufletul și să-l conducă la pietate.

În ceea ce privește alegerea subiectului pentru o predică, acosta depinde mai mult de teologie, de cât de re-

torică, dar trebuie a se avea în vedere împrejurarea în care se găsește, cum și auditorul. Ori-ce predică trebuie înainte de toate să fie folositore întocmai ca ori-ce compunere și folositor un predicator va fi numai atunci, când auditorul îl va aplauda pe tăcute în inima sa.

În definitiv trebuie, ca predicatorul să năzuiască a-și atrage laude și aicea amintim pre cea mai frumoasă laudă pe care a obținut'o vre o dată un predicator și anume aceea pe care Ludovic XIV o adresă lui Masillon, ȳicȳendu-i: «*Mon pȳre, quand j'ai entendu les autres prȳdicateurs, j'ai ȳtȳ trȳs content d'eux. Pour vous, toutes les fois que je vous ai entendu, j'ai ȳtȳ trȳs mecontent de moi mȳme*» = Pȳrintele meȳ, cȳnd am ascultat pre cei-l-alȳi predicatori, am fost fȳrte mulȳumit de dȳnȳii. În ceea ce vȳ privește, ori de cȳte ori v'am ascultat am rȳmas fȳrte nemulȳumit de mine însu-mi.

Ilie C. Creȳulescu

Profesor de Limba Romȳnȳ,
Gimnasiul real «Petru Rareȳ» din Piatra-Nȳmȳ.

Ale Fericitului Teodoret Episcopul Cirului

CINCI CUVINTE

DESPRE ISTORIA BISERICIASCA

(Urmare. Veđi Biserica Ortodoxă Română, Anul XIX, No. 9).

CAP. XXVI.

*Despre încunjurarea cetăđii Nisiviilor, și despre apostolésca viețuire a
lui Iacob Episcopul.*

Savor însă împăratul Perșilor rădicându-se cu oșți asupra Romanilor, Constandie saŭ dus la Antiochia, povățuind oastea, aŭ gonit însă pre vrăjmaș nu oastea Romanilor, ci Dumneđeul bine-credincioșilor ostași ai Romanilor, iar chipul biruinței eŭ îl voi povesti al Nisivei, pre care uniŭ o numesc Antiochia-Migdonia, care este zidită la hotarul Perșilor și al stăpânirii Romanilor. Al aceștii Episcop era, mult noroditul, și arhistratigul Iacob, de carele și mai înainte am pomenit. Și de razele apostolescului dar, acesta se ținea.

Facerile de minuni ale acestui vrednic de laudă și vestit în istoria cea iubitore de Dumnezeu scriindu-le, și prisos să socotesc și întrecăt iarăși ale mai arăta. Una singură însă o voiu dice, a povestirii aceștii de față.

Cetatea acésta supusă Romanilor de dînsul ocărmuită fiind o aū încunjurat oastea Persieanescă. Iar patru-șeci de țile stăruind, și multe alte tabii înprejurul zidiului făcend, și alte multe meșteșugiri adăugând, și șanțuri și mine săpând, nici de cum putea a lua cetatea. În urmă însă curgerea riului, care de-parte cetatea în două, acăruia nume este Migdonie, de departe oprind'o, și malurile despre amēdouē părțile năruindu-le, și înalte făcēndu-le, ca să opriască curgerea, după ce aū vēđut prea multă făcēndu-se, și apoi covârșind preste pămînt, de năprasnă o aū slobozit asupra zidiului ca o mehanică. În să nu saū apropiat, fōrte tare țiindu-i pornirea, ci saū ezit și aū încetat acésta pățind și cea-l-altă parte a îngrădirii, prin carea riul Migdoni își avea eșirea, aū stătut, neașteptând pornirea. Acestea vēđēndu-le Savorie, cu nădejdea apoi fără ostenelă a birui cetatea. Și în țiuva aceea s'aū liniștit, ca și rămășița să se usuce, și riul să se facă de vad, a doua ți însă cu tōtă oastea năvălind, și așteptând prin părțile cele ce ar fi căđut a zidiului să între în cetate, aū vēđut zidiul din tōte părțile zidit, și că ostenela sa saū făcut în zădar. Că Dumneșescu acela bărbat prin rugăciunea cătră Dumnezeu, și pre ostași iaū umplut de putere și pre cei-l-alți locuitori, și îngrădirea o aū zidit, și mehanicile le-aū așezat și pre cei ce saū apropiat iaū isgonit, și acestea le făcea, nu de zid apropiindu-se, ci în lăuntru în Dumneșesca Beserică pre Domnul atot țiitorul rugāndu-l. Iar pre Savorie nu numai graba zidirii l'aū înspăimāntat ci și altă vedere l'aū îngrozit. Că aū vēđut stānd d'asupra zidiului pre ore-cine cu formă împērătescă îmbrăcat, și strălucirea Coronii și a înbrăcăminteii depărtāndu-i vederea. Prepuind însă că este

împăratul Romanilor, cu mărte îngrozia pre cei ce ar dice că nu este el. Inșă întărindu-se aceia că cele de dinșii țise sînt adevărate, spuind că Constandie petrece în Antiochia, aũ cunoscut vestirile vederii, și aũ țis că Dumneșeul Romanilor se luptă pentru dinșii. Și mării lu-se ticălosul aũ slobozit o săgătă în aer, vedșend țar că nu va lovi pre cel fără de trup, iar pornirea nebuniei sale nesuferind'o. Atuncea Efraim minunatul, istoric inșă a fost acesta la Siri prea ales, (dice) că pre Dumneșeescul Iacob l'aũ rugat să se sue pre zid, și pre barbari vedșendu-i, și săgeșile blestemului asupra lor să le sloboďă. Decı eșind Dumneșeescul om, s'aũ suit întru un turn. Și pre mulșimea miilor vedșend'o, alt blestem nu aũ slobozit asupra lor, ci viespi aũ cerut să se trimișă asupra lor și ținșari, ca și prin mușșile aceste mici, indestul să-șı cunóșcă puterea lor. Urma inșă rugăciunii norii vespilor și ai ținșarilor. Și pășoriș elefanșilor ca un gard aũ căđut, iar aceste și ale celora-lalte dobitoșe, atăt urechile cât și nările li s'aũ umplut. Care neputșnd suferi năvălirea acestora și legăturile aũ lepădat, și pre cei ce'i ținea i-aũ silit, și rinduiala o aũ turburat, și tabera părășind'o aũ fugit desăvırșit. Așă de treș ori ticălosul împărat cu mica și iubitoșea de ómeni pcdépsă, Dumneșeu cel ce pórtă de grijă pentru cei bine-credinșioș ai lui, arătându-șı puterea sa, l'aũ făcut să se depărteze de acolo, rușine, necinste cășligănd din incunșurarea cetății.

CAP. XXVII.

Despre Soborul ce s'aũ făcut în Antiochia, și despre cele ce s'au întâmplat în poștriva Sf. Meletie acolo.

Iar întru acea vreme Constandie petrecea în Antiochia, și oprire a armelor făcșendu-se, și Persienescul rșzboiũ încetând, iarășı aũ adunat Episcopı, silind pre toșı a se lepăda și de numirea, de o fiinșă, și de altă fiinșă. Evdocsie

însă după Leontie răpind scaunul acela, apoi scoțindu-se de acolo, și după multe sobóre scaunul Constandinocetății cu nelegiuire țiindu-l, Biserica Antiohenilor era lipsită de păstor. Decî atunci Episcopii cei ce s'au adunat, că era mulți din tóte părțile adunați, diceau că trebuie mai întăiu a se propune păstor turmei, apoi așa de obște împrenă cu acela a se sfătui despre dogme. Intru acea vreme însă Dumneșcescul Meletie se afla ocârmuind óre-care cetate a Armeniei, apoi stăpânitorii înprotivindu-î ocârmuirea, pe-trecea cu liniște aiurea óre unde. Pre acesta prepuindu'l următorii lui Arie a fi de o cugetare cu dînșii, și părtași al dogmelor, au cerut de la Constandie ca acestuia să se dea ocârmuirea Bisericii Antiohenilor. Că tótă legea o călca fără sfială, ispitindu-se a întări păgânătatea; și călcarea legiurilor se făcea temelie huli. Multe însă ca acestea în tóte părțile pămîntului izvodea, însă cei ce apăra apostoleștile dogme, știind și sănătatea cea intru dogme a marelui Meletie, încă și strălucirea vieții lui, și bogăția faptelor bune arătat știindu-le, au împreună hotărît, și hotărîrea a se scie, și de cătră toți a se iscăli, cu cea mai multă osărdie au pus la cale. Acesta însă și aceștia și aceia ca pre óre-care tocmelă obștésă, o au dat lui Eusevie Episcopul Samosatilor să o păziască, ca unui bărbat vitez nevoitor pentru adevăr. Iar după ce marele Meletie primind împărătesca chie-mare au venit, l'au întâmpinat toți cei împărășiți de ar-hierie, l'au întimpinat însă și cele-l-alte cete ale Bisericii, și tótă mulțimea cetății. Față era încă și Iudei și Eleni, vrînd să vadă pre mult vestitul Meletie. Iar împăratul și acestuia și celor-l-alți, au poruncit cari putea a dice, a-cesta: Domnul m'au zidit pre mine început căilor sale spre lucrurile sale, acesta au poruncit a o ceti mulțime. Iar celor învățați a scie au poruncit în grabă să scie cele ce se zic de acela, socotind că cu acesta se va face mai a-mărunțită învățătura. Și mai întăiu adică Gheorghie al Lao-

dichiei aŭ borât ereticiasca putore. Iar dupé acésta Acachie al Cesariei, aŭ proadus óre-care învățatură de mijloc, cât s'aŭ putut mai depărtată de hula acelora, însă nu întrégă și luminat păzitóre de apostolescul haracter. Al treilea s'aŭ sculat marele Meletie, și aŭ arătat dreptul canonului teologiei. Adevêrul întrebuițându'l ca pre óre-care cumpănă, și de prisosire și de lipsă s'aŭ ferit, și prea multă lau lă proaducându-i-se de cătră mulțime, și o scurtă învățatură a proaduce lor; fiind că sta înprotivă, aŭ arătat, trei degete, apoi pre douê strângându-le, și pre cel unul lăsându-l aŭ slobozit ȝlasul acel vrednic de laudă, trei sînt cele ce se gândesc, ca pentru unul vorbim. Asupra aceștii învățături cei ce purta bóla lui Arie în suflet, ș'aŭ pornit limbile, și aŭ înpletecit clevetire, ȝicênd că Dumneȝeescul Meletie cugetézá cele ale lui Savelie. Și aŭ înlupicat prea lesne înduplicatul acela, și carile cu lesnire se purta încóce și încolo, și l'aŭ făcut să'l surguniască la patria lui. Și îndată pre Euzonie în locul aceluia l'aŭ propus, vederat advocat al dogmelor lui Arie. Că împreună cu Arie marile Alexandru și pre acesta diacon învrednicindu-se a fi i-aŭ lepădat. Decî îndată mulțimea cea sănătósă rêspondênd părții cei ce ș'aŭ arătat ereticiasca bóla, se aduna la Apostolésca Biserica ceea ce se numia veche zidită. Că trei-ȝeci de ani dupé vrăjmășiile cele ce s'aŭ fost făcut asupra prea laudatului Eustafie aŭ petrecut, suferind arieniasca urăciune, și așteptând óre-care bună prefacere. Dar fiind că aŭ vêdut păgânătatea la dinșii crescându-se, și că cei ce apăra apostoleștele dogme, vederat se războia, și pre ascuns se vrăjmășuia, și pre Dumneȝeescul Meletie l'aŭ isgonit, și în locul aceluia pre Evnomie pre apărătorul eresului vêȝându'l că aŭ primit proedria, ș'aŭ adus aminte de cele ce s'aŭ ȝis cătră Lotŭ: Mântuind mântuește-ți sufletul têu. Pre lângă acestea însă, și de legile cele evangelicesci aducêndu-și aminte care ȝic descoperit, de te smintesce ochiul têu cel

drept scóte-l, și lépădă-l de la tine. Acestea încă și pentru mână, și pentru picior le-aũ legiuit stăpănul, și aũ adaos ȃicând: Că de folos este ție, ca să piară unul din mădu-lările tale, și nu tot trupul tǐu să se arunce în Gheena. Decí despărțirea Bisericii cu acest chip s'aũ făcut.

CAP. XXVIII.

Despre Eusevie Episcopul Samosatelor.

Eusevie însă minunatul, de carele și mai înainte am po menit, căruia i s'aũ încredințat și hotărîrea cea obștiască, vǐdǐnd călcarea tocmelilor, s'aũ dus la cetatea cea încredințată lui. Iar cei de ereticiasca socotințã înscrisul cel dat socotindu-l de muștrare, aũ înduplicat pre Constandie să trimițã pre óre cine ca să aducã hotărîrea aceea înscrisã. Și dar înduplicându-se împǐratul aũ trimis pre óre carele, ce era obicînuit a goni caii cei de poștã, și respunsurile cât mai în grabã să le aducã. Și fiind-cã s'aũ dus, și cele de împǐratul le-aũ spus, aũ ȃis Eusevie minunatul, nu sufãr să daũ înapoi scrisórea cea mie încredințată, mai înainte pãnã ce nu se vor aduna la un loc toți cei ce mi-aũ dat'o. Acestea le-aũ vestit acela celui ce l'aũ trimis. Iar el de mânie aprinȃindu-se, iarãși aũ trimis la dînsul, poruncindu-i să o dea. Și aũ adaos că i-aũ poruncit împǐratul să'î tae mânia drǐptã, de nu va da scrisórea. Decí de acestea temǐndu-se aũ scris că de cela ce aũ dus scrisórea aũ ascuns cele ce aũ îngrozit a face și scrisórea însă deschidǐnd'o Dumneȃescul acela bãrbat, aũ vǐȃut la cele scrise osînda cu care îl îngrozia împǐratul, că împreunã cu drǐpta și pre stânga o aũ propus, încredințãnd, că amǐndouǐ mâinele să i se tae va primi. Iar scrisórea cea hotãrãtore, aũ ȃis, nu o voiũ da, arãtatã vǐdire fiind a arienescii pãngãriciunii. Decí acǐstã bãrbãție înțelegǐnd'o Constandie, și atunci s'aũ cãit, și aũ petrecut mirãndu-se. Cã și vrãjmașul

se minună de vrednicie protivnicilor lor, de mărimea isprăvilor fiind siliți. Intru această vreme Constandie înștiințându-se de Iulian, pre carele l'aŭ chiebat Cesar al Europei, și că dorește de mai mari lucruri, și că adună oște asupra celui ce l'aŭ cinstit, aŭ purces de la Siria, iar în Chilichia ș'aŭ sfârșit vieța. Că nu avea ajutor, pe acela carele i-l'aŭ lăsat tatăl lui. Nepăzind sorta părintescii bune cinstiri de Dumneșu nerășluită, pentru care pricină cu amar se tânguia de strămutarea credinței.

CUVÎNTUL AL TREILEA.

CAP. I.

Despre Impărația lui Iulian, că în copilărie crescându-se întru buna cinstire de Dumneșu s'aŭ răsurnat în păgânătate, și cum că la început ascundea păgânătatea, iar la sfârșit o aŭ descoperit.

Constandie adică suspinând și tânguindu-se aŭ eșit din vieță, căci s'aŭ abătut din părintesca credință. Iar Iulian de la Europa trecând în Asia, s'aŭ încredințat de stârșitul lui Constandie, și îndrăznind fiind-că nu avea pre nimenea protivnic aŭ luat împărația.

Acesta tiner încă fiind cu vrâsta împreună cu Galul frațele său, și copilandric încă fiind suga țita învățaturii ceii bine cinstitoare de Dumneșu.

Și încă și după ce aŭ mai crescut și la vârsta de 18 ani ajungând, de această învățatură se împărtășia, temându-se însă de Constandie că pre ceii ce duple neam li se cuvinea îi omora temându-se de tiranisiri, s'aŭ învrednicit și de ceata citeșilor, și sfinșitele cărți în adunările cele bisericescii le citea norodului, și pre la mormintele mucenicilor mergea împreună cu norodul, însă nu l'aŭ p.imit

mucenicii, provădând abaterea lui spre necinstirea de Dumnezeu, că nestatornicia socotinții aceluia asemănându-se cu temelile, mai înainte de a se sfinți au căzut. Deci cele ale vrăstei lui cei dintâi, și ale cei a doua acest fel au fost.

Fiind însă că Constandie au mers la porțile apusului, că acolo l'au tras pre el războiul cel către Maghentie, Cesar al răsăritului au făcut pre Gal, bine cinstitor de Dumnezeu fiind. Și până în sfârșit încă rămăind, temerea cea folositore Iulian o au lepădat din suflet. Și luând îndrăznelă, precum nu ar fi fost de folos, au dorit de împărătescile schiptruri. Pentru care pricină încunjurând prin Elada căuta vrăjitori și grăitori de miniri (hrizmologi), dorind să afle de va dobândi ceea ce doresce. Au întâmpinat însă pre un om, carele însă făgăduia că îi va povesti acesta, carele ducându-l intru o capiște ore-care de idolii, și în lăuntru intrând, făcând cele ascunse, au chemat pre demonii cei amăgitori, și aceia cu obicinuită nălucire arătându-se, frica l'au sililit pre acesta a pune pre fruntea sa semnul crucei. Iar aceia temându-se de stăpânescul semn cel biruitor, și aducându-și aminte de a loruși cădere, îndată s'au făcut neveduți. Iar vrăjitorul pricepând pricina fugii acelora, au dojenit pre Iulian. Și el i-au arătat temerea, și au dis că se minunează de puterea crucei. Că au fugit demonii, nesuferind a vedea chipul ei. I-au dis însă vrăjitorul, nu o prepune acesta, o bunule, că nu s'au temut, precum dicit însuși, ci îngrețându-se de aceea ce s'au făcut de tine s'au dus. Așa amăgindu-l pre el ticălosul, l'au învățat și de urăciune l'au umplut. Și pofta împărăției l'a desbrăcat pre de trei ori ticălosul de buna cinstire de Dumnezeu. Dar luând însă stăpânirea la multă vreme ș'au ascuns păgânătatea. Că mai cu deosebire se temea de ostași, fiind-că primise ei învățăturile bunei cinstiri de Dumnezeu. Că mai întâi pre ei prea laudatul Constandie, din rătăcirea cea de mai înainte slobozindu-l, i-au învățat și învățăturile adevărului. Apoi și fiul aceluia pre învățatura cea

făcută de părintele lor o aŭ mai adevărit. Că de și Constandie amăgindu-se de către cei ce-l purta pre el nu primea numirea celui de o ființă, dar însă în mîntea sa lăminat îl mărturisea, că adevărat fiŭ al lui Dumneđeŭ născut, și pre cei ce cuteza a-l dŭce zidire viderat îi osăndea și pre slujirea idolilor desăvîrșit o aŭ oprit. Voiŭ spune însă și alt lucru al lui vrednic de laudă, îndestul a dovedi sărguința lui cea despre cele Dumneđești. Că în resboiul cel cu Maghentie tótă oastea împreună aducēnd'o i-aŭ sfătuit pre toți să se împărtășască cu Dumneđeștile taine, dŭcēnd că deapurarea sfîrșitul vieții este neștiut, și numai puțin în resboiŭ, din ambe părțile nenumărate săgeți slobozindu-se, și tot felul de arme, încă și săbiŭ și cară de cele cu tăituri purtāndu-se și cele-l-alte unelte, prin care se aduce grabnica mórte. Pentru care pricină trebuie fiește carele a avea podóba acea vrednică de căștig, de care mai vārtos întru acea vieță avem trebuință. Iar dacā cine-va acéstă intrarmare nu primește a o lua, acum de aicea ducă-se la casa sa. Că cu cei ne împărtășii nu voiŭ primi împreună a mē ostăși.

CAP. II.

Despre întórcerea Episcopilor, și despre hirotonia lui Faolin.

Acestea Iulian arătat știindu-le, păgānătatea sufletului nu o avea arătată. Și pre toți trāgāndu-i spre dragoste, și pre Episcopii cei de Constandie isgoniți de pre la biserici, și cariŭ locuia pre la marginile iumei, aŭ poruncit a se întórce pre la bisericile loruși. Decŭ acéstă lege puindu-se, la Antiohia adică s'aŭ întors Dumneđeescul Meletie, iar la Alexandria mult lăudatul Atanasie. Iar Eusevie, și Ilarie cel din Italia, și Luchifer cel ce era sortit a păstori Ostrovul Sardo, petrecea în țara Thiveilor către Egipt. Că a-

colo i-aŭ isgonit Constandie. Aceștia împreună cu cei-l-alți de o cugetare cu ei la un loc adunându-se, ȑicea cã tre-bue bisericile sã se adune într'o Con-glãsuire. Cã nu nu-mai pre aceștia cei ce cugeta cele din potrivã le incuraja, ci și însuși una asupra alteia se scula. Cã și în Antiochia trupul cel sãnãtos al Bisericii în douã se osãbia. Cã cei ce din început pentru Evstatie prea lãudatul despãrțindu-se îi osãbi de cei-l-alți, împreună se aduna. Și cei împreună cu minunatul Meletie de arienscul eres despãrțindu-se, sãvârșia Dumneȑeeștile leturghii în ceea ce se numia ve-chi. Și era și a unora și a altora mãrturisirea credinței una, cã și o adunare și alta apãra învãțatura cea aședatã în Nicea. Ci singurã gâlceava pre ei îi despãrțea pre unii de alții, și plecarea cea sufletescã ce avea cãtre povãtu-itorii lor. Cã nici sfișitul amãndoror aũ deslegat despãr-țirea. Cã mai înainte de hirotonia lui Meletie sãvârșindu-se Evstafie, și cei ce apãraũ buna cinstire de Dumneȑeũ, dupã isgonirea lui Meletie, și hirotonia lui Evdoche, de împãrtãșirea celor rãu credincioși despãrțindu-se, în deosebii împreună adunându-se; urmãtorii lui Eustatie, cari se nu-mea Eustatien, nu se indupleca a se aduna împreună cu aceștia. Inșã cãuta a afla chip de unire cei din partea lui Eusevie și ai lui Luchifer. Și Eusevie ruga pe Luchifer sã mERGã la Alexandria și sã arate despre acãsta marelui A-tanasie; el inșã aũ voit sã primescã ostenela cea pentru învoire.

Dar Luchifer nu s'aũ dus la Alexandria, ci aũ mers în cetatea Antiohiei, și multe cuvinte propuind și acestora și acelora despre învoire, apoi vEDẽnd pre cei din partea lui Eustatie cã ȑic împrotivã, o povãțuia inșã pre acãsta Pa-vlin mai bãtrãn fiind. Aũ hirotonisit lor, inșã nefãcẽnd bine, Episcop pe Pavlin.

Acãsta pre osebirea aceea o aũ fãcut mai îndelungatã, cã opt-ȑeci și cincii de ani aũ rEMas, pãnã la proedria lui

Alexandru cel vrednic de totă lauda. Căruia încredințându-i-se cărma bisericii Antiohienilor, toate chipurile făcându-le, și totă silința și osirdia puindu-o pentru unire, pe partea cea osebită o aș împreunat cu cel-l-alt trup al bisericei. Atuncea însă Luchifer crescând pe osebite, mai multă vreme aș petrecut în Antiohia. Iar Eusevie viind în Antiohia, și cunoscând că din vindecarea cea cu bună patimă s'aș făcut cu anevoe de vindecat, s'aș dus cu corabia la apus. Iar Luchifer mergând la Sardo, aș adaos la bisericăștile dogme alți ore-carți. Iar cei ce le-aș priimit acestea, aș luat și numirea de la numele lui, că Luchiferianți în mai multă vreme se numea. Inșă s'aș stins și dogma acășta și s'aș dat uitărei. Aceșta dar s'aș făcut după întorcerea Episcopilor.

CAP. III.

*Câte și ce fel de răutăți aș cutezat Eliniș asupra Iristianilor
de la Iulian luând stăpânire.*

Iulian inșă ascundên lu-și păgânătatea sa, cetățile s'aș umplut de răbeliș. Că luând îndrășnela cei robiți de idolesca rătăcire aș deschis capeștile idolilor, și scvirșea slujbele cele spurcate și vrednice de uitare. Și aprindea focul cel pre la jertfelnicele idolilor, și pământul îl spurca cu sângele jertfirilor, pângărea aerul cu șuara și cu fumul jertfilor, și inprelestindu-se de către demoniș cei cărorale slujea, turbându-se și sălbăticiindu-se, încunjura pre uliță, întrebuiința cimpoișiturii și batjocuriș asupra celor sfinte, nici un fel de batjocură și de luare în ris lăsa. Iar dacă rivnitoriș buneș cinstiriș de Dumneșeu nu putea a suferi hulele acestora, ocăra și infrunta rătăcirea aceea ce o cinstea ei. Iar lucrătoriș păgânătăși mâniindu-se, și având apărarea sumeșiei de la îndrășnela ce li se da de către stăpânitorul, grămădea asupra lor nepovestite rane.

Că prea spurcatul împărat trebuind a purta grijă de pacea supușilor lui, însuși întărâta noródele pre unii asupra altora. Că trecea cu vederea cele ce se cuteza de cătră cei mai sumeți asupra celor mai blândi, și dregătoriile atât cele oștesesti cât și cele politicești le incredința celor mai cruți cari vederat adică a jertfi pre iubitorii de buna cinstire de Dumneđeű nu-ı silea; însă tot felul de necinstire punea asupra lor. Că aű luat și hărăzirile cele de către marele Constandin împărțite celor sfințiți cu preoția.

Iar ce fel de răutăți cei ce era legați de rătăcirea idolilor aű cutezat întru acea vreme, fórte multe sunt, și aű trebuința deosebită istorie. Eű însă din cele multe puține voi povesti, că în Ascalona și în Gaza, care acestea sunt cetăți ale Palestinei, al óre cărora bărbați învredniciți cu darul preoției, și a unora femei făgăduite a petrece feciorie în tóta vieța, spintecându-le pânticile, apoi de orz umplându-le, i-aű propus hrană porcilor. Iar în Sevasti, care și acésta era supusă neamului celui mai înainte đis, aű deschis racla Botezătorului Ioan, și aű dat ósele focului, și cenușa o aű înprăștiat.

Iar urăciunea ceea ce s'aű cutezat în Finichi, cum o ar povesti cine-va fără de lacrimi? Că în cetatea Sórelui cea cătră Livan, era un Diacon cu numele Chiril. Acesta în vremea împărătiei lui Constandie, de Dumneđeésca rîvnă aprindându-se, pre mulți din idoli cei ce se închina acolo i-aű sdrobit. De acéstă faptă aducându-și aminte slujitorii cei cu nume reű a idolilor, nu numai pre el l'aű omorít, ci și pânticile táindu-ı din splina lui aű gustat. Insa nu s'aű ascuns de ochiul cel a tóte vėđetor, ci ș'aű luat rásplătirea cutezării lor. Căci căți s'aű împărtășit din urăciunea aceea, s'aű lipsit de dinții lor, toți de năprasnă căđend, saű lipsit însă și de limbi. Că și acele aű căđut putređite, aű perdut și vederea ochilor, și prin minunile acestea propoveduea puterea bunei cinstiri de Dumneđeű, și Enesa

apropieata cetate o beserică nouă ce era o aŭ aferosit lui Ionis celui muieratec, alcătuind idolul acel vrednic de ris bărbat și muiere. In cetatea Doritholul a Trachiei vestită, Emiliean purtătorul de biruință nemuritorul de Constandin țice de Domnitorul a totă Thrachia s'aŭ dat focului. Iar drama lui Marco Episcopul Arethusiilor are trebuință de multa vorovă a lui Eshia și a lui Sofochleu ca să tragidiască patimile aceluia dupre cuviință. Fiind-că acela în vremea lui Constandie stricând o capiște idoléscă, aŭ zidit o beserică. Arethusione înștiințându-se de scoposul lui Iulian ș'aŭ descoperit pizma, acesta însă mai întâiŭ dupre Evangeliceasca lege s'aŭ ispitit a fugi, dar fiind că aŭ aflat că în locul sêcŭ s'aŭ prins ôre-cariŭ, s'aŭ întors și s'aŭ dat pre sine neamului celui vărsător de sânge. Iar ei luându-l, nici ca de un bătrân le-aŭ fost milă, nici ca de un purtător de grijă pentru fapta bună s'aŭ cucernicit, ci înpodobit fiind bărbatul și cu cuvintul și cu vieța, mai întâiŭ golindu-l iaŭ muncit trupul, asupra tuturor mădulărilor grămădind pedepse. Apoi în închisori puturóse bătându-l, și de acolo scoțându-l, l'aŭ dat la mulțimea băieșilor, poruncind fără cruțare a-l împunge pre el cu bolduri și întru o coșniță băgându-l și cu mursă de miere ungându-l, și afară în aer în mijlocul veriŭ lăsându-l, pre viespi și pre albine la pășune poftindu-le, și acestea le făcea, pentru una din două silindu-l, orŭ capiștea cea stricată să li-o zidéscă, orŭ cheltuiala zidirii să li-o plătéscă; acesta însă cumplitile pătimirile acelea le suferea, iar a face ceva din cele ce i se punea înainte nu făgăduia, aceia dar prepuind că pentru sărăcie nu dă el bani, pre jumătate din cele ce-i propunea aŭ lăsat poruncindu-i a da ceia-l-alti. El însă slăbănogit, și de bolduri împuns fiind, și de viespi și de albină mâncat, nu numai de dureri nu se tânguea, ci și înfrunta pre cei fără de m'inte, și le țice lor că sunt pre jos târători și pămîntesci. Iar el este mai presus și mai înalt. In sfârșit însă o

părticică ceva din banii cerea. Iar el le-au spus că asemenea este ori un ban a da, ori toți; așa dar el biruindu-se l'au slobozit, foarte mirându-se de răbdare, și prin cele din protivă s'au mutat la cele din protivă, că prin limba aceluia s'au învățat buna cinstire de Dumnezeu.

CAP. IV.

Cele ce au legiuit Iulian înprotiva Hristianilor.

Încă și altele nenumărate răutăți în toate părțile pământului și ale mării, întru acea vreme se cuteza de cătră păgânii asupra bine cinstitorilor de Dumnezeu, fiind că vederat apoi urătoriul de Dumnezeu au legiuit înprotiva buneii cinstirii de Dumnezeu.

Și mai întâiu adică au oprit pre copiii Galelienilor, că așa numea pre următorii Mântuitorului nostru, să nu se împărtășască de cuvinte poeticești, și de ritoricești, și de filosofești, dicând dupre Parimie, că cu aripile noastre ne batem. Căci din a noastră conscrișuri întrarmându-se rădică războiul asupra noastre. După acesta altă lege au pus, poruncind ca Galilienii să se scotă din oaste.

CAP. V.

Despre a patra isgonire, și fuga Sfintului Athanasie.

Întru această vreme Athanasie iarăși încincitul nevoitor și al adevărului apărător au pățimit altă primejdie. Că ne suferind demonii limba lui Athanasie și puterea rugăciunii lui, au întrarmat pre slujitorii lor spre ocările acestuia, și multe și alte pări au făcut, rugând pre apărătorul păgânătății să isgonască pre Athanasie, adăogând încă și acesta, că de va rămâne Athanasie, nici un elin va mai rămâne, ci pre toți îi va trage la căta sa. Aceste cereri Iulian pri-

mindu-le, aŭ poruncit nu numai să se isgonéscă, ci să se omóre Athanasie. Iar credincioşii prepuind, se űice că ar fi űis mai nainte că în grab se va strica turburarea. Şi aŭ provestit el un nor ce în grab s'aŭ răsipit. Dar însă aŭ dat loc, aflând că vin cei trimişi, şi aflând un caic la malul râului, s'aŭ dus în laturea Thivelor. Iar cel poruncit de a'l omori, întrebând de fugă, cu tot deadinsul îl gonea. Altul însă óre carile din cei cunoscuţi mai nainte aflând, şi spuindu-i că fórte îl gonesc, unii dar din cei ce era împreună îl ruga să se abată cătră pustie, el însă aŭ poruncit cărmaciului să îndrepteze caicul cătră Alecsandria. Aşa dar aceştia în préjma gonaciului mergând cu caicul, aŭ venit cel însărcinat cu poruncile morţii, şi întreha cât s'aŭ depărtat Athanasie. Iar acesta spuindu-i că este aprópe, acela s'aŭ depărtat, iar însuşi aŭ intrat în Alecsandria, şi de peirea vieţii lui Iulian de acolo nu o ştia.

CAP. VI.

Cele ale lui Apolon din Dafne, şi cele ale Sf. Vavila.

Iar Iulian vrând a să rădica cu oşti asupra Perşilor, aŭ trimis la tóte vrăjitorile din stăpânirea Romanilor pre cei mai înţălepti din supuşii săi, el însă aŭ mers la Pihul din Delfini rugându-l să'i arâte cele viitoare. Iar el iaŭ űis că morţii cei megieşişi i să fac înpedecare vrăjirii, şi trebuie mai întâiŭ pe aceia ai muta întru alt loc, apoi aşa să'i spue provestirea. Că nu voi spune ceva, de nu se va curăţi capeştea.

Intru ace vreme însă acolo zăcea móştele purtătorului de biruinţă mucenic Vavila şi ale celor ce împreună cu el saŭ nevoit. Că era ştiut mincinosul vrăjitor că este oprit de cătră darul acelaia de obicnuita spunere de minciuni. Acesta însă şi Iulian ştiind'o, că din vechea buna cinstire de Dumneűeu cunoştea puterea mucenicilor, el însă de

acolo nu aŭ mutat nici un trup, ci aŭ poruncit hristianilor credincioși să mute numai trupurile mucenicilor. Iar ei cu bucurie apucând pădurea, și în trăsuri puind racla, împreună tot norodul o ducea săltând, și daviticiasca cântare cântând'o la fiește care os ȃicend rușine ȃisă toți cei ce se închină celor ciopliți. Că oborâre a demonului socotea pre mutarea mucenicului

CAP. VII.

Despre mărturisitorul Theodor.

Iulian însă ne suferind rușinea ce saŭ făcut lui de aice, aŭ poruncit la ce de pre urmă a să prinde cei mai întâiŭ ai locului aceluia. Salustie însă atuncea aflându-se iparh, cu tôte că se afla slujind păgânătății, aŭ voit să înduplice pre tiranul, a nu da hristianilor celor ce doresc slavă ceea ce vor. Dar vȃdȃnd însă pre împȃratul că nu-și pȃte stăpâni mânia, pre un tȃnir ȃre carile, înpodobit cu Dumneȃeească rivnă, aflându-l umblând prin cetate și răpindu-l în vederea norodului spânzurându-l pre lemn, și cu curele spatele iaŭ sfășiet, și cu unghii de her iaŭ sgăriet cȃstele, și acȃsta făcȃnd'o saŭ săvîrșit, de diminȃță începând și până sara. Apoi înfășurându-l cu legăturile cele de her, aŭ poruncit a să păzi. Acestea de diminȃță Iulian poruncindu-le, și răbdarea tȃnġrului spuind'o, ȃicea că loruș acȃsta le este oborâre, iar hristianilor bună norocire cele ce li să fac. Așa înduplecându-se urâtorul de Dumneȃeŭ, nu aŭ mai lăsat pre alții să pătimȃscă acestea. Incă și pre Theodor aŭ poruncit să se scȃță din temniță, că acesta era numele tȃnġrului aceluia și vitȃzului nevoitor pentru adevȃr. Pre acesta îl întreba uniŭ, de simția durerea amarîrilor acelora și prea crudelor munci ce le suferea. Iar el aŭ ȃis că la început aŭ simțit puțġnă durere, că saŭ arătat ȃre cine, avȃnd o prostire mȃle și rȃce ștergȃndu'i adese ȃri sudo-

rile feții, și îndemnându-l să cuteză. Pentru acesta dar și speculatorii încetând, știea că nu simțea ci se vindeca, că împreună să depărta ȳcea și cel ce'l mângâia. Iar minciunovrăjitorul Demon, lauda mucenicului o aũ adaos, iar minciuna sa o aũ golit. Că fulger din cer trimițindu-se, tótă capiștea o aũ aprins, și însuși idolul pithiului praf mărunt l'aũ făcut, că era de lemn, pre dinafară poliit cu aur. Pre acesta Iulian unchiul lui Iulian împèratului nóptea aflând (că s'aũ făcut împèrat), că el era Iparh al răsăritului îndată purcegând aũ ajuns la Dafne, vrând să ajute zăului celui ce să închina de dînșii. Și vedënd pre cel ce'l numea D-ȳeũ că saũ făcut praf, muncea pre zapciũ, prepuind că aprinderea saũ făcut de vr'un hristian. Iar ei și pedepsindu-se a spune vre-o minciună nu suferea. Că focul ȳcea nu aũ fost de jos, ce de sus aũ luat începutul, și dintre țăraniĩ cei ce lăcuia pre aprópe încă viind uniũ aũ spus că fulger aũ vedũt pogorându-se.

CAP. VIII.

Despre jăfuirea sfințitelor odóră și despre oprirea celor de hrană ce sũ împărțea.

Ci și acestea așa saũ făcut, aflând necredincioșii, saũ într'armat asupra Dumneȳeului atóte, și sfințitele vasă din cămările împèrătești tiranul aũ poruncit a să da, și ușile bisericii cei mari pre care marele Constandin o aũ fost zidit, pironindu-le o aũ făcut neumblată de cei ce să aduna întrânsa. Insă cei de eresul lui Arie întru ace vreme o ținea, cu Iulian însă împreună aũ intrat eparhul răsăritului în Dumneȳeasca biserică. Filics însă fiind vistier al împèrăteștilor vistierii, iar Elpidie avea încredințați însuși baniĩ împèratului și ocărnuirea moșilor, Comite al privatelor însă pre unul ca acesta obicínuesc al numi. Insă și Filics acesta, și Elpidie ȳic că fiind hristianii saũ depărtat de buna

cinstire de Dumneđeũ vrând a plăcea păgânului împărat. Iulian însă s'aũ pișat asupra sfințitei mesă. Iar Euzone ispitindu-se al opri l'aũ robit preste fața obrazului. Și să ȃdice că ar fi ȃdis că ale hristianilor sînt pustii de Dumneđeasca purtare de grijă. Iar Filics vėdėnd prețul cel mare al sfințitilor vasă, căci Constandin și Constandie cu mare filotimie le-aũ făcut acelea, aũ ȃdis, iată în ce fel de vasă să slujești fiul Mariei. Dar nu tãrđiũ ș'aũ luat răsplătire pentru păgãneștile și îndrãcitile cutezãrile acestea.

CAP. IX.

Cele ale lui Iulian unchiũ lui împăratului și ale lui Filics.

Că Iulian acesta îndată cãdėnd întru bółă cumplită, de putrejune i saũ stricat măruntaile cele dinlãuntru, și baliganu o mai putea scóte prin parșile cele deșertãtore, ci gura cea spurcată, ci să făcuse organ al huliĩ, era mãdular de deșãrtarea baligii. ȃdic însă că femeia lui fiind strãlucitã cu credința, aũ ȃdis acestea cãtrã soțul ei: O bãrbate, și să cuvinea a lãuda pre Mântuitorul Hristos, că prin pedėpsa acėsta aũ arãtat ție puterea sa. Că nu de ai fi cunoscut cine este cela ce să vrãjmășuește de tine, aceste slobodite de Dumneđeũ bătãi nu le-ar fi adus asuprãți, obicinuita sa îndelungã rãbdare întrebuiñindu-o. Din aceste cuvinte, și din patimile cele ce era asuprã-i, înțelegėnd pricina bólei ticãlosul, aũ rugat pre împăratul să dea înapoi Beserica celor lipsiți de dinsa, dar nici pre acela l'aũ înduplecat, și el sfirșitul vieții ș'aũ luat. Iar Filics îndată primind și el bătatea de la Dumneđeũ trimisă, tótã ȃdioa și tótã nóptea aũ vãrsat sãnge din gurã, din tóte părșile vasele trupului spre acėstã parte culcãnd, și așa tot sãngele scurgėndu-se, saũ stins și acesta, și saũ trimis morții cei vecinice. Drept aceea acestea rãsplãtiri ale păgãnãtãșil ș'aũ luat.

CAP. X.

Despre fiul preotului.

Un tînăr însă ore carile, fiu de preut, întru păgânătate crescut, întru acea vreme saŭ mutat în ciata bine cinstitorilor de Dumneđeŭ, că o femeie ore-care vestită întru buna cinstire, și învrednicită darului diaconiei, era prietină maicăi acestuia. Acesta pre tînăr împreună cu maica lui viind, că încă copilandru el fiind, îl înbrășoșa și-l îndemna eătră buna cinstire de Dumneđeŭ. Și maica lui încă săvîrșindu-se, vinea tînărul cătră acesta, și obicînuita învêțatură o dobânda de la ea. Cu întemeere dar primind sfătuirile, întreba pre învêțătorea sa, ce chip s'ar putea face prin care să se pôtă a scăpa și de sidimonia tatălui său, și a să împărtași de adevêrul cel de dînsa propoveduit. Ea însă îi țecea că trebue a fugi de tatăl său, și aprotimisi pre făcêtorul și al său și al tătânis'o, și a să muta întru o altă cetate, unde să se pôtă ascunde, și a scăpa din mâinile păgânului împêrat. Și îi făgăduia însăși ai purta de grijă pentru acesta. Atuncea aŭ ție tînărul, apoi voi veni, și sufletul meu ție îl voi încredința. Și trecênd puține țile, Iulian saŭ suit la Delfi să săvîrșască jărtfă obștească. Saŭ suit însă cu dînsul și tatăl acestuia, preut idolilesc fiind, și obicînuit a urma împêratului. Iar împreună cu tatăl era și acesta, încă și fratele acestuia că avea dregătoria, ca bucatile împêratului ale apăra. Șapte țile însă aŭ obicînuit a prăznui în Dafne. Decî în țioa dintăi stând acesta înaintea așternutului împêratului, și bucatile dupre obiceiŭ stropindu-le și de ură umplându-se, întrebuintînd calea, saŭ dus în Antiohia, și mergênd la minunata aceea femeie, iaŭ ție, eŭ am venit la tine, ne mințind făgăduința, tu de amândouê mântuiile pôtă-mi de grijă, și făgăduința plineștio. Decî îndată aceea sculându-se, și cătră Meletie omu lui Dumneđeŭ aŭ dus

pre tinër. Iar acela aŭ poruncit lui de o cam dată a pe-trece la gazdă. Iar tatăl căutând pre copil, și dafne cerce-tând'o, și la cetate mergënd, umbla prin uliță și prin lo-curile cele strâmte, în tóte părțile luând aminte cu ochii. Și dorind al urmări pre acesta. Și fiind că aŭ ajuns la satul acela, unde avea Dumneđeescul Meletie găzduirea, uitându-se aŭ vëđut pre acela uitându-se preste ogradă. Și alergând l'aŭ prins și l'aŭ pogorit, și acasă ducându-l, mai întâi cumplit l'aŭ bătut, apoi cu sulii înfocate, și asupra mâinilor, și a piciórelor, și asupra spetelor le punea, apoi închidindu-l în cămară, și încuitóre pre dinafară puind, saŭ suit iarăși în Delfi. Acestea însuși le-am auđit povestindu-le bărbatul acela bătrîn acum făcëndu-se. Aŭ adaos încă și acestea, că umplându-se de emtuziazm, și de Dumneđeesc dar, pre toți idoliți tatălui sėu iaŭ sfărămat, și batjocorea neputința lor. Iar în urmă aducëndu-și aminte de cele ce aŭ făcut, saŭ temut de îndrăznėla tatălui sėu, și pre stăpânul Christos l'aŭ rugat să voiască, a să strica încuitorile, și a să deschide ușile. Că pentru tine, aŭ đis, aceste le-am pătimit, și le-am făcut, aceste, đice, făcëndu-le eŭ, aŭ căđut încuitorile, și saŭ deschis ușile. Iar eŭ iarăși cătră învățătórea m'am dus. Și aceea cu chip femeesc înbrăcându-mė, și împreună cu đinsa în cămară așăđându-mė iarăș m'aŭ dus Dumneđeescul Meletie, acela însă m'aŭ încredințat Episcopului Ierusalimului, fiind atunci Chiril, și așa nóptea ne-am dus în Palestina. Iar apoi după sŕșitul lui Iulian, acestaș și pre tatăl sėu l'aŭ povățuit cătră adevėratul Dumneđeŭ. Că și acėsta împreună cu cele-l-alte o aŭ spus nouė. Cu acest chip dar aceștia cătră Dumneđeasca cunoscința povățuindu-se, saŭ împărțășit de mântuire.

CAP. XI.

Despre sfințit mucenicț Ioventin și Macsimin.

Iar Iulian mai fără rușine să întrărma asupra bunii cins-

tiri de Dumneșeu, de obrăzarul cel ce-l avea pus asuprăș al blăndeșii cursă și vânări formăluind, cătră peire vânând pre cei ce să amăgia spre păgânătate. Că mai întâi gônile cele din cetate, și din Dafne cu spurcatele jărtfe le pângărea, ca fiești carile luânduș apa să se împărtășască de urăciune. Apoi însă și izvóřile ce să afla în oraș le umplea de spurcăciune. Că și pâinile să stropia, și cărnurile, și pómile, și erburile și tóte câte era de mâncare. Acestea vedându-le cei ce era împărtășii de numirea mântuitorului, suspina și să tânguia îngregiăluindu-se de cele ce făcea. Însă să împărtășa, supuindu-se apostoleștii legi, care dice: Că tot ce să vinde în măcilărie mâncați, neîndoindu-vé pentru conștiință. Doi însă óre cari din cei ce strălucea în óste, că purtători de suliță și mai aprópe de împératul era întru óre-care ospăș saú tânguit de urăciunea celor ce să făcea, și întrebuița graiurile tinerilor celor ce aú strălucit în Vavilona, dicénd, că ne-aí dat pre noi unui împérat fărăde lege, și mai depărtat de cât tóte neamurile câte snt pre pămînt. Acestea unii din mesenií aceia le-aú vestit iar el îndată adunând pre vitejií aceia bărbați, îi întreba care era acele dișă. Iar ei luând prilej de îndrăznélă pre întrebarea împératului, așiiundu-și rávna aceea vrednică de laudă, aú diș acest fel era. Intru buna cinstire de Dumneșeu crescuți fiind noi o împérate, și unor legi vrednice de laudă slujind, ca ale Iuí Constandin și ale fiilor lui era legile, ne tânguim acum tóte vedându-le pline de urăciune, și de urátile de Dumneșeu jărtfe și mâncările și béuturile spurcate de acestea și în casile nóstre ne-am tânguit, și de față fiind tu ne plângem. Că numai pentru acésta ne scărbim de împérația ta. Aceste cuvinte auđindu-le prea blăndul și prea iubitorul de ómeni numindu-se afară de cele ce i să potrivea lui, desbrăcându-se de fățarnicia blăndeșii, ș'aú descoperit fața păgânătății, poruncind cu amară și cumplite muncí să-í pedepséscă, iaú lipsit de viața a-

césta, mai ales iaă slobozit de ticălósa vremea aceea, și le-aă pricinuit cununile biruinăii. Iar pricina pedepsii o aă potrivit, că nu pentru buna cinstire de Dumneđeă pentru care s'aă omorit ar fi, ci batjocura. Căci căt pre împăratul ocărăndu-l aă đis să se pedepséscă și acestea aă poruncit a se vesti, zavistuiind pre nevoitorii adevărului pentru nevoirea și cinstea mucenicilor. Din aceștia unul Ioventin iar altul Macsimin se numea, pre aceștia cetatea Antiohiei ca pre niște nevoitori ai bunii cinstirii de Dumneđeă cinstindu-l, le-aă făcut îngropare de mare cheltuială și până astă-đi, în toăi anii cu prăznuire de obște se cinstesc.

Incă și alăii din cei ce se aflaă în dregătorii, asemenea îndrăznélă întrebuiňând, aceleași cununii aă dobândit.

CAP. XII.

Despre Valentian carele a împărățit în urmă.

Ca și Valentian acela, care mai puțin în urnă aă împărățit, mai mare preste o mie fiind atunceă, povățuitor fiind rînduit preste strejile curăii împărătesci, nu ș'aă ascuns rîvna ceea ce o avea pentru buna cinstire de Dumneđeă, că trăsniutul acela în capiștea norocului intră jucând. Și despre amândouă părțile ușilor sta dregătorii cei rînduiți, stropind pre cei ce intra și curățindu-i precum socotea. Și de vreme ce aă văđut Valentinian că aă căđut o picătură preste Hlamida împăratului fiind el rînduit păzitor, carele de amândouă împărățiile pentru acésta s'aă norocit aă lovit cu palma pe cel ce stropea, đicênd că a spurcat, nu l'aă curățit. Și văđênd necuratul împărat ceea ce s'a făcut l'aă trimis la o cetate ce se afla în pustie, poruncind acolo să petrécă. Ci acela după un an și puține luni plata mărturisirei aă primit împărăția. Că dreptul judecător pre cei ce pörtă grijă de cele Dumneđeesci nu numai în viața a-

ceea îl măresce, ci une-orî și îndată le răsplătesce ostenelele, cu darurile cele ce acum le dă încredințând pre cele nădăjduite. Iar tiranul a aflat și altă mihanică împotriva bunei cinstiri de Dumneșeu, că împărțindu-se aurul despre obiceiul vechiū la cei din Catalogurile oștenesci, aș șeu el pre scaun împărătesc, și aș pus înainte sa afară de obiceiū un jertfelnic plin de cărbuni aprinși, și tāmăe aș pus pre o masă. Și aș poruncit celor ce aducea aurul ca fiește carele mai întâi să pue tāmăe asupra focului aceluia, apoi să primescă aurul din drépta lui. Acéstă cursă însă cei mai mulți nici cum o scia. Iar cei ce aș aflat mai înainte, prefăcēn lu-se că sunt bolnavi aș scăpat de acea vānare. Iar alții dorind banii s'aș, nenorocit de amāndouē mântuirile, și alții pentru frică ș'aș vindut buna cinstire de Dumneșeu.

CAP. XIII.

Despre ceilalți mărturisitori

Insă după pierșetōrea aceea împărțire a banilor, întru un ospēș ore carile, unii din cei ce luasă aurul împreună aș intrat. Unul dintru aceștia un păhar luând, nu aș bēut mai întâi, până nu aș pus asupra'i mântuitōrea pecete. Oare carile însă din cei împreună oșpeși prihānindu-l, și șicēndu-i că acēsta este împotriva de ceea ce cu puțin mai înainte saș făcut, aș întrebat acela ce aș șis împotriva celor ce saș făcut de dīnsul. Iar acela iaș adus aminte de jārtfelnic, și de tāmāere, și de lepādarea ce saș făcut. Că acestea iaș șis sīnt protivnice hristianiceștii mărturisiri.

Acestea aușindu-le cei mai mulți din cei ce să ospāta, aș suspinat și aș plāns, și mulți perii din capitile lor smulgēnduș, saș sculat de la ospāș, și prin tārș alergānd, striga că sunt hristiani, și cu meșteșugirile împărătesii aș greșit, și cānta cu jālānie și că pentru întâmplata biruintā din a-

măgice, să vor nevoi. După acestea jărtfindu-se boiŃ aŃ mers la curtea împăratăscă strigând asupra amăgitorilor tiranului, Ńi rugându-l să se dea foculuŃ, ca cu focul spurcaŃi fiind prin alt foc să dobândăscă curăŃie. Acestea Ńi câte asemenea ca acestea de la aceea Ńicându-se, Ń'aŃ borit mânia pângăritul acela. Ńi mai întâi aŃ poruncit să li să tae capitile, Ńi ducându'Ń pre ei afară din cetate, urma mulŃimea cetăŃii, mirându-se de mărimea sufletilor lor Ńi de îndrăznela cea pentru buna cinstire de DumneŃeu, Ńi ajungând la locul acela unde obicŃnuia a munci pre făcătorii de răle, ruga pre speculatori cel mai bătrŃn dintre toŃi, mai întâi să tae capul celui mai tŃnăr de cât toŃi ei, ca nu vedŃnd tăerea celora-lalŃi, să primăscă frică. Ńi fiind că acela Ń'aŃ pus genunchile la pămŃnt, iar speculatorul aŃ scos sabia, aŃ venit ore carile vestind ertare, Ńi cu strigare de departe oprind tăerea. Atuncea acel mai tŃnăr, măhnindu-se pentru scăparea junghierei, aŃ Ńis, nu aŃ fost dar Romano vrednic a să chieama martur a lui Christos. Că acesta era numele lui. Ci tăerea o aŃ oprit acela de zavistie Ńnpungându-se, Ńi zavistuind lauda nevoitorilor. Inșă nu iaŃ lăsat pre ei a lăcui Ńn cetate, ci iaŃ isgonit la marginile cele mai de pre urmă ale stăpăniei romanilor.

CAP. XIV.

Despre Duca Artemie, Ńi despre Publia DiaconiŃa, Ńi despre îndrăznela cea către DumneŃeu a ei.

Ńi pre Artemie încă, acesta inșă aŃ fost mai mare preste oșŃi Ńn Egipt, Ńi fiind că aŃ răsipit cele mai multe capișŃi ale idolilor Ńnpreună cu idoliŃ, rânduit fiind la stăpânirea aceea Ńn vremile lui Constandie, Ńi nu numai de avuŃii l'aŃ golit, ci Ńn sfârșit Ńi capul iaŃ tăiat. Acestea Ńi cele ca acestea aŃ făcut Iulian cel ce să numea de cel necredincioșŃ prea blând Ńi prea infrânt de mânia. EŃ inșă voi adauge

și o povestire la istorie de óre-care prea vitéză și vrednică de laudă femeie. Că și femeile aũ defăimat turbarea acestuia, cu Dumneđeésca rívnă íntrarmându-se.

Iera în vremea aceea óre-care Puvlia prea numită, și prea vestită din isprăvile faptei bune făcându-se. Acesta și jugul ínsoțir í primindu-l și în puțin cu el petrecând, aũ adus lui Dumneđeũ rod vrednic de laudă. Că Ión cel ce aũ povățuit pre presviterii cei din Antiohia la multă vreme, și de multe ori primind alegerile apostoleștii proșideri, și de a pururea de povățuirea acesta ferindu-se, odraslă al acei lăudate femeii aũ fost. Acesta având danț (cor) de fecióre care era fãgãduite în tótă vieța a păzi feciorie, deapururea lãuda pre făcătorul și mântuitorul Dumneđeũ. Viind însă împératul, mai cu putere cânta deobște, defăimat socotindu-l și vrednic de ris pre făcătorul de réle. Cânta însă mai ales cântările acelea, care batjocuresc pre neputința idolilor, și împreună cu David đicea, idolii neamurilor argint și aur, lucru de mâini omenești. Și după povestirea nesimțirii đicea: Asemenea lor facă-să cei ce'i fac pre ei, și toți cei ce să nãdãduesc spre dînsul. Acestea auđindu-le acela, și fórté mãniindu-se, aũ poruncit lor să tacă în vremea trecerii lui. Iar acesta puțin pãsându-í de legile aceluia, aũ umplut danțul de mai multă osãrdie. Și iarășí acela trecând iaũ poruncit să cânte, să se scóle Dumneđeũ și să se rãsipescă vrãjmașii lui. Iar tiranul mãniindu-se, aũ poruncit să i să aducă învêțátórea danțului. Și vedẽdu'í bãtrãnețile cele prea vrednice de cucernicie, nici de cãruntéla trupului saũ milostivit, nici fapta bună a sufletului o aũ cinstit. Ci aũ poruncit unuia din slujitorii sãi să o bată preste amãndoi obrajii și cu mâinile sã-i roșascã fãlcile. Iar acesta necinstea primind'o ca o mai mare cinste, saũ suit pre acoperemântul casei, și după obiceiũ l'aũ apucat pre el cu Davniceștile cântãri, precum conscriitorul și învêțãtorul cântãrii aciea pre Duhul cel réu carile supãra pre Saul il domolea.

CAP. XV.

Cele despre Iudei, și despre apucarea zidirei, și despre bătăile cele slobozite de la Dumnezeu asupra lor.

Fiind că acesta pre făcătorii de rău demoni introducându-i, înprelestindu-se petrecea, și asupra buneii cinstirii de Dumnezeu să turba. Că pentru acesta și pre Iudei iaș intrarmat asupra celor ce credea în Christos. Și mai întâi pre aceștia apucându-i, îi întreba pentru ce, legea poruncind a jârfti, nu întrebuința jârftile. Iar ei au dis că într'un loc saș hotărît a să face slujbele amândouă, îndată au poruncit urătorul de Dumnezeu acela să se zidescă beserica cea risipită, prepuind deșertul că va înfrunta stăpânescă prodicere. Inșă au arătat mai ales pre adevărul acia. Că Iudeii cu bucurie aușind cuvintele acelea, au înștiințat pre toți cei de o săminție cu dînșii înprăștieși în tótă lumea. Iar ei în tóte părțile împreună alergând, și bani și oserdie puind spre zidire. Le-au dat inșă prea mulți bani și ajutor și cel ce o au poruncit acesta, cu filotinie întrebuinșind, ci adevărul pizmuindu-l. Au trimis încă împreună și un boer dintru cei necredincioși vrednic slujitor al poruncilor, șic inșă că ei și hârleță de materie de argint și lanțuhuri, și covățele ar fi făcut. Iar după ce au început a săpa, și a scóte țărina, tótă șioa făcend'o acesta multe dăciuri de mil, iar nóptea țărina de pre mal de năprasnă saș mutat și saș stricat încă și inșăși rămășiștile zidirii, nădăjduind că tóte le vor face din noș. Și fiind că și ipsos și tóte materiile prea multe saș adunat, de năprasnă vânturi sálnice suflând, și vârtejuri, și vifore, și furtuni tóte le-au risipit, îndată și încă nebunindu-se ei, și neînșăleptindu-se cu îndelunga râbdarea cea Dumneșeescă, mai întâi saș făcut cutremur prea mare, în cât și pre cei ce cu totul nu avea știinșă de cele Dumneșeesci indestul iaș spăimântat. Și fiind că ei nu saș temut, foc din săpăturile temeliiilor iz-

bucnind aŭ ars pre cei mai mulți din săpători, iar pre cei-l-alți iaŭ înprăștiat. Încă și nóptea prea mulți dormind într'un pridvor ce era aprópe, aŭ căđut de năprasnă împreună cu bolta și zidirea, și pre cei ce dormea împreună pre tot iaŭ îngropat. Și întru aceiaș nópte încă și cea a doua, saŭ arătat pre cer chipul crucei luminos, încă și însuși hainele Iudenilor saŭ umplut de cruci, însă nu luminate, ci făcute de un color negru. Acestea protivnicii lui Dumneđeŭ vedēdu-le, și de bătăile cele de Dumneđeŭ slobođite temādu-se, aŭ fugit și saŭ dus pre la casele lor, mărturisind că Dumneđeŭ aŭ fost acela carile de strămoșii acelora pre lemn aŭ fost peronit. Acestea le-aŭ audit Iulian. Că de cătră toți să vestea, ci asemenea ca Faraon își înpietri inima.

CAP. XVI.

Despre oștirea cea asupra Perșilor.

Iar Perșii după ce saŭ înștiințat de sfârșitul lui Constandie aŭ luat îndrăznélă, și aŭ intrat în hotarāle Romanilor vestindu-le răsbol, i saŭ părut lui să adune óstea, ne avēnd pre apărătorul ei. Trimițind însă la Delfi, și la Dil și la Dordoni, și la cele-l-alte vrăjitorii, întreba pre vrăjitorii de trebuie a merge cu óste. Iar ei și a mergi cu óste, îi poruncia, și biruință făgăduia. Însă pre unul din hrizmosuri spre dovada minciunii îl voi băga în istorie. Care este acesta: Acum toți zeii neam pornit ați aduce semne de biruință la riul Thir, însă eŭ ales dintre dînșii voi stăpāni Thuriu lui Polemoclon. Decî înțālegerea cea vrednică de rās a stihurilor comediască-o cei ce numesc pre Pithion cuvînt zeŭ și începător al muzelor. Iar eŭ aflānd minciuna acestuia, jălesc pre cel amăgit. Că pre riul Tigru l'aŭ numit Thir, de vreme ce de un nume cu acesta este o hiară, iar acesta din munții Armenilor izvorānd, și prin Asiria

curgând să răvarsă în persienescu sîn al mării. De aceste hrizmosuri amăgindu-se ticălosul, și biruința nălucindu-și, și după războiul Persienesc nălucia pre războiul cel asupra Galelienilor. Pre hristianii însă îi numia galelienii, socotind că cu numirea lipește necinste. Însă trebuia el a socoti fiind hrănit în cuvinte cu schimbarea numirii puțin vatămă slava. Că nici Socrat de saŭ numit Critean, și Pithagora Falais, nici de o vătămare saŭ înpărtășit din schimbarea numelor. Și nici Nireos numindu-se Sersip, aŭ pierdut frumuseța ceea ce o aŭ primit de la fire.

Dar însă nimic din acestea luând în minte cel ce le știa acestea, ne-aŭ socotit pre noi că ne paștem din numirea ceea ce de nicăiri să potrivește nouă, și creșdend minciuna hrizmosurilor, îngrozia besericile că va așăza într'ânsele pre idolul drăcoacii cei nestâmpărate.

C. E.

(Va urma)

Invățămîntul religiunii în școla primară.

Invățămîntul primar rural și urban s'a reorganizat prin legea din 1893. Conform principiilor formulate prin această lege s'a întocmit și programa școlilor primare, care se găsește și în prezent în aplicare în aceste școli. În 1896 legea din 1893 primesce mai multe modificări. Aceste modificări s'au întins și asupra obiectelor de învățămînt. Așa, în timp ce prin legea din 1893 se spune în art. 17, că din învățămîntul religiunii se vor preda în școla primară *rugăciuni* și *istoria sacră*, prin legea din 1896 acest învățămînt ia o dezvoltare mai mare, căci învățămîntul religiunii se compune din «*Instrucțiunea morală și religioasă*, din *Catechism și rugăciuni*. Pe temeiul acestor dispozițiuni ale legii trebuia acum să se revadă din nou și programa, analitică în vigoare și în privința învățămîntului *religioso-moral*. De aceea, actualul Ministru de culte și instrucțiune publică a și convocat consiliul general de instrucțiune, secția învățămîntului primar și moral spre a căuta de a pune în armonie programa cu principiile stabilite prin legea modificată. Pentru ca consiliul însă să aibă o basă de discuțiune, domnia sa a delegat mai dinainte pe inspectorul școlar Haliță spre a pregăti un *ante proiect de program* pentru școlile primare. Dl. Haliță a întocmit

acel anteproiect și acum pe baza lui s'aŭ început discuțiunile în Consiliul general de instrucțiune.

Cestiunea învățămîntului religios în școla noastră primară e o cestiune de viață pentru Biserica românească în deosebiri și pentru religiositatea și moralitatea poporului românesc în general. De aceea reproduc aici din acest ante proiect de program considerațiunile relative la Religione, cum și materia analitică pe clase a învățămîntului religios-moral și în urmă voiŭ căuta să arăt întru cât programa ce se va întocmi, va fi saŭ nu mai bogată și mai metodică ca cea acum în vigore și voiŭ închea cu considerațiunile mele asupra marelui importanți a acestui obiect de studiu din programa școlilor primare.

Iată partea relativă la Religione din ante proiectul amintit:

«Programa în vigore prevede din învățămîntul religiunii pentru fie-care clasă: rugăciuni, povestiri morale, subiecte atât din vechiul cât și din noul testament, lectură din evangheliŭ și principii de credință.

Singură clasa I face o mică excepțiune: în această clasă subiectele biblice sunt luate numai din cadrul noului testament și nu se face lectură din evangheliŭ.

În ante proiectul de reformă ce propunem, se păstrează principiul desvoltării gradate a materiilor în cercuri concentrice, care a presidat la economia programei în vigore; se aduc însă unele schimbări în alegerea și distribuirea pe clase și pe trimestre a materiei de învățămînt și se precisază mai analitic unele materii, cari erau indicate într'un mod prea vag.

Experiența a dovedit că unele materii sunt de prisos, altele sunt prea grele pentru clasa în care s'aŭ pus, spre a putea fi înțelese de inteligențele fragede ale școlarilor; iar altele sunt puse la îndemâna școlarilor, într'o limbă negramaticală, cu multe forme arhaice și cu fraze întor-

tochiate, cum sunt de pildă textele evangheliilor, cari produc confusiune în mintea școlarilor și fac ca să slăbescă cele învățate la studiul limbei. Unele din aceste texte n'au fost cu destulă băgare de seamă alese, căci cuprind expresii echivoce sau chiar obscene, cari sugereză școlarilor idei imorale.

Lecțiunile, privitoare la principiile fundamentale ale religiunii creștine, nu se succed potrivit principiului de la mai ușor la mai greu.

Ideile și principiile de morală, cari trebuiesc să formeze conținutul povestirilor morale, nu sunt precisate, ci se lasă la chibzuința sau inspirația învățătorului a le alege.

Pentru îndreptarea acestor neajunsuri, s'au eliminat subiectele de prisos; cele prea grele pentru clasele în care figuraă, sau trecut în clasa sau clasele următoare; lectura evangheliilor cu textul biblic s'a scos cu desăvârșire din clasele II și III. Subiectele respective se vor trata sub formă de istorisirii în cartea de lectură, stilisându-se într'o limbă gramaticală corectă și în construcțiuni potrivite progresului ce copiii fac la limba română în clasa respectivă. Întru cât aceste condițiuni vor permite, construcțiunea frazei se va apropia de forma din textele biblice.

În vedere că școlarii din clasa IV (IV și V rurală) sunt mai desvoltați, și în scopul de a se familiarisa și cu textele biblice, pe care ei le aud în Duminecă și sărbătorii citindu-se în biserică, s'a păstrat în această clasă citirea evangheliilor din textul biblic. Aceste texte vor intra însă în cadrul cărții de citire. Se vor omite din aceste texte toate expresiile sau pasajele nepotrivite, păstrându-se restul neschimbat. În acele evanghelii, în cari din cauza acestei ciunțiri ar suferi înțelesul, sau ar fi necesară o mai mare dezvoltare sau complectare, se pot lua părți potrivite din textul evangheliilor, de la doi sau mai mulți evangheliști. (Ex.: Nascerea Mântuitorului se poate compune din textul evan-

gheliștilor Luca și Matei etc., făcându-se omisiunile necesare).

S'au specificat ideile și principiile de morală, care trebuie să formeze conținutul povestirilor morale în fie-care clasă, pe trimestru, ținând seamă de armonisarea lor cu materia tratată în celelalte lecții de religie.

Gradațiunea lecțiilor din catechism s'a făcut, tratând mai întâi doctrina despre *iubire*, apoi *speranța* și în urmă *credința*.

Materia din catechism fiind cea mai grea, s'a pus în clasa IV, când școlarul este mai pregătit pentru înțelegerea ei prin învățămîntul religios anterior.

ȘCOALA PRIMARĂ URBANĂ

Clasa I

($\frac{1}{2}$ ore pe săptămână)

Trimestrul I. — Rugăciuni la intrarea și eșirea din școală. Rugăciunea de dimineață și de seară. Povestiri morale cu subiecte din viața școlarului privitoare la: *bună purtare, curățenie, silință, esactitate*.

Trimestrul II. — Cântece de stea din cele mai scurte și simple. Narațiuni despre copilăria și botezul Domnului, istorisite de institutor și reproduse de elevi cu cuvintele lor. Povestiri morale cu subiecte din viața familiară, privitoare la datoriile copiilor către părinți: *supunere, respect, iubire, recunoștință*.

Trimestrul III. — Narațiuni pe scurt despre intrarea în Ierusalim, despre patimile, răstignirea și învierea Domnului.

Tatăl nostru. Povestiri morale cu subiecte privitoare la datoriile către frați și conșcolari: *iubire, ajutor, emulațiune, amicitie școlară*.

Notă. — Tatăl nostru se va explica pe baza povestirilor morale.

Clasa II

(4/2 ore pe săptămână)

Trimestrul I. — Creațiunea lumii. Cei d'întâi ómenî. Răutatea ómenilor. Potopul. Turnul Babel. Tóte narate de institutori și reproduse de elevi.

Nascerea și tinerețea lui Iisus; fuga în Egipt; Iisus în templu, citite de elevi din cartea de lectură, explicate de institutor și reproduse de elevi cu cuvintele lor.

Povestiri morale privitoare la *ascultare și buna-vo-ință către servitori*.

Trimestrul II. — Avram, Iosif, Iov, narate de institutor și reproduse de elevi.

Lectură diu cartea de citire despre: Activitatea lui Ion Botezătorul, Botezul lui Iisus, Parabola Samariténului milostiv.

Povestiri morale cu subiecte privitoare la *datoriile față de aprópele, mila către cei lipsiți*.

Trimestrul III. — Moise și eșirea din Egipt. Pribe-girea prin deșert. Primirea legii.

Lectură din cartea de citire: Bogatul nemilostiv, (Subiect din Luca 16, 19, 31).

Povestiri morale cu subiecte privitoare la *datoriile către bătrâni*.

Rugăciunile obicinuite la intrarea și eșirea din școlă se vor cânta în cor.

Clasa III

(2 ore pe săptămână)

Trimestrul I. — David, Solomon, Tobia. Lectură din cartea de citire: sfătuirii asupra lăcomiei. Parabola despre puterea rugăciunii

Istoria Vameșului și a Fariseului.

Explicarea rugei Domnului, împărțită în cele 6 părți din care se alcătuesce. Istoriore morale pe temeiul acestor 6 părți din care se compune rugăciunea «Tatăl nostru»,

Povestiri morale cu subiecte privitoare la *datoriile bogăților către cei săraci*.

Trimestrul II. — Iuda Macabeul. Ilie, Elisie.

Lectură din cartea de citire; Istoria tinerului bogat. Istoria fiului risipitor.

Povestiri morale cu subiecte privitoare la datoriile către *sănătate, cumpătare și bună stare* (muncă, economie și iubirea unei meserii).

Trimestrul III. — Isaia. Eremia. Daniil.

Lectură din cartea de citire: Parabola semănătorului. Istoria smochinului fără rod.

Povestiri morale cu subiecte privitoare la datoriile către cele sufletesci:

Buna reputație, onóre, luminarea minței, curajul și răbdarea în nenorocire.

Notă. — Rugăciunile obișnuite la începutul și sfârșitul lecțiilor se vor cânta în cor.

Clasa IV

(2 ore pe săptămână)

Trimestrul I. — Catechism: Decalogul. Explicarea lui.

Datoriile către Dumnezeu și către aproapele. Datoriile către biserică. Datoriile către comună și către patrie. Datoriile pentru binele societății. Datoriile către animale.

Iubirea creștină.

Lectură din evangheliile (textul biblic ales și întocmit corespunzător scopului, intercalat în cartea de citire). Nascerea Mântuitorului. Istoria talanților. Lucrătorii viei.

Trimestrul II. — Catechism: Cele șapte taine.

Lectură din evangheliile (ca în trimestrul I). Milostenie.

rugăciune, postire, ertarea greșelilor. Predica de pe munte. Explicarea fericirilor.

Speranța creștină.

Trimestrul III. — Catechism: Simbolul credinței. Explicarea lui.

Impărate ceresc.

Credința creștină. Cele trei virtuți creștine (sinteza).

Lectură din evanghelie. Judecata, mărta și învierea lui Iisus (cele din urmă capitole din cele 4 evanghelii, din cartea de lectură, ca în trimestrul I și II).

Observare. — În toți anii, înainte de Crăciun, se explică nascerea, copilăria și botezul Domnului; iar înainte de Paști, intrarea în Ierusalim, patimile, răstignirea și învierea Domnului.

Tot asemenea se va explica însemnătatea fie-cărei sărbători mari bisericești în prețuia sărbătorii.

Rugăciunile obicnuite la intrare și eșire se vor cânta în cor.

ȘCOALA PRIMARĂ RURALĂ

Clasa I și II formeză o singură divizie; materia ca la școla primară urbană.

Clasa III, IV și V formeză a doua divizie; materia ca la școla urbană.

Observare. — În școlele cu un singur învățator se va avea în general ca normă, ca atât lectura bucăților din cartea de citire cu subiecte din evanghelii, cât și povestirile morale, să se întocmescă așa, în cât toate clasele diviziei respective să ia parte la lecțiune. În divisia I, se înțelege, că cl. I nu va face această lectură, ci va asculta și va lua parte la reproducerea verbale ale subiectelor.

Ordinea lecturii o va stabili învățatorul după cum va crede mai potrivit.

G...

DISCURS LA INMORMANTAREA EPISCOPULUI CHESARIE AL BUZĂULUI.

După un manuscris.

„Cu pace împreună mă voiți culca
și voiți adormi, că tu Dómnne deo-
sebi întru nădejde m'ai așezat“.

Cum întru acéstă simțitóre lume, întru care ședem, se află în lăuntru alt-fel de lume ascunsă și nevăđută, în cât abia cu indoită vedere o cunóscem, așa și între ómení se află alt om, care nici se vede nici se cunósce, fiind-că acesta este acela din lăuntru inimei omului, pentru care mintea cea prorocéscă aú grăit, ca cum acela trăesce nu dupre fantasie și cinste, fiind-că nu face nimic după arătare; fără numai trăesce înlăuntru cu acea adevărată și în Christos ascunsă viață, «deosebí sunt eú până ce voiú trece».

Pentru aceea noi, nici îl vedem, nici îl cunóscem, pentru că noi obicinuim să le pipăim tóte cu simțirea, și voim să dobândim numai omul cel dinafară; iar pre cel din lăuntru om noi nu 'l cercetăm. Acesta dar cum în tótă viața lui aú trăit numai întru sineși, așa și la sfirșitul seú voesce să se odihnésce nesupărat. «Cu pace, đice, mă voiú culca și voiú adormi, că tu Dómnne, de osebí întru nădejde m'ai așezat». Să lipsésce fiește-care parataxis astă-đí, să lipsésce tóte împodobirile, pentru că marele Chesarie acea și mai 'nainte în viața lui nu le voia, nici acum la

mórtea sa nu le primesce, acesta a adormit astă-đi, după ce aú trăit tot-d'auna pacinic, tot-d'auna afară din trup și din lume, așa va fi acum să se odihnescă de ostenelele lui fără nici o turburare: «Cu pacea împreună mă voiú culca și voiú adormi». Va să lipsescă acestea: clopotele cari propoveduesc mórtea, să se așede fiește-care turburare, să se astâmpere tóte, «cu pace, đice, mă voiú culca și voiú adormi». Pentru acésta ascultătorilor, nu voiú să grăesc nici către carele, nici pentru ce este cuvîntul, că acela aú luat ale sale în mormînt, și pentru aceea tac atâtea urmări de fapte bune, ce desăvirșit le avea asupra lui.—Prea înalta socotélă la cugetarea lui și prea strașnica putere a cuvîntelor lui,» nu voiú să 'l povestesc prea firésca lui blândețe care 'l arată pururea la toți dulce și blajin, nu voiú să 'l arat buna păstorimea lui, cea cu privighere, nici voiú să arăt acea minunată smerenie și evlavie, dar nici pre curățenia lui și de mila milosteniei; las neréutatea ce avea și prea iubirea și fiește ce faptă bună care 'l împodobeá. Acésta numai voiú să đic, aú murit Chesarie, aú murit prostimea, (simplitatea evangelică) aú murit neréutatea aú murit neînșelatul (neînșelătorul), aú lipsit același, aú lipsit d'împreună cu dînsul și fapta bună din lume, a închis gura sa, și s'a închis și Evangelia; care de acum înainte va măi propovedui pe adevér? Mulți đic: și cine va arăta noué cele bune? acum după lipsire cunóscem ce comóră am pierdut. Despote! noi cu toții te așteptam cu nespusă dragoste și ne bucuram adesea cu cea preadulce a ta învățatură, și atâta de grab ai venit și ai fugit, atâta te ai grăbit să mergi să bei pre nectar bucata (bêutura) care ai dorit, alaltă eri o-ai đis cu gura ta, și astă-đi îndată o ai sévirșit cu fapta, atâta iubitor de adevér și aici Chesarie! Eú pocí să đic că : césta a fost o măi nainte cunoscînța a ta, credeți-mé ascultătorilor (și nu este de ciudă), că Dumneđeú aú voit să-í descopere pre mórte în curatul seú suflet. Pentru acésta nu a avut altă

purtare de grijă, și altă silință, fără numai să asemine și să potrivască cu toate vâpselele și pre icóna prototipon, n'au avut altă silință fără numai ca să crească tot-d'auna din neputere în putere, și să se înalțe de ar fi fost cu puțință, dinpreună cu trupul la ceruri. Dar fiind că nu s'a putut duple vremi în trup, s'au răpit acum afară de trup, să se bucure în cea nespasă lumină, să vadă bunătățile cerului, care pururea el se socotea să audă cuvintele cele propoveduitoare, care și mai 'nainte intrase în inima lui. 'L primesc acum ierarhii ca un asemenea lor următor, și pohtitor, cetele sfinților ca un ales sfânt al Domnului pentru proeresis, toate cetele îngerilor ca un asemenea lor pentru curățenia lui. Acesta, însuși stăpânul Christos, căruia i-au înmulțit talantul, ca unui credincios slugă așa, 'i ȃice: Bine slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă preste multe te voi pune, și te voi așeȃa întru bucuria Domnului tȃu». Blagoslovesce stȃpȃne blagoslovesce acum de sus, blagoslovesce pre prea înaltul nostru Domn, blagoslovesce pre norod, blagoslovesce cetatea, rȃgȃ-te pertru noi Stȃpȃne sfinte, ca să trăim și noi ca și tine, cea-l-altă vreme a vieții noastre, după plăcerea lui Dumneȃeȃ, și după aceea cu toȃii împreună să ne învrednicim a ne bucura la împȃrȃȃia cerului. Amin!

NB. Acesta-ȃ singurul discurs rostit la înmormȃntarea meritosului și virtuosului Episcop de Buzȃu Chesarie. Probabil cȃ acȃstȃ cuvȃntare sȃ se fi fȃcut și pronunțat de cȃtre un profesor din acea seminarie, pe care a înființat'o acest vrednic Episcop.

C. E.

CUVÎNT

Pronunțat în Biserica Catedrală a Sfintei Episcopii din Huși în ziua de 2 Ianuarie 1897, cu ocaziunea zilei onomastice a Prea Sfințitului D. D. Silvestru, Episcopul respectiv.

„Cum a fost lucrat pomul, arată ródele lui“
(Sir. XXVII, 6)

I.

Iubiți Frați,

Intre Sfinții și plăcuții lui Dumnezeu, între acele persoane distinse prin virtuți și fapte bune, întru acei vrednici urmași ai lui Iisus Christos în răspândirea și lățirea Dumnezeescilor lui învățături Evangelice este și Sfântul Ierarh Silvestru, Episcopul Romei, pe care sfânta noastră Biserică creștină Orthodoxă îl serbeză astă-zi,—zi în care și serbeză patronul Prea Sfințitul nostru Episcop Eparchiot și pentru care scop ne-am adunat în acest sfânt și Dumnezeesc locaș spre a face *rugăciuni, cereri și mulțumiri lui Dumnezeu*, duple cuvîntul Apostolului ¹⁾ pentru ca să ni-l dăruiască în *pace, sănătos, îndelung-în-țilit*, duple cum cântă și Biserica, spre predicarea adevărurilor credinței creștine și spre conducerea păstoriților din acéstă de Dumnezeu păzită Eparchie în calea binelui, a mântuirii și a fericirii vecinice.

Cu ocaziunea dar a sêrbătorii de astă-zi nu cred de pri-

---

¹⁾ I Tim. II, 1—3.

sos a ne întreținea câte-va minute asupra rolului nostru pastoral privitor la *dedarea măi cu temeiă la studiul Sfintei Scripturi* măi cu sémă acum, când indeferentismul religios a luat și iea încă proporțiunii din ce în ce măi mari, și deci datoria noastră este de a ne îndoi puterile spre a corespunde—cel puțin în margini posibile—misiunii noastre pastorale, fie prin cuvînt, fie prin faptă ¹⁾).

II.

Iubiți frați,

Misiunea preoțescă, față de păstoriții ce ne sunt incredințați conducerii noastre duhovnicesci, este mare, sfîntă și nobilă.

Este mare, căci preotul prin chemarea sa Apostolică este pus în pozițiune de a răspândi și lăți întru păstoriți în tot timpul și la orî-ce ocasiune Dumneșeesile învățături Evangelice și a se lupta în tot-d'auna și pretutindenea în contra ignoranței și a viciului, a necredinței și a îndărătniciei; de aici și responsabilitatea lui este mare înaintea tribunalului ceresc, cînd va da sémă și despre sine și despre turma ce i-s'a încredințat îngrijirei lui ²⁾).

Este *sfîntă*, căci Preotul, prin harul și puterea incredințată lui de către Mântuitorul Christos prin Apostoli și urmașii lor, este dator de a sfinți și distribui misterele credinței, a predica pacea și dragostea între păstoriți și a se ruga lui Dumneșeu pentru prosperitatea morală și temporală a lor ³⁾).

În sfîrșit este *nobilă*, căci preotul trebuie să fie depositarul științei, credinței și a religiunii creștine și deci datoria sa este de a lucra tot ce este bun, laudabil și folositor sie-și, aprópelui și țerii lui ⁴⁾).

¹⁾ Să notéză că majoritatea auditorilor o forme și de astă-dată preoții din localitate, cari în tot-d'auna obicinuesc de a lua parte—la asemenea ocașiune—pe lângă alte câte-va autorități și persoane distinse.

²⁾ Comp. Ierem. I, 10; Ps. 105, 5 și Rom. XIII, 4; de asemenea și Iezechiil XXXIV, 10.

³⁾ Comp. Mat. XVIII, 18; I Petr. II, 9 și Filip. IV, 8.

⁴⁾ Comp. Ión XV, 16; II Tim. II 2 și I Tim. IV, 13.

Iată de ce am ținut că în adevăr misiunea noastră este mare sfântă și nobilă.

Mă întreb acum: corespundem noi 6re acestei înalte misiuni și deci așteptărilor și cerințelor timpului respectiv de a instrui și povățui pe păstoriții noștri?

La acesta voi răspunde, că parte lasă mult de dorit, fie că unii din noi nu sunt formați în deajuns spre acest scop, și acesta din pricina lipsei de mijloce și de ocaziune de a căpăta o cultură mai înaltă bisericescă, fie că chiar din cei ce am dobândit puține cunoștințe teologice de prin seminariile, unii din noi am cam neglijat sau mai bine zicând am pus puțin interes în a le îmbunătăți și perfecționa prin citirea și meditarea și a altor scrieri spre a ne folosi la vreme de nevoie când trebuința ar cere; așa că la urma urmei r6dele noastre de domeniul teologic sunt puțin satisfăcătoare față de progresele imense ale științelor profane.

Ne căutând la lipsa de mijloce materiale în care am fost în suferință acum câte-va decenii de ani în urmă și în care timp ne-a fost imposibilă orice sforțare pentru procurarea de cărți și formarea de bibliotecă—spre o mai departe dezvoltare și cultivare a noastră intelectuală—totuși astăzi cu totă îmbunătățirea noastră materială—dupre puțință și cu toate că cărțile se c6ftesc din ce în ce mai mult, se observă că foarte puțini din noi se îndeletnicesc în a-și procura cărți spre meditarea lucrurilor sfinte și dădarea la învățătură, dupre cuvântul Apostolului neamurilor ¹⁾ din care pricină mulți din preoți, în lipsă de asemenea meditațiunii proprii chemării noastre păstorale, se dădu la alte ocupațiuni.

Exemple avem numeroase.

Fără îndoială, nimeni nu e în contra ocupațiunii Preotului în ceea ce privește agonisirea celor necesare existenței lui și a celor ce-l încunj6ră; din contra acesta este o datorie impusă omului de însăși legea naturală, dar e de dorit ca pe lângă această ocupațiune să nu uite și aceea de a se înavuți și cu capitalul necesar chemării lui prin citirea Sfintei Scripturi precum și a diferitelor scrieri morale, religioase și chiar profane.

¹⁾ Comp. I Tim. IV, 13

Ocupațiunea de 'predilecțiune a preotului 'ind *sciința* saŭ *arta artelor*, duple cum o numesce Sfintul Grigorie Episcopul de Nazianz, urmĂzĂ cĂ misiunea sa pĂstoralĂ nu pĂte fi condusĂ mai bine ŝi mai temeinic, de cĂt inarmat fiind cu cunoscinți Ăntinse ŝi profunde. Preotul trebuie sĂ fie oglinda cea mai perfectĂ a sciinței ŝi a moralitĂții, in care sĂ se reflecteze tipul DumneĂeesc al lui Iisus Christos.

«*EĂ sunt lumina lumii*, ăice el despre Sine, ŝi *cel ce umblĂ dupĂ mine nu va umbla Ăntu Ăntuneric, ci va avea lumina vieții* ¹⁾».

Preotul are misiunea de a purta cheia sciinței ŝi a se folosi de acĂstĂ artĂ frumĂsĂ—spre edificarea credincioșilor,—Ăn ori-ce ocupațiune din vieța lor.

«*Preoților*,—ăice Domnul, prin gura prorocului—*buzele vĂstre sĂ conserve sciința; din gura vĂstrĂ poporul va culege legea, pentru cĂ voi sunteți soliĂ Domnului A-tot-tĂitorului* ²⁾».

Și dacĂ este de trebuință ca fie-care individ sĂ tindĂ din ce in ce mai mult spre desvoltarea facultĂților sale intelectuale, apoi cu atĂt mai mult preotul, *cĂruia*, duple cuvintul MĂntuitorului, *lui i-s'a dat a cunoșce tainele lui DumneĂeu* ³⁾.

III.

Am ăis cĂ sciințele sunt folositĂre pentru preot ca ŝi pentru ori-ce om ŝi de ori ce pozițiune socialĂ ar fi el.

In adevĂr sciințele ŝi Ăn special cele religiĂse sunt pentru tot creștinul Ăn genere neaparat trebuĂtĂre Ăntocmai ca o hainĂ cuviĂnciĂsĂ unui om spre a fi primit pretutindena dupĂ meritele sale.

«*FĂrĂ sciință*, ăice fericitul Augustin, *nu este cu putință de a agonisi virtuțile, care fac vieța cea sfintĂ ŝi care ne dirig cu siguranță peste stĂnci, la scopul cel adevĂrat, la fericirea eternĂ*».

SingurĂ sciința, ăice un ĂnvĂțat, *fortificĂ credința*,

¹⁾ Comp. IĂn VIII, 12.

²⁾ Comp. Malach. II, 7.

³⁾ Comp. Luc. VIII. 10.

uşurează spiritul de povara simţurilor, obicinuesc pe om de a privi la viaţă prin aspectele ei cele serioase, şi în fine (ştiinţa) pune într'însul convicţiuni, sentimente şi deprinderi cuviincioase».

Iar Ciceron dice: «*Ştiinţele nutresc dezvoltarea tineretelor, bătrâneţele le uşurează, le mângâie şi le deslăţeză. Ele ne însoţesc în călătorie, dorm cu noi, vegheză cu noi şi sunt nedeslipite de fiinţa noastră*¹⁾.

Iată, iubiţi fraţi, în scurte cuvinte puterea ştiinţei şi prin urmare interesul şi preţul ce trebuie să punem pentru viitor spre studierea cu mult zel a scrierilor, fie de domeniul scripturistic, fie chiar şi profan.

Cunoscând acum folósele şi însemnătatea scrierilor precum şi înfrurirea ce ele pot avea asupra noastră, nu ne rămâne, de cât să ne dedăm cu tot d'înadinsul şi cu multă străduinţă la studiul sfintei scripturi spre aflarea adevărului spre primirea şi urmarea lui, spre cunoaşterea virtuţii, spre dezvoltarea şi nutrirea sentimentelor morale, religioase şi naţionale între păstoriţii noştri; bine înţeles că acesta s'ar putea realiza mai bine şi mai sigur numai atunci, după ce ne vom mări bibliotecile particulare sau cel puţin parohiale.

Şi așa plini de credinţă şi de zel către sfânta noastră religie să rugăm pre Dumnezeu — lucrând şi noi — să ne ajute a fi instrumente vrednice de propoveduirea adevărului, pentru ca ast-fel cuvintele sfântului Apostol Pavel: *Așa să ne socotescă pre noi fie-care ca pre nisce servi ai lui Iisus Christos și s'evrșitori ai tainelor Dumnezeesci*²⁾ să ni se pótă atribui cu dreptate.

Fie, fie.

Iconom, Coman Vasilescu

¹⁾ Ciceron: De senectute.

²⁾ I Cor. IV, 1.

BIBLIOGRAFIE.

I.

I. P. S. Mitropolit Primat D. D. Iosif Gheorghian a scos de sub tipar o nouă scriere în limba românească. Acésta e traducerea istoriei bisericescî de *Sozomen*. Ne simțim datorî de a aduce la cunoștința cititorilor revistei acéastă aparițiune și a'î îndemna de a face să nu lipséscă din biblioteca lor, căci scrierea presintă un îndoit interes: pe de o parte conținutul ei nu póte de cât folosi prin bogăția și variațiunea faptelor, iar pe de alta limba e la priceperea orî și cui.

Pe lângă acésta, cu tóte că tiparul nu lasă nimic de dorit și scrierea e destul de voluminosă, ea se pune la dispozițiunea cititorilor pe un preț neînsemnat, așa că fie-căruia i se oferă înlesnirea de a-și o putea procura.

Suntem fericiți de a anunța cititorilor acéastă scriere și n'avem acum altă dorință de cât să putem fi iarăși în stare de a anunța aparițiunea și a altor scrieri din partea I. P. S. Mitropolit.

II

D-l C. Erbicénu, profesor la facultatea de teologie a început tipărirea în românește a istoriei bisericescî de *Teodoret* după traducerea făcută de *Veniamin Costachi*, fostul Mitropolit al Moldovei. În chipul acesta vom avea în românește trei istorii bisericescî vechi și anume istoria bisericescă de Eusebiu, de Sozomen și de Teodoret.

G....

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțumiri publice următoarelor persoane cari au donat Bisericii Precupeștii-Vechi, din Capitală următoarele obiecte și anume: D-lui Ión Alexandrescu, soției sale Ange a și fiilor lor cari au bine voit a face din nou Sf. Icoane Impărătesci: Iisus Christos și Maica D-lui îmbrăcându-le peste tot în argint la care a întrebuințat și arginul ce se afla pe icoanele vechi, făcând iarăși din nou alte două icoane mici îmbrăcate tot cu argint cheltuind suma de lei 570. D-lui Gheorghe Bondaru care a bine-voit a dona un Epitrahil de damască de mătase galben, în valoare de 20 lei; D-lui Ión Crăciunescu și soției sale Maria, care au bine-voit a dona un rînd de Sf. Procovețe și o polă de Iconostas frumos lucrate aduse din Rusia în valoare de lei 60. D-șorei Polixenia Niță Franzelaru, care a donat două perdele la icoanele Impărătesci de lână, frumos lucrate, în valoare de lei 50. D-lui Costică Șerbănescu care a donat o masă rotundă cu trei rînduri de polițioare pentru punerea parastaselor. D-lui Ghița Oprea care a donat o bancă de pus în fața bisericii afară în valoare de 10 lei.

D-na Ecaterina C. Goga proprietara moșiei Brăniștari de sus județul Vlașca a dăruit bisericii din aceea comună o perdea de mătase cu broderie pentru icoana Măriei Domnului și 20 făcuți de ceară curată pentru policandru; D-l Alexandru Mimi, proprietarul moșiei Brăniștari de jos a reparat biserica din aceea comună cu spesele D-sale precum și D-nii Năstase Ión și D. Mircescu au dăruit aceleleași biserici mai multe obiecte, pentru care pioșe fapte Epitropia le aduce mulțumiri publice.

D-l Dimitrie R. Rusescu șeful ocolului silvic din Comana, Jud. Vlașca, bine-voind a dăruit bisericii parohiale din aceea comună, un rînd complet de vestminte preoțesci în valoare de lei 180. Epitropia îl aduce mulțumiri publice.

Din partea sfintei Episcopii a Hușilor se aduc căldurose mulțumiri D-ului Aurel Râșcanu, proprietarul moșiei Drăgușani din Jud. Vaslui, pentru că a dăruit bisericii cu patronul Sf. M. M. Gheorhe din parohia Drăgușani, un policandru de bronz cu 12 fofeze, în valoare de 500 lei.

D-nele: Sultana Ión Braia, Maria Mărginenu, Maria Radu Ghițulete, Păuna Dumitru Papucu, Ana Văduva, Calistra Cristache Vulpe și Flórea Gh. Brătianu, toate din comuna Peștëna de sus județul Gorj, au confecționat din stofă națională un rînd complet de vestminte, și le-a dăruit bisericii parohiei Peștëna. Pentru acest dar li se aduc mulțumiri publice.

D-na Ralița Leon Leonida, din urbea Buzău, bine-voind a dăruia bisericii parohiale cu patronul Sf. Nicolae din comuna Călugăreni, județul Prahova un rînd de vestminte preoțesci de damască, i se aduce mulțumiri publice.

D-l Iancu Mihailop, arendașul moșiei din comuna Târlești, Județul Prahova, bine-voind a dăruia bisericii parohiale cu patronul Sf. Nicolae din numita comună un rînd de Sf. Vase complete de argint sulate cu aur, un rînd complet de Sf. acopereminte, o candelă de argint, o evanghelie cu litere latine, precum și un rînd complet de vestminte preoțesci, Epitropia îi exprimă mulțumiri publice.

Se aduc mulțumiri publice locuitorilor din cot. Strâmba și Misihănești, com. Ciuturești, județul Roman, care au contribuit cu suma de 120 lei, pentru procurarea unui rînd vestminte preoțesci de stofă de mătase cu fir, pentru biserica filială, cu patronul „Sf. Nicolae” din cotuna Misihănesci. acel județ.

Din partea Sfintei Episcopii a Hușilor se aduc căldurose mulțumiri D-ului Simion Alexandru sen din orașul Bârlad, pentru că a dăruit bisericii filiale cu patronul sf. Nicolae din parohia Hrăniceni, comuna Cârja, jud. Tutova, un rînd vestminte preoțesci, adămască de lână în valoare de 120 lei.

La biserica filială cu hramul Sf. Nicolae din Corzu, parohia Busu plasa Dumbrava, jud. Mehedinți, dăruindu-se de către D-l Mihalache Iliescu comerciant, cu soția sa D-na Alexandrina, din com. Guardinița un clopot în valoare de 430 lei; D-l Fane și fratele său Gogu Vasilescu din Corzu, tot materialul la facerea clopotniței, cheltuind 100 lei, li se aduc mulțumiri publice pioșilor donatori.

Epitropia bisericii parohiei Pribesci, din comuna Ciortești, județul Vaslui, aduce căldurose mulțumiri D-nei Presvitere Maria Tomescu, soția preotului Panaite Toma din Ciortești, pentru că a dăruit bisericii parohiale din Pribesci, 4 perdele la icoanele Impărătesei, una față

de masă de borangic pentru Sf. Masă și una scórță de așternut pe jos, toate în valóre de 52 lei.

Se aduc mulțumiri publice D-lui N. Constantinescu din comuna Gura-Dimerei care a învelit cu șindriiă o parte din acoperișul bisericii din acea comună obeltuind lei 90. D-l D. Sava care a dăruit o Evanghelie în valóre de 19 lei. M. Berechet a făcut ofrandă un octoih legat cu piele în valóre de 28 lei. Stana C. Anastasiu, a dăruit o cădelniță costând 32 lei, iar D-l S. Dragomir a dat lumânări pentru policandru.

Epitropia bis. din comuna Bogza R-Sărat aduce mulțumiri publice următoarelor persoane și anume: D-lui Ene Marcu care a dăruit un Policandru de alamă cu 16 lumini, și două sfeșnice tot de alamă pentru sf. Masă, în valóre de 300 lei și D-l Coman Ion învățător în această comună, care a dăruit un tricher de alamă în formă de serafim, în valóre de 50 lei.

Se aduc mulțumiri publice D-lui Constantin Chirițescu, perceptor și Vâlceanu Mihail, ambii din Comuna Prejoiu, Jud. Vâlcea cari au oferit bisericii filiale cu hramul intrarea în biserică, din numita comună un policandru de bronz aurit în valóre de 125 lei și un clopoțel pentru sf. Masă, în valóre de 12 lei.

Locuitorul Ilie Ion Buzatu din comuna Țerțelul, județul Romanați a dăruit bisericii cu hramul Sf. Nicolae, din acea comună, un sfeșnic lucrat în strung, în valóre de 10 lei; D-na Ióna Tânasie Florea și Zoia Badea Dumtru cate una pereche perdele de bumbac pentru icónele bisericii, Epitropia le exprimă mulțumiri publice.

D-l Iancu Dobrunénu proprietar și sub-pr-fect al plășii Olteșul-Oltul de sus, a oferit bisericii cu hramul Sf. Nicolae din parohia Boșotenii, două chilograme luminări cu ocasiunea sfințelor sêrbători ale Invierei Domnului nostru Iisus Christos, D-l Alexandru Diculescu, proprietar, patru chilograme și D-l Mihail Bibianu un chilogram. Pentru aceste ofrande li se aduc mulțumiri publice.

Locuitorul Marin Ion din comuna Marotinu de jos, Județul Romanați, a dăruit pentru biserică S-ții Voevođi, din acea parohie patru candelă de nichel în valóre de câte 10 lei și 50 b. fie care, și Ioan Preotu Roman un acoperémint, lucrat din stofă națională, pentru sf. masă, în valóre de 20 lei. Pentru aceste ofrande li se aduc mulțumiri publice.

Chiriahia Dunării de jos aduce mulțumiri publice D-lor: Smaranda N. Ionescu și Gavril N. Bodea, cari au dăruit bisericii parohiale cu serbarea S-ții Voevođi, din parohia Moscu, Jud. Covurlui, un rind complet de vestminte sacerdotale de catefea și acoperemintele de pe

săntele vase, toate în valoare de 120 l. asemenea și D-lor Nicolae I. Matheiu și soției sale Zoîța N. Mathei, cari au dăruit aceleleași bisericilor o perdea pentru ușile împărătesei, în valoare de 30 lei.

Din partea Sfintei Episcopii a Hușilor se aduc căldurose mulțumiri D-lui Nicolae Luca din comuna Cosești Jud. Vaslui, pentru că a dăruit bisericii parohiale din parohia Cosești un policandru în valoare de 312 lei, îmbrăcându-l și cu lumânări de ceară, în valoare de 10 l. De asemenea D-lui Simion Popescu, pentru că a dăruit aceiași bisericii un sfeșnic de lemn cu 7 tofeze lucrat în strung, în valoare de 14 lei.

Se aduc mulțumiri publice locuitorilor din comuna Mozienii de jos Jud. Argeș, care au bine-voit a veni în ajutorul construirii din nou a unei biserici în locul celei vechi în această comună cu sumele ce urmeză: Pr. Gh. ță Scărlătescu 500 l. Ștefan Stănculescu 500 l. Pr. Ión Musicescu, Marin (Nedescifrabil), Iancu Dobre și Radu N. Popescu, fie-care câte 400 lei; Gheorghe Bădescu, Gheorghe Popescu, Marin Ion Ridica, Grigore Marinescu, Petre Călugăru, Stanciu (Nedescifrabil), și Marin Tudorache câte 300 lei; Gheorghe Preda 280 l. Dobre Bălețor, Niță Chiță, Gheorghe N. Păscu, S. Șerban, Ión Chiță, Dumitru Pană, Marin Ungurănu, Radu Zamfir Gherbel, Tudor Neagoe, Cârstea Antonescu, Nicolae Cruceanu, Ión Popescu, Ioniță Cruceanu, Stan Mincă Matei Cruceanu, Ión D. Cruceana și Marin Chiță fie-care câte 250 lei. T. Marinescu, Dumitru Ciubuc, Florea Barbu, Marin Gh. Carstian, Zinca Voicu și Voica Gheorghe Voinopol fie-care câte 200 lei; Dragomir Duna 180 l. Gheorghe N. Cărea 180 l. Gheorghe Iordache 170 lei. I. Tocila, B. Petrescu, Buzea Radu, Dumitru Tocila, Coman Pătrașcu, Grigore Iordache și Pană Tudorache câte 160 lei; Ene Oana Vasile Covei, Raioiu Covei, Gheorghe I. Văchim, Nicolae Voicu, Ștefan Voicu și Ión Piabunea fie-care câte 150 l. Constantin Bucur 140 l. Andronie Rizea 140 l. S. V. Brătulescu 130 l. Ivan Ciuculete 130 l. Nicolae T. Neagoe, Dumitru C. Popescu, Nicolae Lia, Zinca Tivie, Marin Oprea Teianu, Vasile Ștefan, Tudor Tocila, Gheorghe Giabunea, Iancu Grigore, Marin Iordache, Ión Iordache, Stan Târșol, Marin Danu, Stancu Crucianu, Ilie Cruceanu, Nicolae A. Cristea, Ión Izvoranu, N. P. Brătulescu, Matei Dragnea, Matei N. Cărea și A. Marinescu fie-care câte 120 lei. P. Ionescu, Constantin M. (nedescifrabil), Constantin Burcea, Iordache Duna, Baiea Ión Buliga, Constantin Sima, Radu Dumitru Dima, Zamfir Ciuculete, Simion Cioran, Marin B. Teseanu, Ioniță Trandafir, Ilie Raioiu Ștefan, Nuță Oana, Marin Pingol, Ioan Tudor, Radu Ciapota, Stan Cărea, Șerban Cărea, Ene Mirela, Marin Anghel, Iordache Voichin, Ión Ciapota, Marin Izvoranu, Dumitru N. Cruceanu, Ioniță Cioran, Burcea I. Voicu și Tănase Cărea fie-care câte 100 lei. Lixandru Radu 80 l. și 80 b. Radu N. Dinu, Iancu Moșanu, Grigore Ruscea, Ion Porojiu, Zamfir B. Mania, Vasile Tocila, Ión Mandoiu, Neacșu Oprea, Stancu N. Cioran, Ilie Sandu, Burcea Oprea, Maria Botea, Ion Ion Cruceana, Dumitru Cobzaru, Stancu Turlea, Ion Băldar, Mirela Măine, Ion Porojin, Marin Cosolan, Dumitru Gheorghe,

Ión Vintilă Dan, Ion Ión Voichiu și Sultana Paroian, fie-care câte 80 lei. Stan Voinea, Trandafir Turcan, Marin Barbu, Ilie Vintilă, Radu Ștefan Cărbunaru, Simion Gh. Voichiu și Stoica R. Ciopoata, fie-care câte 70 l. Marin Gurea, Iordache Bălțatu, Gheorghe Coșoianu, Marin Gheorghe. Voicu Antea, Gheorghe Sandu Cherbel, Ioniță Sindrică, Flórea Ciopóta, Gheorghe Cod ță, Radu Tamaga, Trandafir Barbu, Ión N. Teianu, Simion B. Gaju, Ioniță Tudorică, Luță Toma, Să-bu Voicu, Costache Turtaru, Ilie Tivic, Nedelea Croitoru, Star Ión Știrbu, Gheorghe Din Voicu, Radu Croitoru, Costache Barbu, Matei M. Dan, Raicu Sóre, Radu Marașeu, Niță Curea, Ioana Dobrénea' Charstian Ghiță, Radu I. Boboc, Marin M. Duma, Ion Tulga, Stana Anghel Tamag, Stancu Poroianu, Grigore Gh. Voshu, Radu Diuță, Radu I. Cruceana, Dina Iordache, Radu Vișan și Marin Troacă fie-sare câte 60 l. Cârstea Pintoc, Pacă Neacșu Cherbel, Ion Radea Oprea, Paraschiv Garzovici, Radu Ivan, Marin Petrescu, Șerban Ganea, Cârstea Tudor, Zinea M. Puseea, Șerban Cosoianu și Grigore Stan Proca, câte 50 l. Ion D. Șărbeanu, Ghiță Miu, Stan George Unchiașu, Constantin Burete, Florea Zăbărîngă, Stancu Negru, Constantia Păun, Albu Dagne, Nicolae Pelga, Ioniță Mogoșilă, Bădiță Tunaru, Bureea Croitoru, Lazăr Arseche, Ión Voicu Basarabie, Raica Radu Mariónța, Stamole Marin, Ilie Grigore Turlea, Iancu Gheorghe Țuican, Marin Dobrian, Ștefan Ion Nedelea, Dum tru Coțoiu, Vitan Dragomir, Constantin Trandafir, Tănase Bureea Mincoiu, Dobre Gheorge, Dumitru Danciu, Stan Mihailă, Albu Voicu, Viță Csadă, Ilie Stoian, Vintilă Dan, Ión Ivan Anghel, Voicu Raducu, Ioana Oneață, Man Ionașu, Ștefan M. Matei, Dumitru V. Nedescifrabil, Florea M. Oprea, Niță P.săre, Gheorohe N. Marinescu, Ion Voinea, fie-care cate 40 l. Cârsteu Poroianu, Anghel Sandu, Gligore Velca, Dumitru Oncea, Tudor Voicu, Niță Ciuca, Radu Voicu Dobre, Radu Sasu, Star Raicu, Gheorghe Spătaru, Radu St Băjenaru, Radu M. Nădrag, Barbu M. Ciobanu, Florea N. Bălțatu, Tudor Ștefan, Grigore Costache, Voicu Turturică, Dina Oana Tudor, Voicu Stanciu, Smaranda, Badea Iarou, Radu Ciaușu, Marin Anghel, Radu Ion Gongonea, Constantin Cherbel, Iordache Sandu, Constantin Iorga, Maria Cons. Vasile, Nicolae Gh. Tunaru, Anghel Lixandru, Ion Mastragiu, Grigor Barbu, Mitran Gr. Tunaru, Niță Cióră, Grigore Barbu Bălosu, Ioniță Colțan, Ion R. Motoroiu, Linea Gh. Stanciu, Radu Vaitiof, Marin Matei, Costache Dumau, Rada Marin Turlea, Grigore Anghel, Rocu Moceanu și N. Priceputu fie-sare câte 30 lei. Bureea Pintoc 25 l. Gheorghé Turcan, Bureea Badea, Voicu Todor, Tudor D. Mușat, Grigore Bureea Oprez, Stancu M. Ene și Raou Alexe Negruș câte 20 l. Ion Vișan 15 l. Sinda Tanislav 15 l. Iilnea Iordache 10 l. Rada B. Rusu 10 l. Flórea Corcodel 10 l. Ioana Oprica 5 l. și Di I. Mialescu a dăruit un polieandru în valóre de 500 lei.

Se aduc mulțumiri publice Onor. Adiministrațiune a Domeniilor Căroră care a donat bis ricii parohiale cu patronul Sf. Procopie din Cameră Gheorghita, Județul Prahova, un rind de vestminte preotești de lână ripsată.

Onor. Epitropie a așezămintelor „Nifon Mitropolitul“, bine voind a dona bisericeii parohiale cu hramul Sf. Impărați diu parohia Letea nouă Județul Vlașca, următoarele obiecte: o cruce pe Sf. Prestol de aur în valoare de 800 lei, chiar a fondatorului Nifon Mitropolitul, una idem de argint în valoare de lei 120, un steag în valoare de lei 150, una candelă de metal argintat în valoare de 20 lei, două icône a Malcei D-lui și Sf. Impărați în valoare de lei 120, și un dulap de teiți pentru bibliotecă în valoare de lei 25, se aduc numitei Epitropii mulțumiri publice.

Chiriarchia Dunărei de Jos aduce mulțumiri publice locuitorilor mai jos numiți pin parohia Ducezoi, Jud. Constanța, cari au contribuit la cumpărarea unui Felon și Epitrahil precum și a mai multor cărți bisericești pentru biserica din șa-a parohie și anume: pentru cumpărarea Felonului și Epitrahilului au contribuit Dragomir Tatu cu 20 lei; Mihalache Mazăru 20 lei; Marin Enache 10 lei; Neagu Iosif 10 lei și Sandu Tudorancea cu 10 lei; iar cărți bisericești au cumpărat: Ion Ciocan un Triod cu 28 lei 30 bani; Ștefan Stan un Octoloh Mare cu 28 lei 30 bani; Petre Mihail una Liturgie cu 9 lei și 75 bani; Ilie Mihail una Psaltire cu 10 lei 70 bani; Dimitrie Petre un Penticostar cu 14 lei și Radu Michail un Orologiu mic cu 7 lei.

Următoarele persoane au donat bis. d n com. Macrina jud. Buzău diferite cărți și anume: Sava Borcea a dăruit una Evanghelie ediția Sf. Sinod legată cu piele marochin, Dinu Radu octoiehu cel mare, Maria I. Cerviș Triodul; Arghira D. Scarlat, Penticostarul; iar D-lor Ene Bratosinescu, Ion Dimitriu, Iancu Scarlat, Niculae Neagu, Radu Dinu, Smaranda D. Mustățea, Neaga I Gheorghie și Dinu Ivan, fie care cate un minei. Taturor, Epitropia le exprimă mulțumiri publice.

D-nul Gh. Toma Stoian cu soția sa Elena și D-l I. Chelariu cu soția sa Parascheva, poporanți ai Bisericeii parohiei cu patronul S-lui Ierarh Nicolai, din ciurchi, din Urbea Iași, a dăruit acelei bisericeii două prapore (steaguri) noi, în valoare de 60 lei; iar D-l N. Stoian cu soția sa Ana asemenea a dăruit tot la acea biserică una cruce de lemn zugrăvită și poleită în valoare de 30 lei. Pentru aceste piosе fapte Epitropia le exprimă mulțumiri publice.

D-nul Ion Stroi, proprietar în comuna Păucești, județul Roman împreună cu soția sa Maria I. Stroi, făcând pentru biserica cu patronul „Sf. Treime“ din acea comună, una iconă mare a „Malcei Domnului“ îmbrăcată peste tot cu argint și sudată cu aur în strană de fer, precum și altă iconă mai mică, îmbrăcată tot cu argint și sudată cu aur, așezată înaintea celei întâi ambele în valoare de 5000, lei, li se aduc mulțumiri publice pentru această piosă faptă,

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

Revista Periodică Ecclesiastică

Anul al XXI-lea. 1897 03

II Timotei, IV. 2.

BUCUREȘTI

TIPO-LITOGRAFIA „CĂRȚILOR BISERICEȘTI”.
1 8 9 8.

TABELA MATERIILOR

DIN

Revista periodică ecleziastică, „Biserica Ortodoxă Română“ pe anul al XXI-lea (1897—1898), însoțită și de numele autorilor.

PARTEA OFICIALĂ

Seminaristii cu 4 clase pag. 67—89. Alegerea și investitura P. S. Arhierelui Iónichie Bacaónul ales Episcop de Roman pag. 97—106. Predica Preot. Ieremia Hagiu ținută în bis. parohială din parohia Cozia, Județ. Fălciu la 10 Martie 1897 pag. 107—110. Alegerea noului Patriarh ecumenic, pag. 111—113. Instalarea Episc. de Roman, pag. 224—225. Investitura și instalarea sanctității sale Constantin V Patriarh ecumenic de Constantinopole 338—345. Bóla A. S. Principelui Ferdinand, pag. 346—347. Raportul revisorului ecleziastic al Eparhiei Dunărei de jos No. 5/97 către chiriarchie p. 457—470. Discurs pronunțat în catedrala din Huși la onomastica P. S. Episcop. Silivestru al Hușilor, pag. 588—592. Sumarul ședințelor S-lui Sinod din sesiunea de Primă-vară pag. 3—147. Epistola intronistică a Inalt P. S. S. Domnului Domn Iosif Gheorghian, Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Exarh al Plaipurilor, Locotenent al Cesariei Capadociei, Primat al României și Președinte al S-lui Sinod, al sf. noastre Biserici Ortodoxe Autocefale Române, trimisă către bisericile surorii conform usului și practicei bisericii, cum și responsurile P. S. S. Patriarhii și Mitropoliții Ortodoxi, relativ la a II suire a I. P. S. Sale pe scaunul de Mitropolit Primat p. 603—633.

P. S. ARCHIEREUL CALISTRAT BARLĂDENUL

Evangeliiile și mărturiile ereticilor celor dintâi 2 secole primare. p. 35—53. Iisus Christos și mărturiile Iudeilor și ale păgânilor p. 194—205; 304—314. Iisus Christos descris de Evangheliști 513—522. Sfîntul Vasile cel mare arhiepiscopul Cēsariei-Capadociei 1038—1046.

Dr. DRAGOMIR DEMETRESCU

Recensemîntul din timpul lui Quiriniu și tetrarchului Abilenei Lysania p. 54—56; 121—130. Origina și numirile predicii 167—182. Predica și activitatea apostolilor înainte de convertirea lui Paul p. 275—291; 419—432; 481—494; 687—693; 769—782. Din scrierile needitate ale P. S. Episcop al Romanului Melchisedec p. 361—378; 495—512; 634—654; 731—747; 899—914; 1047—1056; Nașterea Domnului după descrierea Evangheliștilor 841—851: Apostolul Paul și Iacob p. 961—978. Nașterea Domnului cântată de copii p. 995—1000,

CONSTANTIN ERBICÉNU

Două poezii ale lui Al. Văcărescu fiul lui Enăchiță Văcărescu 323—328. Intâia carte de cântări bisericești în românește, cunoscută până acum. Psaltichie românească. p. 292—304. Despre canónele sf. apostoli 379—404. Istoria bisericească a lui Teodoret p. 550—577; 670—686; 798—812; 1057—1072. Discurs la înmormântarea episcopului Kesarie al Buzăului p. 585—587. Enciclica Mitropolitului Dositei Filitis. p. 662—669. Biografiile marilor Dragomani (interpreti) greci din imperiul otoman. p. 694—708; 748—768; 866—887; 1000—1026. Cuvînt istoric, p. 946—949.

Dr. P. GÂRBOVICÉNU

Serbarea Duminicei, Istoricul ei 3—18; 151—166; 1027—1037. Credința în bine. p. 183—189. Silvestru Bălănescu episcopul eparchiei Hușilor între anii 1886—1896. p. 218—223. Bisericești. 226—227. Sozomen, viața și activitatea sa p. 241—258. Cronica Bisericii Ortodoxe Române. p. 448—456; 709—713; 827—837; O catedrală în București p. 523—528. Invățământul religiunii în școala primară p. 578—584; 655—661; Bibliografii p. 593; 592; 1072. Literatura otrăvitoare p. 813—817. Iisus Christos. p. 888—898. Dare de seamă p. 950—951.

Dr. MIHAIL POPESCU

Invățătura sf. Atanasie despre mântuire. p. 19—34; 131—150. Bourdaloue p. 90—96; 190—193. Sistemul filosofico-religios al fericitului Augustin p. 259—374; 852—865. Conciliul de la Florența p. 405—418; 529—542; 721—730; 979—994.

Dr. C. CHIRICESCU

Sfîntul Apostol Paul după sf. Scriptură. p. 783—797; 915—945,

P. S. EPISCOP AL HUȘILOR

Predică rostită în ziua de sf. Paști la a II înviere pag. 315—321.

CONS. STAMATI CIUREA

Ackermanul p. 329—337.

ILIE C. CREȚULESCU

Elocința religioasă din punct de vedere literar p. 543—549.

D. IVANCEANU

Orații vechi la nunți p. 433—447.

Raportul Epitropiei Bis. Sf. Nicolae din Comuna Zavalu plasa Jîului de jos, județul Dolj către P. C. Protoereu p. 229—234.

